

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 676

17. VELJAČE 2023.

CIJENA 1,33 € / 10 KUNA

OSRH
VI STE PRIMJER
KAKVI VOJNICI
I DOČASNICI
TREBAJU BITI

VOJARNA
“KAMENSKO”
STJEĆITE ZNANJA
I DIJELITE IH S
KOLEGAMA

NATO-ovi
SAVEZNICI
I PARTNERI
POMAŽU TURSKOJ

STRELJAČKO
NAORUŽANJE
PRIGUŠIVAČI
PUĆNJA VATRENOG
ORUŽJA

VJEŽBE U 2023. GODINI
ZAJEDNIČKIM VJEŽBAMA
JAČAMO VLASTITE SPOSOBNOSTI

Snimio Tomislav BRANDT

NASLOVNICU SNIMIO MLADEN ČOBANOVIĆ

SADRŽAJ

- 4 OSRH**
Vi ste primjer kakvi vojnici i dočasnici trebaju biti
- 8 HRZ**
Još jedan značajan projekt
- 10 SIMULACIJSKO SREDIŠTE**
Vježba - Vuk 23
- 12 OSRH**
Zajedničkim vježbama jačamo vlastite sposobnosti
- 18 ZAPOVJEDNIŠTVO SPECIJALNIH SNAGA**
Spretni na skijama i u dubokom snijegu
- 20 VOJARNA "KAMENSKO"**
Stječite znanja i dijelite ih s kolegama
- 22 OBAVJEŠTAJNA PUKOVNJA**
Postrojba s brojnim zadaćama
- 24 ZOD**
Novi naraštaj vojnika završio specijalističku vojnu obuku
- 26 NATO**
Spremnost je put do mira
- 30 NATO**
NATO-ovi saveznici i partneri pomažu Turskoj
- 34 STRELJAČKO NAORUŽANJE**
Prigušivači pucnja vatrenog oružja
- 40 KOPNENA VOJSKA**
Tenk K2 – neочекivan uspjeh crne pantere
- 48 CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI**
Knez iz Bojne
- 54 PODLISTAK**
Francuska industrija vojnih aviona (XIII. dio): Atlantic i Jaguar
- 58 PRIČE O DOMOVINSKOM RATU**
Ratne slike moga grada
- 60 DOMOVINSKI RAT**
Lagor Stara Gradiška
- 66 TRENUТАК СЈЕЋАЊА**
Imotski sokolovi
- 67 FILATELIJA**
Marke – Džudo

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2023.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA
I IZDAVAŠTVA

Prijite nas i nađite nas u mrežama

OSRH

VI STE PRIMJER KAKVI VOJN

"Ovo je upečatljiv skup pripadnika Hrvatske vojske, a vi ste pravi primjer svojih postrojbi i Oružanih snaga, ali prije svega vi ste svoji predstavnici. Vi ste iznad prosjeka i svakom od vas ovo je priznanje na koje trebate biti iznimno ponosni jer su vaši doprinosi impresivni," rekao je načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Robert Hranj

Tekst: OJI GS OSRH / Foto: Filip Klen

Načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj 8. veljače 2023. uručio je priznanja najboljim vojnicima i dočasnicima Oružanih snaga Republike Hrvatske za kolovoz, rujan, listopad, studeni i prosinac 2022. te najboljem vojniku i dočasniku Oružanih snaga za 2022. godinu. Na svečanosti su uz admirala Roberta Hranja bili prvi dočasnik Oružanih snaga Republike Hrvatske časnički namjesnik Dražen Klanjec i časnički namjesnik Tihomir Slanac iz Ureda prvog dočasnika Oružanih snaga RH. Pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske proglašeni najboljim vojnicima i dočasnicima priznanja su dobili za profesionalan, predan i savjestan rad te iznimno doprinos u svojim postrojbama i Oružanim snagama, na ponos svih nas i svoje domovine. Admiral Hranj čestitao je najboljim vojnicima i dočasnicima na priznanjima te im zahvalio na njihovu doprinosu. "Ovo je upečatljiv skup pripadnika Hrvatske vojske, a vi ste pravi primjer svojih postrojbi i Oružanih snaga, ali prije svega vi ste svoji predstavnici. Vi ste iznad prosjeka i svakom od vas ovo je priznanje na koje trebate biti iznimno ponosni. Vaši su doprinosi impresivni, vi ste izvrstan primjer kakvi vojnici i dočasnici trebaju biti," rekao je načelnik Glavnog stožera te istaknuo da najbolji pripadnici Hrvatske vojske trebaju svima drugima biti uzor kako bi naše Oružane snage bile što bolje i uspješnije. Naglasio je da u ovakvoj prigodi treba istaknuti važnost vojnika i dočasnika kao temelja i stupa Hrvatske vojske.

Stožerni narednik Josip Miljanić, najbolji dočasnik Oružanih snaga RH u 2022. godini, istaknuo je kako je ovo priznanje kruna njegove vojničke karijere nakon 31 godinu rada, zalaganja, brojnih provedenih tečajeva i obuka. Zahvalan je svojoj obitelji na velikoj potpori i sretan što svoje iskustvo i znanje prenosi na mlađe pripadnike Hrvatske vojske.

Razvodnik Ivica Glavinović, najbolji vojnik Oružanih snaga RH u 2022. godini, ponosan je dobivenim priznanjem, a kaže i da su kolege ponosne na njega. Trudit će se i dalje kao i do sada te s veseljem prenosi svoja znanja. Razvodnik Glavinović istaknuo je kako vojnik treba puno ulagati u sebe, usavršavati svoja znanja i vještine.

Obojica ističu da iznimno vole svoj posao koji smatraju pozivom te potiču mlade ljude da se pridruže Hrvatskoj vojsci. Odabir najboljih nastavlja se i dalje s ciljem priznanja dočasnicima, vojnicima i mornarima koji svojim djelima i zalaganjem pokazuju iznimnu profesionalnost i požrtvovnost i time nadahnjuju druge te promoviraju najbolje vrijednosti i identitet hrvatskog vojnika.

ICU I DOČASNICI TREBAJU BITI

NAJBOLJI VOJNIK 2022.

Razvodnik Ivica Glavinović tijekom 2022. godine sudjelovao je na brojnim obučnim aktivnostima, od kojih treba izdvojiti: pripreme za vojnički biatlon na području Delnica, sudjelovanje u četveročlanom timu OSRH na natjecanju u vojničkom biatlonu u organizaciji NG Minnesote u SAD-u, izlučno nacionalno natjecanje snajperskih timova za odlazak na European Best Sniper Team Competition, pri čemu je tim u kojem je r/ Glavinović pobjedio i zaslužio odlazak na natjecanje. Uspješno je sudjelovao na natjecanju, inače vrlo zahtjevnom i cijenjenom međunarodnom testiranju taktičkih i snajperskih vještina i zadaća koje provode dvočlani snajperski timovi. Bio je jedan od glavnih instruktora na međunarodnom tečaju Mountain Warfare Small Unit Leader Course, koje je proveo NATO MW COE u RH. Razvodnik Glavinović, kao aktivan planinar, gorski vodič i vrstan stručnjak na području taktike malih postrojbi bio je nezamjenjiv savjetnik pri odabiru lokacija i scenarija provedbe na području Šibensko-kninske županije i time posebno koristan za ovaj tečaj. Razvodnik Glavinović usto je odradio i šest stražarskih osiguranja, jedno dvotjedno pokretno stražarsko osiguranje na VP-u "Eugen Kvaternik" kod Slunja u svrhu zaštite poligona od neovlaštenog ulaska migranata te jedno dvotjedno protupožarno osiguranje vojno-skladišnog kompleksa. Tijekom 2022. godine bio je dio tima za implementaciju novog snajperskog sustava MACS M4, kao i dio tima koji je provodio obuku s ovim sustavom za pripadnike izvidničkih vodova manevarskih bojni GMBR-a. Pokazao je velik trud i zalaganje te interes te postrojbe stavio iznad svojih. Izniman je primjer i utjelovljenje *esprit de corps* – vojnika koji po svojem stručnom znanju i elitizmu u svemu što radi s punim pravom pripada elitnim gardijskim izvidnicima te je zbog svega toga odabran za najboljeg vojnika OSRH 2022. godine.

NAJBOLJI DOČASNIK 2022.

Stožerni narednik Josip Miljanić tijekom 2022. godine proveo je i sudjelovao u provedbi mnogih tečajeva i obuka, od kojih treba izdvojiti: provedba specijalističkog dijela obuke za prekvalifikaciju vojnika i dočasnika, provedba obuke u selekcijskom postupku s pripadnicima OSRH za popunu vojno-obavještajnog roda gardijskih brigada i Obavještajne pukovnije, provedba specijalističkog dijela izobrazbe (vojno-stručna praksa kadeta HVU-a) iz IMINT-a u dijelu analitičkih metoda obrade slikovnih zapisa za potrebe besposadnih zrakoplovnih sustava (BZS), predavač na Temeljnog obavještajnom tečaju u IMINT disciplini te instruktur u provedbi praktičnog dijela obavještajne pripreme operativnog okružja (OPOO). Bio je predavač na Tečaju slikovno-tehničke discipline (IMINT), pružao potporu u provedbi instinktivnih gađanja s pripadnicima Obavještajne pukovnije te kao viši instruktur sudjelovao i u provedbi napredne padobranske obuke. Bio je također predavač iz IMINT discipline na međunarodnom temeljnog obavještajnom tečaju, provodio obuku iz osnova IMINT discipline na selekcijskoj obuci VOR-a, sudjelovao u obuci napredne padobranske obuke te u organizaciji međunarodnog naprednog obavještajnog tečaja i planiranju obuke osvještenja za pripadnike Središta za razvoj i obuku OP-a. Sudjelovao je također u SVO-u i prekvalifikaciji pripadnika OSRH prenoseći znanje iz osnova vojnoobavještajnog roda. Bio je sudionik obuke i prenositelj vještine u uporabi specijalnih optoelektroničkih sredstava izviđanja za pripadnike HKoV-a i HRM-a. Zbog svega toga odabran za najboljeg dočasnika OSRH 2022. godine.

ČASNO I ODGOVORNO SLUŽILI DOMOVINI

Desetnik Ivan Kovačević u kolovozu je 2022. sudjelovao u osiguranju potpore provedbe 25. Maratona lada na Neretvi kad je došlo do suđara dvaju civilnih brodova nakon čega je jedan potonuo. Desetnik Kovačević zadržao je prisebnost te započeo zahtjevnu akciju pregleda potonulog plovila zajedno s još jednim pripadnikom OSRH (sMDP, r/ Marušić). Nakon što su locirali une-srećenog, uz velike napore uspjeli su ga izvući iz potonulog broda te ga dovesti do čamca za spašavanje gdje mu je pružena daljnja liječnička pomoć.

Narednik Andelko Burić u svojem radu pokazuje visok stupanj profesionalnosti, odgovornosti i predanosti. Motiviranost i želja za dalnjim usavršavanjem ono je što ga karakterizira te se vidljivo odražava na rezultate njegova rada.

Vojnkinja Ana Turina tijekom listopada 2022. posebno se iskazala prilikom izvršavanja počasno-ceremonijalnih zadaća gdje je pokazala vojnički izgled, ozbiljnost, staloženost i mirnoću. Na natjecanju za najuspješnijeg vojnika Počasno-zaštitne bojne, koje je od 12. do 14. listopada 2022. održano u vojarni "Peneda" na Brijunima, u kategoriji žena do 40 godina osvojila je prvo mjesto i postala najuspješnija pripadnica Počasno-zaštitne bojne.

Nadnarednik Mladen Gecić tijekom listopada 2022., uz sve redovite i izvanredne zadaće, svojom je idejom i inicijativom pridonio promociji postrojbe i zaštiti digniteta Domovinskog rata. Predložio je da se povodom obilježavanja Dana 1. OMB Sokolovi i 30. obljetnice ustrojavanja 5. gbr Sokolovi organizira maraton na relaciji Vinkovci-Našice. Krajem listopada boravio je na VP-u "Gašinci" gdje je dao nemjerljiv doprinos u pripremi, organizaciji i provedbi zahtjevnih gađanja na razini satnije.

Razvodnik Davor Simić posebno se iskazao svojim savjesnim radom i staloženim pristupom izvršenju do-dijeljene zadaće tijekom osiguranja hodočašća hrvatske vojske i policije

u Mariji Bistrici 2. listopada 2022. Razvodnik Simić savjestan je i marljiv pripadnik postrojbe primjernog ponašanja u kojeg nadređeni zapovjednici imaju puno povjerenje pri izvršenju zadaća na kojima je angažiran.

Desetnik Zvonimir Čekić istaknuo se na izvanrednim zadaćama tijekom studenog 2022. Posebno se istaknuo kod konsolidacije domena Stacionarnog Kl sustava MO-a i OSRH te poboljšanja sigurnosti, upravljivosti i funkcionalnosti stacionarnog Kl sustava MO i OSRH. Tijekom provedbe zadaće iskazao se svojim znanjem koje je koristio i istodobno provodio obučavanje drugih djetalnika čime je pridonio većoj obučenosti, poboljšanju sigurnosti i radu sustava.

Razvodnik Dražen Nikolić istaknuo se u izradi nasipa u obrani od poplave u mjestu Nova Drenčina na kojoj je bio angažiran 12. i 13. prosinca 2022. Bio je jedan od pripadnika Inženjerijske pukovnije koji su među prvima angažirani na poplavi. Sve svoje dužnosti i zadaće izvršava na vrijeme i kvalitetno, a zadužena i povjerenja sredstva,

tehniku, osobno naoružanje i opremu održava iznimno dobro. Stožerni narednik Stjepan Slonka u prosincu je 2022., a i tijekom proteklih mjeseci, uz svoju primarnu dužnost obnašao i dužnost zapovjednika Opslužništva vojarne "Peneda" na Brijunima kao i poslove i zadaće iz djelokruga rada voditelja Kuharskog pododsjeka Opslužništva. Obavlja sve redovite i izvanredne zadaće kako bi logistička potpora nesmetano funkcionalala.

Priznanja za izvanredne rezultate postignute u radu dobili su:

- najbolji dočasnik OSRH za kolovoz 2022. desetnik Ivan Kovačević – Hrvatska ratna mornarica
- najbolji dočasnik OSRH za rujan 2022. narednik Andelko Burić – Obavještajna pukovnija
- najbolji vojnik OSRH za listopad 2022. vojnikinja Ana Turina – Počasno-zaštitna bojna
- najbolji dočasnik OSRH za listopad 2022. nadnarednik Mladen Gecić – Hrvatska kopnena vojska
- najbolji vojnik OSRH za studeni 2022. razvodnik Davor Simić – Pukovnija Vojne policije
- najbolji dočasnik OSRH za studeni 2022. desetnik Zvonimir Čekić – Zapovjedništvo za kibernetički prostor
- najbolji vojnik OSRH za prosinac 2022. razvodnik Dražen Nikolić – Hrvatska kopnena vojska
- najbolji dočasnik OSRH za prosinac 2022. stožerni narednik Stjepan Slonka – Zapovjedništvo za potporu
- najbolji vojnik OSRH u 2022. - razvodnik Ivica Glavinović iz Hrvatske kopnene vojske
- najbolji dočasnik OSRH u 2022. - stožerni narednik Josip Miljanic iz Obavještajne pukovnije

HRZ

Na letjelištu Lučko do kraja ove godine bit će završeni parkirni i radionički hangari pri čemu će manji, onaj parkirni, biti namijenjen za zaprimanje dva helikoptera UH-60 Black Hawk ili jednog helikoptera Mi-171-Sh, a onaj veći, radionički, bit će namijenjen za popravak (dva radna mesta) i čuvanje helikoptera (četiri mesta) UH-60

JOŠ JEDAN ZNAČAJAN PROJEKT

Ministar obrane Republike Hrvatske Mario Banožić sa suradnicima obišao je 10. veljače radove na izgradnji hangara za helikoptere UH-60 Black Hawk na letjelištu Lučko u Zagrebu.

Nakon obilaska gradilišta ministar je izrazio zadovoljstvo viđenim te istaknuo kako će tehničke karakteristike ovih hangara uistinu pratiti novu modernu sposobnost Hrvatske vojske, odnosno Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Rekao je kako je izgradnja hangara još jedan u nizu značajnih projekata Ministarstva obrane koji se vodi transparentno te kako je ovo prvi hangar u koji je Ministarstvo obrane ulagalo u zadnjih 30 godina. Zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva brigadni general Michael Križanec istaknuo je kako je u trenutku primitka helikoptera sve bilo spremno i u skladu sa zahtijevanim uvjetima te dodao kako su uz nove objekte, koji su u izgradnji HRZ-a i Glavnog stožera Oružanih snaga, renovirali i adaptirali popratne objekte koji su u njihovoj nadležnosti, od objekata za skladištenje opreme i pričuvnih dijelova, za smještaj i rad djelatnika do objekta za potporu letenja. Hangari koji će do kraja ove godine biti potpuno završeni. Na letjelištu Lučko bit će parkirni i radionički hangari pri čemu će manji, onaj parkirni, biti namijenjen za zaprimanje dva helikoptera UH-60 Black Hawk ili jednog helikoptera Mi-171-Sh, a onaj veći, radionički, za popravak (dva radna mjesta) i čuvanje helikoptera (četiri mjeseta) UH-60.

Parkirni hangar imat će ukupne gabarite $38,0 \times 27,15$ m, površine 1000 m^2 , a površina stajanke bit će 1500 m^2 . Pročelje je izvedeno oblogom iz fasadnih panela, krovna obloga iz samonosivih profila trapeznog panela s oblogom. Nadzemna nosiva konstrukcija hangara u potpunosti je izvedena iz čeličnih elemenata. U hangarski prostor pristupa se preko sustava podiznih hangarskih vrata dimenzija 35×7 m. Vrata će biti isporučena sredinom ožujka nakon čega će se obaviti interni tehnički pregled. S obzirom na to da je hangar opremljen sprinkler sustavom

vom protupožarne zaštite, uporabna dozvola može se izdati tek nakon što se izgradi pumpno postrojenje koje je u sklopu projekta izgradnje radioničko-servisnog hangara. Očekuje se da će se uporabna dozvola izdati ovog ljeta. Ugovoreni radovi u završnoj su fazi te se čekaju hangarska vrata pa će se epoxy pod postaviti nakon što se hangar zatvoriti vratima. Krajobrazno uređenje oko hangara također je planirano kad budu povoljniji vremenski uvjeti.

Radioničko-servisni hangar imat će, osim prostora za servis i čuvanje letjelica, i prateće prostore – radionice, uredi, prostore za osoblje i tehničke prostore. Ispred hangara je manipulativna površina, odnosno stajanka za helikoptere. Interne prometnice omogućit će kolni pristup hangaru i povezat će se s postojećim prometnicama kompleksa Lučko. Dimenzije hangara i pratećeg aneksu znatno su veće od parkirnog hangara te će iznositi $81,35 \text{ m} \times 42,83 \text{ m}$, površine 3400 m^2 , a površina stjanke 5880 m^2 . Vrata hangara bit će izvedena kao podizna segmentna vrata dimenzija $37,0 \text{ m} \times 7,0 \text{ m}$ i $28,8 \text{ m} \times 7,0 \text{ m}$. Između ova dva hangara nalazit će se i pumpno postrojenje koje će osiguravati protupožarnu zaštitu za obje građevine.

Predstavnik Uprave za materijalne resurse Ministarstva obrane pukovnik Marijan Cvok, rekao je kako je manji parkirni hangar, započet u kolovozu prošle godine gotovo dovršen, a završetak gradnje očekuje se u ožujku te dodao kako su radovi na velikom radioničko-servisnom hangaru nedavno započeli i kako se završetak izgradnje očekuje krajem godine. Pojasnio je kako je tijekom gradnje bilo izazova u rokovima dobave materijala roba i usluga, ali i pohvalio izvođača radova da se dosta uspješno s tim nosio i ispoštovao sve zadane rokove.

Predstavnik tvrtke izvođača radova Graditelj svratišta d. o. o. tehnički direktor Zdenko Hrženjak kazao je da se, trenutačno, što se tiče drugog hangara, odvijaju zemljani radovi i vrijeme je idealno. Ako ne bude većih zastoja i poremećaja na tržištu roba i dobave materijala, drugi hangar planira se uspješno završiti do kraja ove godine.

VJEŽBA

Primarni je cilj vježbe provjeriti Stožer bojne Vukovi te ga osposobiti u organizaciji rada tijekom provedbe ofenzivnih aktivnosti, a sekundarni cilj osposobiti i uvježbati zapovjednike satnija za procedure vođenja postrojbi uporabom simulacijskih modela

TEKST
Tomislav Vidaković

FOTO
Mladen Čobanović

Na Hrvatskom vojnom učilištu motorizirana bojna Vukovi provela je računalno potpomognuto vježbu Vuk 23. Ulaskom u prostorije Hrvatskog vojnog učilišta gdje se vježba odvijala jasno se moglo vidjeti da su svi sudionici vježbe visokomotivirani, ozbiljno shvaćaju svaku zadaću koja je stavljena pred njih i itekako se zna tko je za što zadužen. Sastavni dio ove obuke iz zapovijedanja i nadzora ima dva cilja. Primarni je cilj provjeriti Stožer bojne Vukovi te ga osposobiti u organizaciji rada tijekom provedbe

UK 23

ofenzivnih aktivnosti. Sekundarni je cilj osposobiti i uvježbati zapovjednike satnija za procedure vođenja postrojbi uporabom simulacijskih modela.

S obzirom na to da se čitava vježba simulira na računalima u realnom vremenu važno je napomenuti logističku ulogu Simulacijskog središta koje je omogućilo da se sve taktičke kopnene aktivnosti provedu i da se na taj način uvježbaju postrojbe za procedure vođenja i zapovijedanja. Osim toga, Središte u vježbi sudjeluje tako da upravlja protivničkim postrojbama pa poduzima poteze koji će do krajnjih granica testirati vještine zapovijedanja i vođenja pripadnika Vukova.

SIMULACIJSKO SREDIŠTE

U DVA TJEDNA DO MAKSIMALNE PRIPREMLJENOSTI

Pripreme za vježbu Vuk 23 bile su temeljite i opsežne kroz planske i koordinacijske procese, pojasnio nam je bojnik Nikša Bosančić, direktor vježbe i djelatnik operativnog odsjeka Gardijske mehanizirane brigade. Dodao je da je izrađena operativna dokumentacija brigade, bojne i satnije po kojoj je onda provedena priprema nadzornog osoblja po kojoj su uskladeni simulacijski modeli. Vježba traje dva tjedna, naglašava bojnik, i pojašnjava kako se prvi tjedan uvježbavaju operateri dok se drugi tjedan provodi vježba. Na kraju vježbe provodi se raščlamba nakon djelovanja pri čemu se izvlače zaključci o rezultatima vježbe.

S obzirom na to da se čitava vježba simulira na računalima u realnom vremenu važno je napomenuti logističku ulogu Simulacijskog središta koje je omogućilo da se sve taktičke kopnene aktivnosti provedu i da se na taj način uvježbaju postrojbe za procedure vođenja i zapovijedanja

"U ovoj je vježbi cilj bio ovladati jednim geografskim područjem u pet različitih faza," rekao nam je natporučnik Marko Haller, zapovjednik bitke u vježbi. U trenutku našeg posjeta vježba je bila u trećoj fazi što znači da su faze dolaska na područje okupljanja i iniciranje kontakta s protivnikom iz nas te da smo bili prisutni u trenutku zauzimanja objekata. Četvrta faza vježbe odnosi se na izbijanje na crtu prodora što je zadnja crta do kuda Vukovi idu. U petoj fazi propušta se druga postrojba kroz područje koje su Vukovi zauzeli te se njima prepušta daljnje napredovanje. Simulacija se provodi u više smjerova djelovanja pri čemu je primarni zadatak postrojbi koje su na glavnom pravcu kretanja zauzeti sve objekte na njihovu putu. Natporučnik Haller objasnio je kako su objekti ključni tereni odnosno mesta koja mogu stvoriti uvjete da napredne snage dominiraju nad protivnikom te dodojao kako tzv. sporedni pravci prodora imaju za cilj štititi bokove postrojbama na glavnom pravcu djelovanja. Bilo je zanimljivo vidjeti iz prve ruke samu brzinu i učinkovitost primanja i analiziranja informacija s terena te donošenja zapovijedi u skladu s novonastalim okolnostima. Sam proces zapanjujuće je brz jer u svega nekoliko minuta od trenutka nove i nepredviđene situacije na terenu donosi se zapovijed na temelju koje postrojbe reagiraju i djeluju s njom u skladu. Iz toga se moglo primijetiti kako je proces donošenja odluka brz i učinkovit što je i primarni zadatak računalno potpomognute vježbe Vuk 23.

Dok je ekipa Hrvatskog vojnika bila prisutna na samoj vježbi mogli smo vidjeti da je u organizaciji zapovjednih mjeseta postrojba spremna primijeniti prethodnu odluku u praktični dio. "Dosadašnji tijek vježbe Vuk 23 velik je pokazatelj usvojenih znanja postrojbe prilikom odlučivanja i prilagodbe na novonastale i nepredviđene situacije," rekao nam je bojnik Bosančić te otkrio kako rezultati dobiveni kroz opažanje nadzornog tima na temelju matematičkih pokazatelja simulacijskih modela ukazuju da je motorizirana bojna Vukovi osposobljena za planiranje i vođenje ofenzivnih aktivnosti.

ZAJEDNIČKIM VJEŽBAMA JAČAMO VLASTITE SPOSOBNOSTI

Pripadnici Hrvatske vojske u 2023. godini planiraju provesti 21 međunarodnu vježbu u Hrvatskoj i tri obučne aktivnosti, a u inozemstvu bi trebali sudjelovati u 44 vježbe s oružanim snagama zemalja saveznika

PRIPREMIO
Željko Stipanović
FOTOARHIVA
HRVATSKOG VOJNIKA

Vlada Republike Hrvatske donijela je 2. veljače 2023. Odluku o prelasku granice Republike Hrvatske oružanim snaga država saveznica i Oružanih snaga Republike Hrvatske radi sudjelovanja na zajedničkoj obuci i vježbama u 2023. godini. Odlukom se odobrava prelazak granice Republike Hrvatske oružanim snagama država saveznica radi održavanja triju obučnih aktivnosti i 21 vježbe u Republici Hrvatskoj. Odobrava se i prelazak granice Republike Hrvatske Oružanim snagama radi sudjelovanja u 44 vježbe u inozemstvu s oružanim snagama država saveznica. Ministar obrane Mario Banožić naglasio je kako je uporište za donošenje ove Odluke u članku 69. Zakona o obrani, koji je u skladu s člankom 7. Ustava Republike Hrvatske. "Kod donošenja

Vježbe u Republici Hrvatskoj

BAYONET APEX - veljača i ožujak 2023. Provodi se u Republici Hrvatskoj s pripadnicima Oružanih snaga Sjedinjenih Američkih Država. Cilj je uvježbavanje napadnih i obrambenih operacija uz provedbu gađanja na razini desetina/vod. Oružane snage Republike Hrvatske pružaju potporu kao zemlja domaćin.

MADRIGAL 23 distribuirana je računalno potpomognuta vježba na zapovjednom mjestu brigade koja će se provesti u ožujku 2023. u Republici Hrvatskoj. Cilj je povećanje operativnih sposobnosti i uvježbavanje stožera brigade u provedbi napadnih i obrambenih operacija. Zapovjedništvo MND-C (Multinational Division Center) Mađarska bit će u ulozi nadređenog zapovjedništva divizije.

ŠTIT 23 - travanj 2023. Sudjeluju pripadnici oružanih snaga Sjedinjenih Američkih Država, Slovenije, Poljske i Francuske. Cilj je povećanje operativnih sposobnosti postrojbi protuzračne obrane te prikaz sposobnosti uočavanja, praćenja i gađanja ciljeva u zračnom prostoru pripadnika postrojbi protuzračne obrane.

NEW BASTION 23-1 distribuirana je računalno potpomognuta vježba na zapovjednom mjestu MND-C (Multinational Division Centar) koja će se provesti u travnju 2023. tijekom koje je planirano izmještanje prednjeg zapovjednog mesta na teritorij Hrvatske. Cilj je povećanje operativnih sposobnosti i obuka borbenog stožera brigade te potpora provedbe vježbe Zapovjedništva MND-C.

SHARP LYNX 23 provodit će se u dvije faze. U prvoj fazi tijekom travnja 2023. provest će se uvježbavanje Stožera Multinacionalne bojne policije u Hrvatskoj s pripadnicima oružanih snaga Češke, Gruzije, Slovačke i Poljske. Druga faza vježbe provest će se u listopadu 2023. u Češkoj. Cilj je obuka pripadnika Vojne policije za planiranje i provedbu zadaća tijekom združenih operacija u međunarodnom okruženju, jačanje interoperabilnosti članica NATO-a i razvoj interoperabilnosti partnerskih zemalja.

SIGURNOST 23 - svibanj 2023. Provjeravat će se funkciranja rada tijela sustava domovinske sigurnosti u odgovoru na veliki požar na otvorenom prostoru i druge vrste ugroza, kroz uvježbavanje i provjeru operativnih sposobnosti i suradnju pripadnika postrojbi Republike Hrvatske i susjednih zemalja (Slovenija, Crna Gora i Bosna i Hercegovina).

ADRIATIC PARTNERSHIP MIO VBSS EXERCISE 23 - svibanj 2023. Provodi se u Hrvatskoj s oružanim snagama Albanije, Crne Gore, Slovenije, Italije i Sjedinjenih Američkih Država s ciljem uvježbavanja i upoznavanja s procedurama taktičke razine za operacije presretanja na moru, za operacije protiv krijumčarenja na moru te za zaštitu pomorske infrastrukture.

ASTRAL KNIGHT 23 - svibanj 2023. Provodit će se jednim dijelom u Hrvatskoj s oružanim snagama Sjedinjenih Američkih Država i Rumunjske s ciljem razvoja Sustava povratka izoliranog osoblja u prijateljski nadzor i provedbu povratka izoliranog osoblja u prijateljski nadzor raspoloživim snagama u području operacije u sklopu integrirane protuzračne i proturaketne obrane zemalja sudionica.

IMMEDIATE RESPONSE 23 - svibanj i lipanj 2023. Provodit će se jednim dijelom u Republici Hrvatskoj s oružanim snagama Albanije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Sjedinjenih Američkih Država s ciljem promicanja regionalne stabilnosti i suradnje, partnerskih sposobnosti i jačanja interoperabilnosti sa snagama članica NATO-a i partnerskih zemalja kroz provedbu multilateralne vježbe usmjerenje na združeni prihvat i uvođenje snaga u područje operacije te planiranje i provedbu borbenih djelovanja.

LAUFER 23 provodit će se u svibnju i lipnju 2023. u Republici Hrvatskoj s pripadnicima oružanih snaga Sjedinjenih Američkih Država i ostalih članica Američko-jadranske inicijative s ciljem generiranja i uporabe multinacionalne arhitekture s vojnoobavještajnim modulom.

STRONG BASTION 23 distribuirana je računalno potpomognuta vježba na zapovjednom mjestu MND-C (Multinational Division Centar), a provest će se u lipnju 2023. tijekom koje je planirano izmještanje prednjeg zapovjednog mesta u Hrvatsku s ciljem ocjenjivanja Stožera MND-C tijekom izmještanja prednjeg zapovjednog mesta.

ove Odluke Vlade, kao i kod Odluke koju je Vlada predlagala Hrvatskom saboru u vezi sa sudjelovanjem Hrvatske vojske u misiji Europske unije za vojnu pomoć za potporu Ukrajini – EUMAM riječ je o sudjelovanju oružanih snaga država saveznica, odnosno država članica NATO-a i Partnerstva za mir, u okviru međunarodnih organizacija kojima je Republika Hrvatska pristupila ili pristupa na temelju međunarodnih ugovora,” rekao je ministar Banožić. “Naglašavam da u proceduri donošenja Odluke o obuci i vježbama nije postavljano pitanje ovlasti ministra obrane da traži prethodnu suglasnost Predsjednika Republike na prijedlog Vlade, nego je ona na traženje ministra obrane dana, a što je osporavano u proceduri donošenja Odluke o sudjelovanju Hrvatske vojske u misiji EUMAM čime je stvorena procedura za traženje dvotrećinske većine u Hrvatskom saboru,” istaknuo je.

OSRH

POSOK 23 provodit će se u Republici Hrvatskoj u srpnju 2023. s oružanim snagama Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjenih Američkih Država. Provest će se ocjenjivanje pripadnika specijalnih snaga u sklopu provedbe priprema za sudjelovanje u snagama brzog odgovora.

SAVA STAR 23 provodit će se u Republici Hrvatskoj u rujnu 2023. s Oružanim snagama Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Obrambenim snagama Mađarske s ciljem povećanja operativnih sposobnosti i interoperabilnosti kroz integraciju snaga u zajedničkom djelovanju.

ADRIATIC PARTNERSHIP MCM/Dive 23 provodit će se u rujnu 2023. u Republici Hrvatskoj s oružanim snagama Sjedinjenih Američkih Država, Crne Gore, Slovenije, Savezne Republike Njemačke, Poljske, Grčke, Italije i Albanije s ciljem uvježbavanja u planiranju i provedbi protuminskih operacija po NATO-ovim protuminskim takтикama i procedurama.

SAREX 23 - rujan 2023. Provodi se na području isključivih gospodarskih pojasa Hrvatske i Italije. Sudjeluju posade brodova obalnih straža obje zemlje. Cilj je uvježbavanje zapovjedništava pomorskih snaga obalnih straža u planiranju i vođenju operacija traganja i spašavanja na moru.

HARPUN 23 - listopad 2023. Cilj je uvježbavanja postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske i oružanih snaga država saveznica u planiranju i vođenju operacija na moru (klasične operacije i asimetrične ugroze) te gađanje ciljeva na moru i u zraku, uz provedbu pomorsko-zračnog desanta.

NEW BASTION 23-2 distribuirana je računalno potpomognuta vježba na zapovjednom mjestu MND-C (Multinational Division Centar) koja će se provesti u listopadu i studenom 2023. s ciljem povećanja operativnih sposobnosti i obuke borbenog stožera brigade te potpore provedbe vježbe Zapovjedništva MND-C.

BAYONET READY provodit će se u listopadu i studenom 2023. u Republici Hrvatskoj s pripadnicima Oružanih snaga Sjedinjenih Američkih Država. Uvježbavat će se zračni desant, napadne i obrambene operacije uz provedbu gađanja na razini desetina/vod. Oružane snage Republike Hrvatske pružaju potporu kao zemlja domaćin.

BAYONET FROST provodit će se u studenom i prosincu 2023. u Republici Hrvatskoj s pripadnicima oružanih snaga Sjedinjenih Američkih Država. Cilj je uvježbavanje napadnih i obrambenih operacija uz provedbu gađanja na razini desetina/vod. Oružane snage Republike Hrvatske pružaju potporu kao zemlja domaćin.

CYBER COALITION 23 - simulacijska vježba u studenom i prosincu 2023. u Hrvatskoj, Estoniji i drugim članicama NATO-a s ciljem provjere dostignute razine sposobnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske u području planiranja i organizacije kibernetičke obrane i podizanje razine znanja i ekspertize tehničkog osoblja u području kibernetičke obrane. Osim pripadnika hrvatskih Oružanih snaga, sudjeluju predstavnici drugih tijela u Republici Hrvatskoj i predstavnici članica Europske unije i NATO-a.

INTEGRATED RESOLVE 23 provodit će se u drugoj polovini 2023. u Republici Hrvatskoj s ciljem uvježbavanja planiranja civilne i vojne operacije Europske unije provedbom procesa odlučivanja na političkoj i vojnoj razini.

Vježbe u Republici Hrvatskoj

Obučne aktivnosti

Obuka **AIRWEEKS** provodit će se tijekom 2023. godine u Republici Hrvatskoj s oružanim snagama Sjedinjenih Američkih Država. Cilj je obučnih aktivnosti dostizanje i održavanje sposobnosti i interoperabilnosti zračnih kontrolora bliske zračne potpore te uvježbavanje s avionima i helikopterima Zračnih snaga Sjedinjenih Američkih Država u Europi radi standardizacije postupaka. Aktivnost će se provoditi na vojnim lokacijama Oružanih snaga Republike Hrvatske koje osim sudjelovanja u obuci pružaju potporu zemlje domaćina.

Akroskupina Red Arrows Kraljevskog ratnog zrakoplovstva Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske posjetit će u travnju 2023. godine Republiku Hrvatsku radi njihove pripreme za nastupe u 2023. godini pod nazivom Pre-Public Display Authority (PDA) TRG Red Arrows in Croatia.

Obuka u okviru Međunarodnog središta za specijalne zračne operacije (MSAP TC – Multinational Special Aviation Program Training Center) provodit će se tijekom 2023. godine u Međunarodnom središtu za specijalne zračne operacije u vojarni "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zadru radi provedbe obuke pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske za specijalne zračne operacije. Na obuci sudjeluju i pripadnici oružanih snaga članica NATO-a.

Vježbe izvan Republike Hrvatske

ORION 23 provodit će se u veljači, ožujku, travnju i svibnju 2023. u Francuskoj s ciljem uvježbavanja za rad u NATO-ovoј zapovjednoj strukturi i Zapovjedništvu komponente združenih zračnih snaga u provedbi složenijih operacija.

STEADFAST COBALT 23, RAMSTEIN DUST 23 i COBALT CLOUD 23 provodit će se tijekom 2023. godine u organizaciji NATO-a. Sudjeluje Satnija razmjestivog komunikacijskog modula radi potpore i osiguranja sigurnih komunikacijskih kanala.

TORREJON ADVANTAGE 23 provodit će se u ožujku i listopadu 2023. u Španjolskoj s ciljem poboljšanja obučenosti i uvježbanosti za rad sustava za nadzor i zaštitu zračnog prostora u kriznim situacijama i ratnom sukobu u sklopu NATO-ova Integriranog sustava zračne i raketne obrane NATINAMDS.

NEW BASTION 23-1 distribuirana je računalno potpomognuta vježba na zapovjednom mjestu MND-C (Multinational Division Centar), a provedit će se u travnju 2023. Tijekom vježbe planirano je izmjještanje prednjeg zapovjednog mjeseta u Republiku Hrvatsku s ciljem povećanja operativnih sposobnosti i obuke borbenog stožera brigade te potpore provedbe vježbe Zapovjedništva MND-C.

RAMSTEIN AMBITION 23 - travanj i svibanj 2023., Savezna Republika Njemačka. Cilj je uvježbavanja za rad u NATO-ovoј zapovjednoj strukturi i Zapovjedništvu komponente združenih zračnih snaga u provedbi složenijih operacija.

CYBER NET 23 - travanj i svibanj 2023., Kraljevina Nizozemska. Cilj je uvježbavanja međunarodnog tima za brzi odgovor u reakciji na računalno sigurnosni incident.

SIGURNOST 23 - svibanj 2023. Provjeravat će se funkcioniranja rada tijela sustava domovinske sigurnosti u odgovoru na veliki požar na otvorenom prostoru i druge vrste ugroza, kroz uvježbavanje i provjeru operativnih sposobnosti i suradnju pripadnika hrvatskih vatrogasnih postrojbi i susjednih država (Slovenija, Crna Gora i Bosna i Hercegovina), uz i preko granice Hrvatske.

ITA MINEX 23 - svibanj 2023., Italija. Cilj je uvježbavanje planiranja i provedbe protuminskih operacija i uvježbavanja protuminskih ronilaca.

STEADFAST FOUNT 23 - svibanj 2023. Obuka NATO-ovih snaga brzog odgovora kroz računalne sustave za koordinaciju te praćenje transporta i razmještaja snaga u području operacije.

IMMEDIATE RESPONSE 23

provodit će se u svibnju i lipnju 2023. jednim dijelom u Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Kosovu i Albaniji s oružanim snagama Albanije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Sjedinjenih Američkih Država s ciljem promicanja regionalne stabilnosti i suradnje, partnerskih sposobnosti i unapređenje interoperabilnosti sa snagama članica NATO-a i partnerskih zemalja kroz provedbu multilateralne vježbe usmjerene na združeni prihvat i uvođenje snaga u područje operacije te planiranje i provedbu borbenih djelovanja.

STEADFAST INTEREST 23 - svibanj i lipanj 2023., Rumunjska. Cilj je povećanje interoperabilnosti i dostizanja vojnoobavještajnih standarda.

UNIFIED VISION 23 - svibanj i lipanj 2023., Savezna Republika Njemačka. Nastavak razvoja i jačanja NATO-ovih Združenih sposobnosti obavještajnog, motrilačkog i izvidničkog djelovanja.

SABER GUARDIAN 23 - svibanj i lipanj 2023., Rumunjska. Promicanje stabilnosti i sigurnosti u području jugoistočne Europe i Crnog mora, jačanje partnerskih mogućnosti, povjerenja i razvoja interoperabilnosti između Europskog zapovjedništva Sjedinjenih Američkih Država i oružanih snaga partnerskih zemalja jugoistočne Europe.

ADRIATIC STRIKE 23 - svibanj i lipanj 2023., Slovenija. Povećanje operativnih sposobnosti i interoperabilnosti prednjih zračnih kontrolora kroz uvježbavanje tehnika, takтика i procedura bliske zračne potpore.

ADRION 23 CAX i ADRION 23 LIVEX provodit će se u svibnju i lipnju 2023. u Italiji s oružanim snagama Albanije, Crne Gore, Grčkom, Italijom i Slovenijom s ciljem uvježbavanja NATO-ovih procedura i postupaka te razvijanja sposobnosti za planiranje i provedbu međunarodnih mornaričkih operacija odgovora na krize.

OSRH

SAFETY FUEL 23 - svibanj i lipanj 2023. Cilj je obuka i uvježbavanje procedura prijma i zadaća skladištenja i distribucije goriva između oružanih snaga Savezne Republike Njemačke, Mađarske i Oružanih snaga Republike Hrvatske, uvježbavanja procedura u sklopu taktičkog prijma i raspoređivanja snaga te osiguranja održivosti.

SAFETY TRANSPORT 23 - svibanj i lipanj 2023. Cilj je obuka i uvježbavanja procedura prijma u okviru obuke snaga i povećanja interoperabilnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske i oružanih snaga članica NATO-a u pružanju prometne potpore u području operacija, potpore planiranju prijma i raspoređivanja snaga u operaciji uz razvijanje sposobnosti koordinacije s civilnim tijelima u provedbi operacije.

STRONG BASTION 23 distribuirana je računalno potpomognuta vježba na zapovjednom mjestu MND-C (Multinational Division Central) koja će se provesti u lipnju 2023. Planirano je izmještanje prednjeg zapovjednog mjeseta u Republiku Hrvatsku s ciljem ocjenjivanja Stožera MND-C tijekom izmještanja prednjeg zapovjednog mjeseta.

IEL MILU 23 provodit će se u lipnju 2023. u Rumunjskoj s oružanim snagama članica NATO-a i Gruzije s ciljem povećanja operativnih sposobnosti, uvježbavanja sastavnica kroz planiranje i provedbu operacija u višenacionalnom okružju.

JOINT COOPERATION 23 provodit će se u lipnju 2023. u Saveznoj Republici Njemačkoj s oružanim snagama država članica NATO-a i EU-a s ciljem povećanja operativnih sposobnosti i interoperabilnosti CIMIC tima.

MAGEX 23 - lipanj 2023. Savezna Republika Njemačka. Uvježbavanje za rad u NATO-ovoj zapovjednoj strukturi i Zapovjedništvu komponente združenih zračnih snaga u provedbi složenijih operacija.

MOV CON MILU 23 provodit će se u lipnju 2023. s ciljem obuke snaga i povećanja sposobnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske u planiranju, upravljanju i provedbi prometne potpore.

CWIX 23 - lipanj 2023., Poljska. Testirat će se, procijeniti i poboljšati interoperabilnost između NATO-ovih i nacionalnih komunikacijsko-informacijskih sustava s posebnim naglaskom na sustave koji će biti korišteni u NATO-ovim vođenim operacijama.

LIVEX STEINFELD 23 - srpanj 2023., Austrija. Nacionalna vježba Terezijanske vojne akademije na temu osiguranja i napada na operativno područje. Vježba je prije svega namijenjena sudjelovanju vojnih kadeta.

AMBER MIST - kolovoz i rujan 2023., Litva. Cilj je uvježbavanje međunarodnog tima za brzi odgovor u reakciji na računalno-sigurnosni incident.

NATO C-UAS - rujan 2023., Nizozemska. Oružane snage Republike Hrvatske sudjeluju s ciljem usvajanja znanja i prikupljanja informacija o novim tehnologijama kao preduvjetu za razvoj potrebnih sposobnosti za uspješnu borbu protiv besposadnih zrakoplovnih sustava.

DYNAMIC MOVE 23-2 - rujan 2023., Italija. Cilj je obuka stožernog osoblja u minskom ratovanju i desantnim operacijama.

SAREX 23 provodit će se u rujnu 2023. na području isključivih gospodarskih pojasa Hrvatske i Italije. Sudjeluju posade brodova hrvatskih i talijanskih obalnih straža s ciljem uvježbavanja zapovjedništava pomorskih snaga obalnih straža dviju zemalja u planiranju i vođenju operacija traganja i spašavanja na moru.

STEADFAST FLOW 23 - rujan 2023., Turska. Provodit će se s ciljem obuke kroz računalne sustave za koordinaciju, praćenje transporta i razmjehštaja snaga u području operacije.

SABER JUNCTION 23 - rujan 2023., Savezna Republika Njemačka. Cilj je uvježbavanje skupine za psihološko-informacijske operacije u međunarodnom okružju.

JACKAL CAVE 23 - rujan 2023., Mađarska. Uvježbavanje stožernog osoblja regionalnog zapovjedništva specijalnih snaga u sklopu provedbe priprema za sudjelovanje i provedbu stožernih funkcija.

STEADFAST JUPITER 23 - rujan i listopad 2023., Poljska. Razvoj interoperabilnosti, uvježbavanje planiranja i provedbe specijalnih operacija u združenom međunarodnom okružju i ocjenjivanje operativnih sposobnosti stožernog osoblja.

Vježbe izvan Republike Hrvatske

SHARP LYNX 23 provodit će se u dvije faze. U prvoj fazi u travnju 2023. uvježbavat će se Stožer Multinacionalne bojne vojne policije u Hrvatskoj s pripadnicima oružanih snaga Češke, Gruzije, Slovačke i Poljske. Druga faza provest će se u listopadu 2023. u Češkoj. Cilj je obuka pripadnika vojne policije za planiranje i vođenje zadaća tijekom združenih operacija u međunarodnom okruženju te jačanje interoperabilnosti članica NATO-a i partnerskih zemalja.

SALWATOR 23 - listopad 2023., Poljska. Ocjenjivanje dostignutih operativnih sposobnosti stožernog osoblja u razvoju interoperabilnosti, planiranju i provedbi specijalnih operacija u združenom međunarodnom okružuju.

STEADFAST JACKAL 23 - listopad 2023., Mađarska. Povećanje operativnih sposobnosti ustrojstvenih jedinica regionalnog zapovjedništva specijalnih snaga uz razvoj interoperabilnosti.

ROYAL BLACK HAWK 23 - listopad 2023., Francuska. Povećanja operativnih sposobnosti i interoperabilnosti prednjih zračnih kontrolora kroz uvježbavanja tehnika, takтика i procedura bliske zračne potpore.

NEW BASTION 23-2 distribuirana je računalno potpomognuta vježba na zapovjednom mjestu MND-C (Multinational Division Centar) koja će se provesti u listopadu i studenom 2023. u Mađarskoj s ciljem povećanja operativnih sposobnosti i obuka borbenog stožera brigade te potpore provedbe vježbe Zapovjedništva MND-C.

CYBER COALITION 23 provodit će se kao simulacijska vježba u studenom i prosincu 2023. u Hrvatskoj, Estoniji i drugim članicama NATO-a s ciljem provjere dostignute razine sposobnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske u području planiranja i organizacije kibernetičke obrane te podizanje razine znanja i ekspertize tehničkog osoblja u području kibernetičke obrane. Osim pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske sudjeluju i predstavnici drugih tijela u Republici Hrvatskoj i predstavnici članica Europske unije i NATO-a.

MILEX 23 provodit će se u 2023. u EU-ovoj članici s ciljem uvježbavanja stožernog osoblja na strateškoj i operativnoj razini u planiranju EU-ovih operacija te uvježbavanje sustava zapovijedanja i nadzora između Operativnog zapovjedništva i Zapovjedništva snaga.

DECI 23 provodit će se u 2023. godini u EU-ovoj članici s ciljem promicanja regionalne stabilnosti i suradnje, jačanja partnerskih sposobnosti u području civilno-vojne suradnje i upravljanja kriznim situacijama u okviru DECI inicijative.

CEDC 23 provodit će se u 2023. godini u EU-ovoj članici s ciljem promicanja regionalne stabilnosti i suradnje, jačanje partnerskih sposobnosti u području civilno-vojne suradnje i upravljanja kriznim situacijama.

CMX 23 - Republika Hrvatska sudjelovat će u 2023. u simulacijskoj vježbi upravljanja u krizama NATO-a – CMX 23, a odvija se u članicama NATO-a, NATO-ovim strateškim zapovjedništvima i sjedištu NATO-a u Bruxellesu.

Glavni je cilj vježbe na razini NATO-a uvježbavanje procesa savezničkih konzultacija i kolektivnog odlučivanja u situacijama iz članaka 4. i 5. Sjevernoatlantskog ugovora, postavljenim u okvir hibridnog ratovanja. Ciljevi na nacionalnoj razini: podizanje svijesti strateške razine odlučivanja nadležnih tijela Republike Hrvatske o sustavima i procesima upravljanja u krizama u RH i NATO-u; stjecanje boljeg uvida u stanje nacionalnih sposobnosti i procedura odgovora na krize i njihovu komplementarnost s NATO-ovim procedurama; uvježbavanje i validacija procedura donošenja odluka u situacijama kolektivne obrane i hibridnog ratovanja; validacija izrađenih elaborata o implementaciji Mjera odgovora na krize NATO-a u Republici Hrvatskoj.

Financijska sredstva za provedbu ove Odluke osigurana su u Državnom proračunu za 2023. godinu na razdjelu Ministarstva obrane i iznose oko dva milijuna eura.

ZAPOVJEDNIŠTVO SPECIJALNIH SNAGA

Pripadnici Zapovjedništva specijalnih snaga organizirali su i proveli u okviru Obuke vojnog planinarstva Temeljnu obuku skijanja. Najzahtjevnija inačica ove obuke jest skijanje u dubokom snijegu. Obuka vojnog planinarstva traje do pet godina, a obuhvaća različite specijalnosti na temeljnim i naprednim razinama

SPRETNI NA SKIJAMA I U DUBOKOM SNIJEGU

Na širem područje matične vojarne, tijekom siječnja i veljače instruktori ZSS-a organizirali su i proveli u okviru Obuke vojnog planinarstva - Temeljnu obuku skijanja.

Za sve specijalce važi ona uzrečica *Nevrijeme je naše vrijeme*, ali ovaj su put vremenski uvjeti za pripadnike Zapovjedništva specijalnih snaga, na skijalištu bili idealni za provođenje završnog dijela Temeljne obuke skijanja. Nebo bez ijednog oblaka, sunce grije onoliko koliko je potrebno da vam nije hladno, a snijeg suh poput pijeska. Kad vam je uobičajeno na svakoj obuci ili zadatku imati na leđima 30-ak kilograma opreme, s kojom se morate

TEKST

Tomislav Vidaković

FOTO

Mladen Čobanović

kretati čitav dan po planinskom terenu u najgorim mogućim vremenskim uvjetima, onda se dolazak na skijalište, na trenutak, uistinu i može činiti kao odlazak na odmor.

Međutim, ovdje ipak nije bilo riječi ni o kakvom odmoru što se vidjelo i po profesionalnom, ozbiljnom i motiviranom pristupu polaznika. Kako nam je i sam viši instruktor potvrdio radi se o ozbiljnoj obuci koja se dijeli na ljetni i zimski dio od čega oba imaju svoje temeljne i napredne razine. Obuka vojnog planinarstva traje do pet godina, a glavni je preuvjet da su polaznici kao i kod svake obuke psihofizički spremni. U razgovoru smo saznali da je svaka obuka koju prođu zahtjevna na svoj način te kako nosi neke svoje specifičnosti. Tako nam je jedan polaznik rekao da mu je do sada ipak najteža bila Napredna padobranska obuka zbog činjenice da si sam u zraku i da ovisiš sam o sebi, ali i dodao je kako je uvijek najbitnije biti koncentriran i pozorno pratiti upute instruktora, ako želiš uspješno završiti svaku obuku. Njegov

Osim zimskog dijela Obuke vojnog planinarstva postoji i ljetni dio koji u svojoj temeljnoj inačici uključuje osnove korištenja konopa i alpinističke opreme, učenja svih vrsta čvorova koji su nužni za sigurno i učinkovito penjanje i sruštanje po stijenama te osiguravanje pojedinaca i partnera s kojim se penje. Poznavanje svih tehniku ljetnog alpinizma vrlo je važno u situacijama kad se put od deset kilometara može skratiti penjanjem preko neke stijene te se na taj način može brže doći do željenog cilja.

je kolega istaknuo da, iako se u slobodno vrijeme bavi skijanjem, dosta toga naučio te značajno unaprijedio svoju skijašku tehniku.

Najzahtjevija inačica ove obuke jest skijanje u dubokom snijegu za koju polaznici moraju proći i naprednu razinu skijaške obuke. Ta je zadnja razina obuke najteža jer se za skijanje u dubokom snijegu koriste drugačije skije i drugačija tehnika skijanja kako bi se moglo probijati kroz duboki snijeg.

Prema riječima višeg instruktora Obuke vojnog planinarstva, najvažnije je da polaznici svladaju hodanje na skijama, sruštanje i penjanje po strminama na skijama jer je to jedan od glavnih elemenata mobilnosti tijekom ratovanja u zimskim uvjetima, ali osim skija jednako je važno znati koristiti se snježnim krpljama. One spadaju u specijaliziranu zimsku opremu koja se koristi za hodanje po dubokom snijegu gdje njihov specifičan široki dizajn omogućuje korisnicima da prilikom hodanja ne propadaju u duboki snijeg za što također postoji pravilna tehniku.

Dodatao je pojasnio kako se u slučaju *probijanja* kroz duboki snijeg operativci moraju kretati u koloni, a zadaća onog na čelu jest *probiti* put, drugi i treći ga dodatno utabaju te u konačnici tek četvrti u koloni hoda po probijenom i utabanom putu.

Nakon stotinjak metara čelni čovjek ide na začelje dok njegovu poziciju preuzima drugi u koloni itd. Pauze su tada rijetke i mogu trajati maksimalno do dvije minute jer se takve vježbe odvijaju pri niskim temperaturama i krv ne cirkulira dovoljno brzo što brzo može dovesti do pothlađivanja i smrzonina. Česta rotacija u koloni smanjuje umor i nema potrebe za čestim stajanjima, a kretanje je učinkovitije i brže što pridonosi boljoj operativnoj sposobnosti pri izvršenju zadaće.

Važno je istaknuti kako polaznici imaju i određena predavanje iz područja medicine u planini, a koja se ponajprije odnose na pružanje prve pomoći pri mogućim skijaškim ozljedama te prevenciji hipotermije.

U prvom dijelu Temeljne obuke skijanja polaznici također uče koristiti skije u "turnu" načinu odnosno u hodu. Pri tome se koriste skije s posebnim vezovima koji omogućuju fiksiranje pancerice samo na području prstiju dok se peta odvaja od skije i time se olakšava hodanje. Kad se treba negdje spustiti, peta se fiksira te se koristi kao svaka druga "normalna" skija. Sve to polaznici moraju svladati dok na sebi nose opremu u rasponu od 20 do 40 kg, a sve je još otežano kad se odvija u nepovoljnim vremenskim uvjetima.

"Provedba ovakvog tipa obuke podrazumijeva jaku logističku potporu jer kvalitetna oprema doslovno može činiti razliku između života i smrti pa je nužno da su svi polaznici, kao i instruktori, uвijek opskrbljeni adekvatnom opremom," ističe nam voditelj obuke.

VOJARNA "KAMENSKO"

"Budite vjerodostojni partneri i oni na koje se može pouzdati. Ne dvojim u vaš uspjeh," rekao je ministar obrane Mario Banožić tijekom isprácaja 2. HRVCON-a u NATO-ovu aktivnost ojačane budnosti (eVA – enhanced Vigilance Activities) u Mađarsku te im zaželio sretan put, uspješno i profesionalno izvršavanje svih zadaća

Ministar obrane Mario Banožić susreo se 6. veljače u vojarni "Kamensko" u Karlovcu s pripadnicima Hrvatske vojske koji se u okviru 2. hrvatskog kontingenta (HRVCON) upućuju u NATO-ovu aktivnost ojačane budnosti (eVA – enhanced Vigilance Activities) u Mađarsku te se upoznao s pripremama i spremnosti kontingenta za zadaće koje ih očekuju u području aktivnosti. Istaknuo je pritom kako je njihov angažman u toj aktivnosti velik profesionalni i osobni izazov te da je uvjeren da će, kao i dosad, do izražaja doći sve njihove sposobnosti, znanja i vještine. "Svjesni smo kako je vaša snaga u vašim najmilijima, obiteljima koje su vaš čvrsti oslonac u obavljanju odgovornih i zahtjevnih zadaća," rekao je ministar te zahvalio

TEKST
OJI
FOTO
Josip Kopi

STJEĆITE ZNANJA

njihovim obiteljima na potpori koju im pružaju. Naglasio je kako će uvijek imati snažnu potporu Hrvatske vojske, njega kao ministra i Ministarstva obrane, ali i cijele Vlade RH. "Poštuјemo i pratimo vaš predani rad i djelovanje u izgradnji i obrani hrvatskih nacionalnih interesa te upravo zato, posebice zbog mladih vojnikinja i vojnika, gradimo još moderniju i snažniju Hrvatsku vojsku." Podsjetio je kako su Republika Hrvatska i Hrvatska vojska uvijek bile solidarne sa saveznicima i priateljima te kako u okviru svojih mogućnosti i sposobnosti, pridonose zajedničkim naporima zaštite zajedničkih vrijednosti i očuvanja mira. Pozvao je pripadnike kontingenta da nikad ne zaborave kako na području aktivnosti ne predstavljaju samo sebe, već i Hrvatsku vojsku i domovinu Hrvatsku. "Budite vjerodostojni partneri i oni na koje se može pouzdati. Ne dvojim u vaš uspjeh," rekao je ministar te im zaželio sretan put, uspješno i profesionalno izvršavanje svih zadaća.

Borbena grupa NATO-ove aktivnosti ojačane budnosti u Mađarskoj sastavljena je od snaga Italije, Turske, Crne Gore, Hrvatske i Mađarske

I DIJELITE IH S KOLEGAMA

Budući da smo dali potporu formiranju novih borbenih skupina u sklopu aktivnosti ojačane budnosti NATO-a, Ministarstvo obrane RH zatražilo je od Hrvatskog sabora odobrenje za upućivanje do 70 hrvatskih vojnika u Mađarsku. Hrvatska tako potvrđuje svoju predanost u implementaciji savezničkih odluka te nastavlja graditi međunarodnu vjerodostojnost i kredibilitet u okviru Saveza. Hrvatski sabor usvojio je 10. ožujka 2022. Odluku o slanju hrvatskih pripadnika OSRH u Mađarsku u aktivnost ojačane budnosti. Oružane snage RH 27. srpnja 2022. uputile su svoj 1. HRVCON na rok do sedam mjeseci u čijem je sastavu bilo 60 pripadnika.

U ovoj rotaciji, Hrvatska je prihvatile šest dodatnih stožernih pozicija u Zapovjedništvu u mjestu Tata te je tako 2. HRVCON eVABG-HUN brojčano povećan za šest pozicija i ukupno je upućeno 66 pripadnika OSRH. Pukovnik Mile Ostojić zapovjednik je 2. HRVCON-a eVABG-HUN.

"Uz profesionalno izvršavanje zadaća, očekujem od svih vas da budete ambasadori Hrvatske na najbolji način. Stječite znanja, ali ih i dijelite s kolegama. Stvarajte priateljstva jer su ona posebna, dodata vrijednost u svakoj profesiji, a posebno vojničkog poziva. U provedbi postavljenih zadaća poštujte sigurnosne procedure. Želim vam puno uspjeha te sretan i siguran povratak u svoje domove i obitelji nakon završetka rotacije," poručio je načelnik Glavnog stožera OSRH admirал Robert Hranj pripadnicima kontingenta.

OBAVJEŠTAJNA PUKOVNIIJA

"Svoje zadaće ispunjavate na najbolji mogući način, podižući ljestvicu očekivanja i ne strahujući od izazova," poručio je ministar obrane Mario Banožić pripadnicima Obavještajne pukovnije, istaknuvši njihovu nezamjenjivu ulogu aktivnih sudionika u situacijama korištenja i pomoći Oružanih snaga kod raznih ugroza te prirodnih nesreća i katastrofa

POSTROJBA S BROJNIM ZADAĆAMA

TEKST
OJI

FOTO
Josip Kopi

Ministar obrane Mario Banožić u pratnji načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga RH admirala Roberta Hranja i suradnika posjetio je početkom veljače Obavještajnu pukovniju Hrvatske vojske, a tijekom radnog posjeta održan je sastanak nakon kojeg je ministar obišao taktičko-tehnički zbor opreme te se upoznao sa zadaćama i aktivnostima kroz prikaz sposobnosti pripadnika postrojbe. Izrazio je zadovoljstvo posjetom ovoj specifičnoj postrojbi istaknuvši kako je riječ o modernoj i profesionalnoj organizaciji koja je sposobna za učinkovito ispunjavanje zadaća i suočavanje sa sigurnosnim izazovima.

"Svoje zadaće ispunjavate na najbolji mogući način, podižući ljestvicu očekivanja i ne strahujući od izazova," poručio je ministar pripadnicima

istaknuvši njihovu nezamjenjivu ulogu aktivnih sudionika u situacijama korištenja i pomoći Oružanih snaga kod raznih ugroza, prirodnih nesreća i katastrofa te u provedbi protupožarnih zadaća odnosno izviđanja tijekom protupožarne sezone. Naime, upravo kvalitetnim i pravodobnim djelovanjem tijekom izviđanja besposadnim zrakoplovnim sustavom omogućeno je djelovanje vatrogasnih snaga na terenu čime je mnogo puta sprječeno nastajanje katastrofalnih posljedica. "Vojnik je središte obrambenog sustava, a od početka mandata ove Vlade donesene su brojne mjere vezane uz poboljšanja materijalnih prava i uvjeta života i rada vojnika, dočasnika i časnika Hrvatske vojske. Dosadašnjim radom pokazali smo da je iznimno važno unaprednje procesa opremanja, modernizacije i izgradnje sposobnosti i na tome radimo i dalje. Osiguravamo uvjete za funkcioniranje i djelovanje Hrvatske vojske i provedbu misija i zadaća." Ministar je zahvalio svim pripadnicima Obaveštajne pukovnije na profesionalnosti i zalaganju te im poželio puno uspjeha u budućem radu. "Hvala vam što svojim radom i zalaganjem provodite zadane misije i zadaće i omogućujete izgradnju moderne Hrvatske vojske," poručio je.

Zapovjednik Obaveštajne pukovnije brigadir Zvonimir Rogić izložio je viziju razvoja postrojbe u nadolazećem razdoblju te zahvalio ministru obrane na potpori koju Ministarstvo obrane pruža Obaveštajnoj pukovniji. "Zahvaljujem na razumijevanju važnosti potpore budućih projekata električkog ratovanja, kao i domeni strateških višenamjenskih besposadnih zrakoplovnih sustava," rekao je brigadir Rogić.

Obaveštajna pukovnija (OP) ustrojena je u srpnju 2019. kao pristožerna postrojba Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske. Dan vojno-obaveštajnog roda Oružanih snaga Republike Hrvatske 21. prosinca ujedno se obilježava kao i Dan postrojbe. Temeljna je misija postrojbe multidisciplinarnim obaveštajnim djelovanjem pružiti potporu GS-u OS-a, sigurnosno-obaveštajnom sustavu i sustavu domovinske sigurnosti u procesu kontinuiranog otkrivanja indikatora ranog upozorenja koji mogu utjecati na operativno i strategijsko iznenadenje.

Obaveštajna pukovnija održava i razvija sposobnosti obaveštajnih disciplina prikupljanja elektroničkim izviđanjem (SIGINT), iz ljudskih (HUMINT), otvorenih (OSINT), slikovnih (IMINT) izvora, geoprostornom obaveštajnom potporom (GEOINT), dubinskim nadzorom (LRS), a ujedno razvija i komponente električkog ratovanja (EW) za potrebe OSRH na taktičkoj i operativnoj razini.

ZOD

NOVI NARAŠTAJ VOJNIKA SPECIJALISTIČKU VOJNU

Kruna glavnog dijela obuke bilo je taborovanje i gađanja iz pješačkog naoružanja, nakon kojeg je ocjenjivana obuka na traci. Sve radnje, taktike, tehnike i postupke koje su uvježbavali ocjenjivali su njihovi instruktori

TEKST
ČOJ/ZOD

FOTO
ČOJ/ZOD "F. K. F."
T. Trajković SOPO/ZOD

Na vojnem poligonu "Gašinci", u Središtu za obuku pješaštva i oklopništva Zapovjedništva za obuku i doktrinu, stasao je još jedan naraštaj profesionalnih vojnika. Završna svečanost 3. veljače 2023., označila je kraj specijalističke obuke i početak novog profesionalnog poglavljia za 83 mladića i 30 djevojaka, koji ulaze u redove Hrvatske vojske i Hrvatske ratne mornarice. Specijalistička vojna obuka trajala je dvanaest tjedana, a mlađi vojnici i vojnikinje osposobljeni su za specijalnosti u rodu pješaštva. Tijekom prva dva tjedna obavljen je prijam vojnika, obuka osvježenja općih vojnih zadaća, a idućih devet tjedana provedene su obuke po specijalnostima

streljaštva, minobacača, protuoklopa i mornaričko-desantnog pješaštva. Kruna glavnog dijela obuke bilo je taborovanje i gađanje iz pješačkog naoružanja, nakon kojeg je ocjenjivana obuka na traci. Sve radnje, taktike, tehnike i postupke koje su uvježbavali ocjenjivali su njihovi instruktori. Narednica Marina Šimeg instrukturica u 1. satniji Obučne bojne istaknula je zadovoljstvo postignutim, kao i njezin kolega skupnik Loris Tomaši, pozorno prateći svaki detalj u provedbi pojedinačnih taktičkih radnji njihovih desetina. Instruktor, prije svega, ima zadaću u profesionalne postrojbe Hrvatske vojske poslati vojnikinje i vojnike s usvojenom kulturom rukovanja naoružanjem i kvalitetnim motoričkim sposobnostima, kao temeljem sigurnosti svakog vojnika. S ostalim kolegama instruktorima, u proteklih dvanaest tjedana, imali su priliku obučiti i upoznati sve pripadnike svojih desetina i ocijeniti njihov napredak. Poručnica Tea Trajković zamjenica zapovjednika 1. obučne satnije ističe zanimljivost ovog naraštaja jer je njihovo

va obuka provedena sukladno novom programu specijalističke vojne obuke iz studenog 2022. te zadovoljstvo što je provedena po planu, unatoč lošim vremenskim uvjetima, koji su izazov jer zahtijevaju dodatne prilagodbe. Polaznike obuke pozdravili su pripadnici Obučne bojne, na čelu sa zapovjednikom pukovnikom Matom Beljanom. Podsjetio je na njihov razvojni put od dragovoljnog vojnog osposobljavanja, do specijalističke obuke, gdje su proširili svoje vještine i znanja te sveladali puno više pojedinačnih taktičkih zadaća. U novim postrojbama njihova obuka bit će višerazinska i usmjerena na zajedničke zadaće, a oni će biti mali, ali važan ko-tačić u složenom mehanizmu. Istaknuo je specifičnost vojnog poziva jer imaju širok spektar mogućnosti za razvoj, koji ovisi o njihovu trudu, angažmanu i volji, ali da pritom ne zaborave najvažnije, a to je biti iskren, pošten, častan čovjek i vojnik. Najboljim polaznicima čestitamo, a svim mlađim vojniknjama i vojnicima želimo dobrodošlicu i uspješnu karijeru u postrojbama Hrvatske vojske.

Povodom uspješno završene specijalističke vojne obuke, pohvaljeni su najbolji polaznici:

- vojnik **Matija Momčilović** - najbolji polaznik 2/2022 uputa specijalističke vojne obuke
- vojnik **Renato Marek** - najbolji polaznik u obuci specijalnosti 11A
- vojnik **Mario Ležajić** - najbolji polaznik u obuci specijalnosti 11B
- vojnik **Stipe Ćurković** - najbolji polaznik u obuci specijalnosti 11C
- vojnik **Branimir Aračić** - najbolji polaznik u obuci specijalnosti 11E

Instruktor, prije svega, ima zadaću u profesionalne postrojbe Hrvatske vojske poslati vojnikinje i vojnike s usvojenom kulturom rukovanja naoružanjem i kvalitetnim motoričkim sposobnostima, kao temeljem sigurnosti svakog vojnika

ZAVRŠIO OBUKU

Poručnica Tea Trajković zamjenica zapovjednika 1. obučne satnije ističe zanimljivost ovog naraštaja jer je njihova obuka provedena sukladno novom programu specijalističke vojne obuke iz studenog 2022. te zadovoljstvo što je provedena po planu, unatoč lošim vremenskim uvjetima koji su izazov jer zahtijevaju dodatne prilagodbe

Pozdravljajući polaznike obuke zapovjednik Obučne bojne pukovnik Mato Beljan istaknuo je specifičnost vojnog poziva jer imaju širok spektar mogućnosti za razvoj koji ovisi o njihovu trudu, angažmanu i volji, ali da pritom ne zaborave najvažnije, a to je biti iskren, pošten, častan čovjek i vojnik

NATO

SPREMNOST JE PUT DO MIRA

Sve promjene koje su donesene na samitu u Madridu predstavljaju ponovno osnaživanje izvornog koncepta Odvraći i obrani, čime je NATO-ova prisutnost postavljena na najširem geografskom području nego ikad prije. Ali odvraćanje djeluje samo ako naš protivnik razumije da smo spremni boriti se za obranu naših vrijednosti, teritorija i načina života

PRIPREMIO

Željko Stipanović

PRIJEVOD

Tomislav Vidaković

FOTO

NATO

Zapovjednik združenih savezničkih snaga u Brunssumu (JFC) general zbora Guglielmo Luigi Miglietta u tekstu koji donosimo u cijelosti osvrnuo se na aktualnu sigurnosnu situaciju te još jednom posebno naglasio važnost i vrijednost odvraćanja potencijalnog protivnika od mogućnosti bilo kakvog pokušaja ugroza članica NATO-a. Riječi odvratiti i, ako je potrebno obraniti, središnje su mjesto u vokabularu Sjevernoatlantskog saveza od početka njegova postojanja.

Nedavni događaji pokazali su nam koliko sigurnost i zaštita mogu biti važni i krhki. Brutalna i ničim izazvana ruska invazija na Ukrajinu u veljači 2022. vratila je sjenu rata nad Europu. Invazija je pokrenula veliku ponovnu procjenu prijetnje euroatlantskoj sigurnosti i načina na koji NATO treba odvraćati i braniti

Rimski pisac Vegecije Renat jednom je rekao: 'Si vis pacem, para bellum - onaj tko želi mir treba se pripremiti za rat'.

Kao Talijanu koji je odabrao vojsku kao svoju profesiju, ove riječi iz mojeg rimskog nasljeđa odigrale su veliku ulogu u mojojem životu.

Filozofija je jednostavna i vječna. Čak i kao djeca na igralištu, nasilnici nikad nisu napadali one koji su očito bili spremni na tučnjavu. Umjesto toga, ciljali su na one koji se nisu mogli braniti. Vojne snage živjele su prema ovom načelu davno prije nego što je Vegecije izrekao svoj slavni citat u IV. stoljeću, a ipak on ostaje jednakov vrijedan i danas za savezničke vojne sile ovdje na srednjoeuropskom prostoru.

Vojna spremnost kao jamac mira također je bila zajedničko načelo desetak ratom iscrpljenih europskih i sjevernoameričkih zemalja 1949. godine, kad su potpisale Sjevernoatlantski ugovor i formirale Savez. Ti su potpisnici shvatili da je mir jednakostabilnost, a stabilnost pruža mogućnosti za prosperitet. Shvatili su da je jedini način da zajamče i mir i prosperitet za svoj narod bio da, kontinuirano i kolektivno, budu spremni za rat.

Riječi 'odvratiti i, ako je potrebno, obraniti' središnje su mjesto u vokabularu Sjevernoatlantskog saveza od početka njegova postojanja. Prvi NATO-ov strateški koncept iz 1950. utvrdio je da je primarna funkcija NATO-a odvraćanje od agresije i da će se snage NATO-a uključiti u neprijateljstva samo ako odvraćanje ne uspije. Drugi strateški koncept, razvijen 1952., dodao je pojam 'strategije naprijed' za podršku odvraćanju. U to je vrijeme napredna strategija značila postavljanje vojne prisutnosti što dalje na istok, u ovom slučaju blizu granice između Istočne i Zapadne Njemačke. Koncept je trebao obeshrabriti sve komunističke ekspanzionističke ambicije prema Zapadu. Više od 70 godina razvijala se strategija Odvrati i obrani se i pokazala se vrlo učinkovitom. Tijekom desetljeća članice NATO-a održavale su mir i stabilnost unutar svojih granica. NATO savez narastao je s 12 na 30 zemalja, koje će uskoro postati 32 ako sve bude u redu. Oni koji su pristupili

NATO-u zajednički su osigurali zaštitu, sigurnost, trgovinu, demokraciju i slobodu za više od milijardu građana. Nedavni događaji pokazali su nam koliko sigurnost i zaštita mogu biti važni i krhki. Brutalna i ničim izazvana ruska invazija na Ukrajinu u veljači 2022. vratila je sjenu rata nad Europu. Invazija je pokrenula veliku ponovnu procjenu prijetnje euroatlantskoj sigurnosti i načina na koji NATO treba odvraćati i braniti.

Kao odgovor na rusku agresiju u Ukrajinu, a u cilju jačanja sigurnosti Saveza, NATO je odmah aktivirao svoje obrambene planove, rasporedio elemente NATO-ovih Snaga za odgovor, a države su značajno povećale prisutnost snaga NATO-a na istočnom krilu Saveza. Politički čelnici Saveza odobrili su na samitu u Madridu u lipnju 2022. novi Strateški koncept osmišljen kako bi oblikovao zapadni sigurnosni stav u godinama koje dolaze. Novi koncept učinio je mnoge stvari – prepoznao je

Srednjoeuropska regija dobila je novi NATO-ov entitet 3. svibnja 2022. Glavni stožer Multinacionalne divizije (HQ MND-C) stekao je tad status međunarodnog vojnog stožera u sklopu NATO-ove strukture snaga. Povijest Stožera seže u 2019. godinu, kad su se ministri obrane Mađarske i Hrvatske obvezali uspostaviti sjedište multinacionalne divizije Centar. Razlog za inicijativu bio je jačanje NATO-ovih zadaća kolektivne obrane i upravljanja krizama, koje bi bile u stanju odgovoriti na promjenjivo sigurnosno okruženje tako da pridonesu odvraćanju i obrambenim naporima Saveza. Kao rezultat hrvatsko-mađarskog međuministrarskog Memoranduma o uspostavi Stožera divizije, u ožujku 2020. Stožer je osnovan kao međunarodna vojna organizacija u Székesfehérváru u Mađarskoj, a prvi je zapovjednik general-bojnik Denis Tretinjak iz Hrvatske. Uz Hrvatsku, Mađarsku i Slovačku kao okvirne zemlje u HQ MND-C, Poljska, Rumunjska, Slovenija, Španjolska i Turska kao zemlje sudionice pridonose radu HQ MND-C. Osim toga, Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka i Italija izrazile su želju za sudjelovanjem pa su se pridružili inicijativi. Stožer se trenutačno fokusira na pripreme za postizanje početnih, a zatim i punih operativnih sposobnosti, kako bi mogao učinkovito i na visokoj razini pridonijeti NATO-ovim naporima odvraćanja i obrane.

NATO

Rusku Federaciju kao najznačajniju prijetnju sigurnosti saveznika, ali istaknuo je i druge prijetnje: terorizam; nestabilnost na Bliskom istoku i u Africi; nove disruptivne tehnologije; eroziju kontrole naoružanja; i klimatske promjene. Osim toga, Strateški koncept prvi je put imenovao Kinu kao 'strateškog konkurenta' Savezu. Madridski samit signalizirao je promjenu za sve vojne postrojbe pri-družene NATO-u. Evolucija strategije Odvrat i obrani od tada je dramatično ubrzana i mi u srednjoeuropskoj regiji u središtu smo njezinih novih fokusnih područja.

Neprijateljstva između Rusije i Ukrajine nisu nova; nakon ruske nezakonite

aneksije Krima 2014., NATO je povećao svoju isturenu prisutnost na istoku uspostavom četiri borbenih skupina: po jednu u Estoniji, Latviji, Litvi i Poljskoj. Predstavnici su se na samitu u Madridu 2022. složili da će četiri dodatne borbene skupine biti osnovane u Bugarskoj, Mađarskoj, Rumunjskoj i Slovačkoj te da će se postojeće borbene skupine povećati za 50-100 posto. Savezničke nacije također su se obvezale održavati borbeno spremne snage veličine brigade u spremnosti za raspoređivanje kad god i gdje god zatrebaju. Ovo je obnovljena vizija stare strategije naprijed, redizajnirana kako bi odgovarala današnjem strateškom krnjoliku. Na samitu u Madridu, viši čelnici razgovarali su i o snagama NATO Response Force - NRF, korpusu do 40 000 vojnika visoke spremnosti koji su spremni odgovoriti na krizne situacije u kratkom roku. Uvođenjem novog modela snaga NATO-a, čelnici NATO-a složili su se da će razviti Savezničke snage za reagiranje koje su još veće i spremnije od sadašnjeg NRF-a.

Madridski samit signalizirao je promjenu za sve vojne postrojbe pridružene NATO-u. Evolucija strategije Odvrati i obrani od tada je dramatično ubrzana i mi u srednjoeuropskoj regiji u središtu smo njezinih novih fokusnih područja

Sve promjene koje su donesene na samitu u Madridu predstavljaju ponovno osnaživanje izvornog koncepta Odvrati i obrani, čime je NATO-ova prisutnost postavljena na najširem geografskom području nego ikad prije. Poručujući našim susjedima na Iстоку da smo spremni za bitku, dajemo si mnogo veću šansu spriječiti prelijevanje neprijateljstava u Ukrajini na srednjoeuropsko područje.

Svijet je bio šokiran kad su rakete napustile zračni prostor iznad Ukrajine i detonirale u Poljskoj, usmrtivši dvije osobe. Bila je to vrsta incidenta kojeg su se politički i vojni čelnici širom Europe bojali otkad je invazija započela u veljači. Je li to bila pogrešna procjena koja bi eskalirala napetost između NATO-a i Rusije preko točke s koje nema povratka? Čelnici NATO-a poduzeli su vrlo promišljenu akciju, pažljivo analizirajući podatke kako bi utvrdili da incident nije bio namjeran napad na teritorij NATO-a. Dok je incident služio kao podsjetnik da je europski kontinent na rubu rata, NATO savez pokazao je jasnu odlučnost da se sukob u Ukrajini ne proširi u veća neprijateljstva.

Do sada, vjerodostojnost članka 5 NATO-a, u smislu kolektivne obrane, nije ugrožena. Samo postojanje članka 5, zajedno sa snažnom prisutnošću NATO-a na Iстоку, ponudilo je dovoljno odvraćanja i obnovljen pozitivan stav prema osnovama Saveza. Ali odvraćanje djeluje samo ako naš protivnik razumije da smo spremni boriti se za obranu naših vrijednosti, teritorija i načina života. Prijetnja nije gotova i moramo biti ujedinjeni kako bismo odvratili i osigurali; branili i borili se, gdje god i kad god je to potrebno.

Zapamtite: Ako tražite mir, pripremite se za rat. Mi u NATO-u uvijek ćemo težiti miru, ali razumijemo da je to moguće samo ako smo potpuno spremni boriti se protiv svake prijetnje sigurnosti, i sigurnosti naših ljudi.

General zbora Guglielmo Luigi Miglietta tijekom svoje karijere sudjelovao je u operacijama Pellicano u Albaniji; Joint Guardian na Kosovu; Leonte u Libanonu, kao zapovjednik zajedničke operativne postrojbe KFOR na Kosovu te kao zapovjednik misije (2015.-2016.).

Završio je Stožernu školu, Zapovjedno-stožernu školu, Združenu zapovjedno-stožernu školu u Rimu, te War College US Army u Pennsylvaniji i Royal College of Defence Studies u Velikoj Britaniji.

Diplomirao je Strateške znanosti i Međunarodne i diplomatske znanosti te stekao drugu razinu magistra Strateške znanosti. Magistirao je Strateške studije na U.S. Army War College. Pohađao je poslijediplomski studij Javna i institucionalna komunikacija i javno informiranje.

NATO

Međunarodna zajednica, a posebno zemlje koje su saveznice u Sjevernoatlantskom savezu, žurno su materijalno i logistički pomogle zemljama pogodjenim katastrofalnim potresom

NATO-ovi SAVEZNICI I PARTNERI POMAŽU TURSKOJ

NATO šalje pomoć putem svojeg Euroatlantskog koordinacijskog središta za odgovor na katastrofe (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre - EADRCC). Riječ je o NATO-ovu glavnom mehanizmu za hitni odgovor na civilne krize u euroatlantskoj zoni. Aktivan je cijele godine na principu 24/7 (znači neprestano) i uključuje sve savezničke i partnerske zemlje

Teški transportni avion
C-17 Globemaster III
iz inicijative Strategic
Airlift Capability iz
Švedske prevezao je u
Tursku vojne stručnjake
i opremu za traganje i
spašavanje

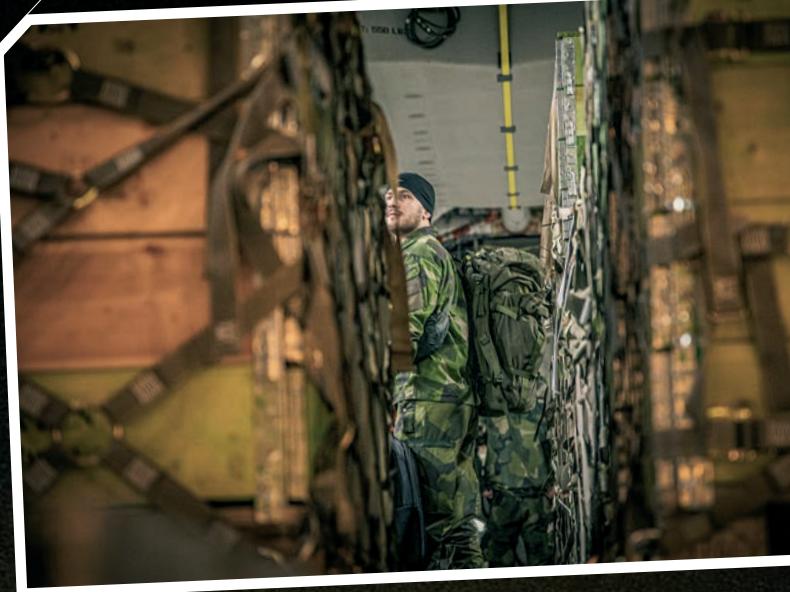

Foto: Strategic Airlift Capability

Saveznici su se 9. veljače složili da u Tursku pošalju potpuno opremljena skloništa za privremeni smještaj ljudi koji su ostali bez doma. Tom aktivnošću zapovijeda vrhovni saveznički zapovjednik za Europu, američki general zabora Christopher G. Cavoli. Skloništa se inače rabe kao izmjestivi objekti za stozere u NATO-ovim vježbama i operacijama. U Turskoj će se kombinirati sa zimskim šatorima koje su već isporučili saveznici i partneri

NATO

Tursku su 6. veljače pogodila dva katastrofalna potresa. Prvi s epicentrom kod Gaziantepa u južnom dijelu zemlje bio je magnitudo 7,7, a drugi s epicentrom nešto sjevernije, u području Kahramanmaraš, 7,5 stupnjeva po Richteru. Strašne posljedice zahvatile su i susjednu Siriju. U trenutku pisanja ovog teksta, područje se i dalje trese, a broj ljudskih žrtava i materijalna šteta ne mogu se niti procijeniti. Nažalost, sigurno je da se mrtvi broje u desetima tisuća.

Međunarodna zajednica, a posebno zemlje koje su turske saveznice u NATO-u, žurno su materijalno i logistički pomogle. Prema podacima koje je NATO objavio 7. veljače na svojim internetskim stranicama, već tad se u Tursku upućivalo više od 1400 ljudi iz više od 20 savezničkih i partnerskih zemalja. Uglavnom je riječ o osoblju specijaliziranom za operacije hitnog odgovora na krize: timovi za traganje i spašavanje sa psima, vatrogasci, građevinski inženjeri, medicinsko osoblje s medicinskim potrepštinama, kao i seizmološki eksperti.

MEHANIZAM ZA HITAN ODGOVOR

NATO šalje pomoć putem svojeg Euro-atlantskog koordinacijskog središta za odgovor na katastrofe (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre - EADRCC). Riječ je o NATO-ovu glavnom mehanizmu za hitan odgovor na civilne krize u euroatlantskoj zoni. Aktivan je cijele godine na principu 24/7 (znači neprestano) i uključuje sve savezničke i partnerske zemlje. Jedan od primjera konkretnih mjera bio je 7. veljače: iz nizozemskog je Eindhovenova prema Turskoj poletio teški transportni avion C-17 Globemaster III koji djeluje u sklopu inicijative Sposobnost strateškog zračnog prijevoza (Strategic Airlift Capability - SAC). U toj inicijativi koja ima i potporu NATO-a sudjeluje više savezničkih i partnerskih zemalja. U avion je utovareno više od 20 tona opreme za traganje i spašavanje. Ista je sposobnost korištena i u idućim danima, s letovima iz Rumunjske i Švedske. Isto tako, 9. veljače saveznici su se složili da u Tursku pošalju potpuno opremljena skloništa za privremeni smještaj ljudi koji su ostali bez doma.

Foto: Ministarstvo unutarnjih poslova RH

U Tursku je upućen hrvatski tim od 40 pripadnika Državne intervencijske postrojbe Civilne zaštite i deset potražnih pasa kako bi pomogao u spašavanju unesrećenih osoba iz ruševina

Tom aktivnošću zapovijeda vrhovni saveznički zapovjednik za Europu, američki general zbora Christopher G. Cavoli. Skloništa se inače rabe kao izmjestivi objekti za stozere u NATO-ovim vježbama i operacijama. U Turskoj će se kombinirati sa zimskim šatorima koje su već isporučili saveznici i partneri.

HRVATSKI TIM

Velik doprinos u pomoći Turskoj dala je i Republika Hrvatska, koja se nedavno i sama suočila s teškim potresima. Primjerice, hrvatski tim od 40 pripadnika Državne intervencijske postrojbe Civilne zaštite i deset potražnih pasa krenuo je 6. veljače prema Gaziantepu kako bi pomogao u spašavanju unesrećenih osoba iz ruševina. Potom je 10. veljače iz Logističkog centra Ravnateljstva Civilne zaštite u Jastrebarskom prema Turskoj upućen konvoj pomoći: oprema za zbrinjavanje stanovništva, hrana i medicinska oprema (deke, vreće za spavanje, kreveti na kat, madraci, poljski kreveti, zimski šatori, zaštitne maske, naočale, respiratori, sanitetski materijal, dezinficijensi i sl.) u vrijednosti

"U ovim strašnim vremenima, stojimo solidarni s našom saveznicom Turskom i sa svima koji su pogodjeni. Saveznici su spremni pružiti dodatnu pomoć onima kojima je potrebna," zaključila je glasnogovornica NATO-a Oana Lungescu

Velik doprinos u pomoći Turskoj dala je i Republika Hrvatska, koja se nedavno i sama suočila s teškim potresima

Foto: Ministarstvo unutarnjih poslova RH

819 601,50 eura. Također, Vlada RH, u suradnji s Hrvatskim Caritasom i Hrvatskim Crvenim križem, upućuje finansijsku pomoć Sirijskoj Arapskoj Republici u iznosu od 200 000 eura. Podsetimo, kad je 28. prosinca 2020. izbio razorni potres s epicentrom kod Petrinje, baš kao i mnogi drugi, Turska je pomogla Hrvatskoj slanjem grijalica i kontejnera za pomoći ugroženom stanovništvu. Nakon toga, u kolovozu 2021. u gašenju velikih požara u Turskoj sudjelovale su dvije posade protupožarnog aviona Canadair CL-415, odnosno deset pripadnika Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, tj. piloti i zrakoplovno-tehničko osoblje. "U ovim strašnim vremenima, stojimo solidarni s našom saveznicom Turskom i sa svima koji su pogodjeni. Saveznici su spremni pružiti dodatnu pomoć onima kojima je potrebna," zaključila je glasnogovornica Oana Lungescu.

Sućut žrtvama potresa

Ministar obrane Mario Banožić i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske admiral Robert Hranj upisali su se u knjigu žalosti koja je otvorena u Veleposlanstvu Republike Turske u Zagrebu nakon razornih potresa koji su 6. veljače 2023. pogodili Republiku Tursku i odnijeli mnogobrojne žrtve.

"Sve su nas duboko potresli prizori stradanja i patnje naroda uslijed razornih potresa u prijateljskoj Republici Turskoj. Upućujem najdublje izraze sućuti cijelom turskom narodu, obiteljima žrtava te želim brzo ozdravljanje svim ozlijedenima. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske i Hrvatska vojska bit će vam na raspolaganju," stoji u poruci ministra Banožića. "S velikom tugom i žalošću svjedočimo nesreći i patnji koje su pogodile cijeli turski narod. U ime svih pripadnika i pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske upućujem izraze najdublje sućuti obiteljima i prijateljima žrtava. Unesrećenima i cijelom turskom narodu upućujem osobne molitve za što brže ozdravljenje i oporavak. Hrvatski vojnici neće zaboraviti brzu i velikodušnu pomoć koju ste nam pružili nakon potresa koji su nedavno pogodili Hrvatsku. Hrvatska vojska pripravna je pružiti potporu hrabrom i prijateljskom turskom narodu, "rijeći su načelnika GS OSRH koje je upisao u knjigu žalosti.

STRELJAČKO NAORUŽANJE

PRIGUŠIVAČI PUCNJA VATRENOG ORUŽJA

Kritičari najpoznatijeg dodatka za streljačko naoružanje vole isticati nedostatke kao što su dodatna masa i povećana duljina oružja. Međutim, može se zaključiti da je sve zastupljeniji na tržištu, i to za privatne korisnike, ali i za državne institucije

TEKST
Andrej Smolek

Prema stavku 2. članka 4. Zakona o nabavi i posjedovanju oružja građana (Narodne novine, br. 94/18, 42/20 i 114/22): "Vatreno oružje je svako prijenosno cijevno oružje koje ispaljuje, služi za ispaljivanje ili se može prepraviti za ispaljivanje sačme, zrna ili projektila djelovanjem zapaljivog potisnog sredstva."

Zakonodavac smatra da je potrebno definirati i značenje pojma prigušivač za oružje, pa u članku 6., među ostalim,

Pripadnik Zapovjedništva specijalnih snaga
OSRH 1. kolovoza 2015. na završnom
uvježbavanju postroja za svečani mimohod u
Zagrebu. Zbog prirode posla specijalnih postrojbi,
prigušivač je čest dodatak na njihovu oružju

stoji: “(...) dio vatrenog oružja znači dio ili zamjenski dio vatrenog oružja posebno osmišljen za vatreno oružje i za njegovo djelovanje, te svaka naprava osmišljena ili prilagođena za smanjivanje buke (prigušenje pucnja) izazvane pucanjem iz vatrenog oružja.” Nakon definiranja ključnih pojmova, članak 7. zabranjuje: “(...) sve vrste oružja s integriranim prigušivačima, prigušivače namijenjene oružju kao i dijelove za prigušivače”. Pitanje oružja te streljiva za vojsku i policiju uređuje se posebnim propisima, što uključuje proizvodnju i promet. U svakom slučaju, svaki odgovoran vlasnik legalnog oružja dužan je poznavati zakone i podzakonske akte koji reguliraju nabavu i posjedovanje oružja.

Zemlje Europe odnosno Europske unije prilično su neujednačene u vezi s regulativama o posjedovanju prigušivača za vatreno oružje. Iako se Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana poziva na Direktivu Europskog parlamenta i Vijeća, njom se ne dovodi u pitanje primjena nacionalnih odredaba o nošenju oružja, lovu ili streljaštvu, korištenju oružja koje je nabavljeno na zakonit način i posjeduje se u skladu s navedenom Direktivom. Direktiva se posebno ogradije od primjene na oružje i streljivo koje, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, nabavljaju ili posjeduju oružane snage, policija ili tijela javne vlasti. Zanimljivo je da se prigušivači u Direktivi ne spominju u kontekstu koji ih isključuje, zabranjuje ili kriminalizira. Time se nacionalnim zakonodavstvima ostavlja da sama reguliraju područja iz Direktive koja ona ne regulira. Zbog toga se u širem europskom prostoru pojavljuje nekoliko kategorija zakonskih rješenja, što je prilično zanimljivo. U skladu s nepotpunim podacima, tj. nedostupnim za sve zemlje, u europskom prostoru status prigušivača za vatreno oružje nije zakonski reguliran u četiri zemlje. U šest zemalja vlasnici vatrenog oružja mogu posjedovati prigušivače za lov, sport, za samoobranu ili bez ikakvog ograničenja. U 11 zemalja legalno je posjedovati prigušivače samo uz

STRELJAČKO NAORUŽANJE

KOMPENZATOR, RAZBIJAČ...

Razlika između klasičnih kompenzatora trzaja i razbijača plamena u odnosu na klasične prigušivače u samom je konstrukcijskom rješenju. Kompenzator trzaja ima za daću umanjiti trzanje oružja zbog kretanja mehanizma za punjenje, opaljenja, odnosno pražnjenja cijevi te time povećava stabilnost oružja u rukama strijelca. Tlak plinova obično prolazi kroz kompenzator, koji *kompenzira* sile režima vatre. To čini usmjeravanjem preostalih plinova, kako bi poništio ili bio protuteža tendenciji kretanja cijevi u određenom smjeru. Primjer neobičnog rješenja kompenzatora na vrhu cijevi jest kod automatske puške Zastava M70 jugoslavenske proizvodnje s početka 1970-ih.

Razbijač plamena ima svrhu smanjenja količine bljeska raspršivanjem gorućih plinova koji izlaze iz cijevi oružja. Sam po sebi ne umanjuje zvuk i trzaj, ali kod nekih se pušaka može koristiti za izbacivanje tzv. tromblonskih mina i to s pomoću bojnog metka.

Kod klasičnih prigušivača gotovo svi barutni plinovi s usporenjem izlaze kroz otvor za metak zahvaljujući pregradama u unutrašnjosti prigušivača. Time se prema tvrdnjama iskusnih strijelaca omogućuje stabilnost oružja odnosno znatno manji trzaj cijevi. Dakle, prigušivač preuzima dio sile od oslobođenih barutnih plinova koji oružje guraju unatrag, dok projektil pod tim istim tlakom napušta cijev. Time su sile obrnuto proporcionalne i poništavaju se, čime se postiže spomenuta bolja stabilnost oružja. Monataža prigušivača na vrh cijevi također pridonosi dodatnoj stabilnosti jer svojom relativnom masom ne dopušta dizanje cijevi pri gadanju.

Foto: US Army / Soc Anthony Zendejas IV

posebnu dozvolu, a u 18 zemalja prigušivač se ne smije privatno imati ni u kojem slučaju.

SAD – LIBERALNO TRŽIŠTE

S druge strane, od 50 država SAD-a prigušivači su dopušteni u 42. Za posjedovanje nije potrebna posebna

dozvola, ali postoje federalni zakoni koji reguliraju kupnju i uporabu prigušivača. Godine 2011. osnovana je udruga ASA (American Suppressor Association) koja promiče ideju da bi svi građani koji poštuju zakon smjeli koristiti prigušivače kako bi zaštitili svoj sluh. Prema navodima na službenim internetskim stranicama ASA-e, u trenutku njezina osnutka bilo je legalno posjedovati prigušivače u 39 država. Američki građani posjedovali su ukupno 285 000 legalno nabavljenih prigušivača. No, samo su 22 od 39 navedenih država dopuštale njihovu uporabu u lovu. Danas se koristi više od 2 150 000 prigušivača, što znači da je od 1934. do 2009. prodano 16,3 % od ukupnog broja prigušivača u SAD-u, a od 2010. do 2019. čak 83,7 %. Građani koji poštuju zakon mogu posjedovati prigušivače u 42 države, a lovci u 40 država danas smiju koristiti prigušivače kako bi zaštitili svoj

Foto: FieldSportsChannel.net

Britanski profesionalni lovac Paul Childerley s puškom Sako 85 kalibra .243 Winchester na koju je montiran prigušivač. Fotografija je snimljena u Finskoj na lovačkom posjedu Kytäjän Kartano, tijekom lova koji je organizirala specijalizirana privatna tvrtka. Prigušivači su sve popularniji među civilnim korisnicima, tj. lovцима i sportskim strijelcima. Međutim, u mnogim je europskim zemljama njihova uporaba u privatne svrhe zabranjena

Foto: Bundeswehr /Andrea Bienert

**Borbeni plivači iz
Zapovjedništva
marinskih
specijalnih snaga
njemačkog
Bundeswehra s
puškama G36
opremljenim
prigušivačem**

sluh na terenu. Dakle, ASA tvrdi da je od osnutka pomogla da se vlasništvo prigušivača legalizira u tri države, 20 ih je legaliziralo lov s prigušivačima, a u dvije su spriječeni pokušaji zabrane prigušivača. Agresivna u svojoj kampanji, ASA tvrdi da neće stati dok prigušivači ne postanu legalni u svih 50 država.

Na engleskom govornom području za prigušivače za vatreno oružje najčešće se koriste izrazi *silencer* ili *suppressor*. U načelu se misli na naprave koje imaju jednake funkcije, a to su smanjenje glasnoće zvuka, bljeska na ustima cijevi, trzaja oružja, povećanje preciznosti vatrenog oružja kao i udaljavanje barutnih plinova od lica, odnosno pluća strijelca. Prigušivači su idejno i konstrukcijski relativno jednostavne naprave pa se od samih početaka razvoja koncepcionali nisu znatnije mijenjali. Dakle, možemo govoriti o primjeni različitih tehničkih rješenja samog prigušivača ovisno o vrsti i tipu oružja. Postoje i razlike kod tehnoloških postupaka te materijala od kojih su izrađeni, ali koncept je u načelu zadržan do danas. U svakom slučaju, popularnost im je sve veća. Danas nisu samo popularna tema za profesionalce iz vojske, policije ili pravosudne policije nego i kod entuzijasta koji nisu pripadnici državnih službi, najviše kod lovaca i sportskih te rekreativnih strijelaca.

Prema širokom interesu i uporabi, na tržištu postoje prigušivači za gotovo sve vrste osobnog, odnosno vojnog pješačkog i policijskog oružja. Korištenje prigušivača moguće je samo na posebno prilagođenom oružju i to kod pištolja, kratkih strojnica, poluautomatskih i automatskih pušaka, puškostrojnica te snajperskih pušaka. Relativna je novost i integracija prigušivača na lovačke i vojne odnosno policijske sačmarice. Dok se kod pištoljskih i puščanih cijevi prigušivač najčešće postavlja na vanjski navoj, kod sačmarica on ide na navoj unutar cijevi. Predviđen je za tzv. čokiranje cijevi u svrhu sužavanja njezina promjera. To služi za regulaciju snopa ispaljenog sačmenog streljiva. Prigušivači nisu novost ni za oružje velikog kalibra u vojnoj i policijskoj uporabi. S povećanjem kalibra oružja sve je važnije učinkovito smanjiti zvuk, bljesak na ustima cijevi, trzaj oružja, sve u svrhu

povećanja preciznosti oružja kao i udaljavanja barutnih plinova od lica, odnosno pluća strijelca.

KAO KOD AUTOMOBILA

Prigušivač vatrenog oružja nalik je ispušnom sustavu automobila. Umjesto vatre i buke iz motora automobila, ispušni sustav regulira cijeli proces izgaranja zraka i goriva te svodi zvučne eksplozije unutar cilindra motora na prihvatljivu razinu buke, a time i *uglađeniji* rad automobila.

Njihova je temeljna ideja i namjena smanjiti zvuk prilikom pucnja oružja u okvire prihvatljive za ljudski sluh uz memo li u obzir da je glasnoća zvuka osjet jakosti zvuka u ljudskom uhu. Time se sluh zaštićuje od oštećenja i smanjuje se moguće posljedice. Najgore su potencijalne profesionalne bolesti koje nastaju zbog duljeg izlaganja buci. Prikrivanje bljeska pucnja dodatno je svojstvo prigušivača. Daje strijelcu prednost nad protivnikom ili metom u uvjetima slabe vidljivosti, a to je posebice važno za vojne i policijske operacije, kojima je prikrivanje sastavni dio. Prigušivač daje i dodatnu stabilnost oružju prilikom pucnja, posebice u brzometnom ili automatskom režimu paljbe.

Prigušivači se u načelu dijele na integrirane i eksterne. Integrirani su, kao što i naziv sugerira, sastavni i nedjeljiv dio oružja. Najpoznatija takva platforma može se vidjeti u mnogim specijalnim policijskim i vojnim postrojbama i to od sredine 1970-ih, kad je plasirana na tržište. To je kratka strojnica MP5SD

ODRŽAVANJE

Ako se podrazumijeva da je strijelac obučen, osposobljen i uvježban kao i ovlašten koristiti određeno oružje, održavanje prigušivača i samog oružja presudno je kako bi se održala uporabna vrijednost sustava i sigurnost za strijelca. Preporuke proizvođača navedene u korisničkom priručniku osnova su za pouzdano, dugovječno i sigurno funkcioniranje sustava o kojem možda ovisi i život korisnika.

STRELJAČKO NAORUŽANJE

ŠIRENJE UPORABE?

Američka kopnena vojska i Marinski korpus zainteresirani su za širenje uporabe prigušivača. Ne žele ga ograničavati samo na poluautomatske puške. Namjera uključuje i strojnice, pa čak i one teške, kalibra do 12,7 (.50 cal.). Neki su to nazvali *stealth technologijom* za pješaštvo. U vojskama su prigušivači tradicionalno bili *alat* specijalnih postrojbi. No, sve ih češće rabe i konvencionalne snage. To je i očekivano jer sve se češće ratuje u urbanim sredinama i u uvjetima bliske borbe, a prigušivači su sve jeftiniji i dostupniji.

Američki marinac gađa iz puške M4A1 opremljene prigušivačem KAC QD tvrtke Knight's Armament Company

(*Maschinenpistole 5 Schalldämpfen*) koju proizvodi njemačka tvrtka Heckler & Koch. Tehnička izvedba omogućava joj i ispaljivanje klasičnog streljiva s učinkom prigušenja zvuka. On se kreće oko 30 decibela, što je, za usporedbu, nešto jače od ljudskog šapta. Specifičnost je prilikom rada te kratke strojnice zvuk dijelova zatvarača unutar kućišta oružja. Naime, on je zapravo glasniji nego samo ispaljenje metka u kalibru 9 x 19 mm, što znači da je nevjerojatno tiha i *diskretna*. Tako donosi još nekoliko važnih prednosti u odnosu na klasične, neprigušene platforme. Jedna je da se njom može gađati u borbenoj formaciji u kojoj su strijelci u bliskom ili neposrednom kontaktu, jedan uz drugog u malom prostoru. U tim su slučajevima cijevi oružja često kraj ili blizu glave odnosno ušiju kolege iz postrojbe, no nema opasnosti od buke ili ozljede zbog užarenih plinova.

Proizvodnja, prodaja i transport prigušivača moraju biti strogo kontrolirani. Na fotografiji su prigušivači koji su tijekom ljeta 2020. u dijelovima trebali biti prokrumčareni u SAD iz NR Kine, no ilegalnu su operaciju u Miamiju sprječile nadležne američke službe

Pogled sprijeda na prigušivač američke snajperske poluautomatske puške M10 SASS kalibra 7,62 x 51 mm NATO

Foto: Idaho Army National Guard / Thomas Alvarez

Nema usto ni problema s verbalnom komunikacijom. Eksterni prigušivači ne mogu se postaviti na svako oružje. Za to je ipak potrebna stanovita priprema, odnosno preuvjet za prihvat. Najčešće je to odgovarajući navoj na vrhu cijevi ili drugo mehaničko rješenje koje osigurava optimalno i sigurno korištenje oružja, streljiva i prigušivača kao cjeline. Jedno je od najčešćih i najbržih rješenja da se oružje kao platforma oprema zamjenskom cijevi s mogućnosti prihvata prigušivača. Time se osigurava da se oružje priguši s najmanje posebnih i složenih radnji. Proizvođači pješačkog oružja za vojsku i policiju danas već u serijskim izvedbama pušaka izrađuju prihvate na vrhu cijevi koji mogu primiti i prigušivače kao opciju. Najčešće se isporučuju puške koje

Foto: U.S. Customs and Border Protection

Foto: US Army / Sgt. Patrik Orcutt

na vrhu imaju tzv. razbijače plamena, a ujedno su i priprema za dodatnu opremu poput prigušivača.

VAŽNOST U MODERNIM SUKOBIMA

Tipičan prigušivač pucnja relativno je jednostavno tehničko rješenje. Metak nakon opaljenja pod velikim tlakom barutnih plinova unutar cijevi gura projektil odnosno zrno kroz cijev. Dolazi do prigušivača u kojem najčešće odvojene komore preuzimaju dio plinova od eksplozije, a time i zvuk eksplozije. Metak nesmetano nastavlja putanju, ali vatra i barutni plinovi djelomično se zadržavaju u komorama prigušivača i time se osigurava tzv. prigušenje pucnja. To usporavanje kretanja većeg dijela plinova ključ je uspješnog prigušenja pucnja, pri čemu se brzina projektila na izlazu odnosno na ustima cijevi u načelu znatno ne smanjuje. Zadržava stoga potrebnu kinetičku energiju kojom se realizira očekivani potencijal metka. Iskusni strijelci i poznavatelji vatrene oružja tvrde da svaki tip i vrsta oružja ima specifičan zvuk kad se njim rukuje, pa i onda kad je prazno. Takve tvrdnje imaju uporište u konstrukcijskim rješenjima i načinu izvedbe pojedinih dijelova samog oružja. Time se zaključuje da svaki tip i vrsta oružja ima svojevrstan *zvučni potpis*. Iskusni poznavatelj može samo po zvuku prepoznati je li metak ubaćen u cijev oružja i jesu li oružje i streljivo ispravni te odgovaraju li tom tipu oružja. Posebnost je vrhunski uvježbanih i iskusnih vojnika i policajaca da prema zvuku brzo prepoznaju koje oružje pripada njihovoj postrojbi, a koje koristi druga strana. Ključno je i *prebrojiti* koliko je prijetnji potrebno neutralizirati, i to jednostavnim brojenjem zvukova aktivnih cijevi iz kojih se gađa. Usto, i režim vatre svojevrstan je indikator uvježbanosti i sposobnosti protivnika kad se govori o operacijama

**Snajperski tim
nizozemskih
vojnih specijalnih
snaga s puškama
Remington
Mk 21 na poligonu
Hochfilzen
u Austriji
24. rujna 2021.**

u kojima je uključeno vatreno oružje u neposrednom kontaktu. U takvoj situaciji specijalne postrojbe osim prikrivanja položaja strijelca odnosno formacije koriste upravo taj zvučni potpis oružja kako bi se uspješno razlikovala prijateljska od protivničke vatre. Prigušivač čini gotovo ključnu razliku kad se govori o tom zvučnom potpisu. Najopasnija je ona situacija u kojoj ne vidite i ne čujete prijetnju, a kad je hitac *isporučen*, onda je najčešće prekasno za reakciju. I upravo je zato uporaba prigušivača toliko važna u bliskoj borbi, koja je sve učestalija u modernim sukobima.

Kritičari prigušivača vole isticati nedostatke kao što su dodatna masa i povećana duljina oružja, ograničen vijek trajanja prigušivača, kao i smanjenje točnosti i preciznosti oružja. Isto tako, njihova cijena često je previšoka za proračune državnih institucija. Međutim, može se zaključiti da su sve zastupljeniji na tržištu – i za privatne korisnike, i za državne institucije. Iako su korisno i zanimljivo rješenje za vojsku, policiju i druge državne službe, kad se radi o civilnoj uporabi i tržištu prigušivače često i dalje prati negativan publicitet.

KOPNENA VOJSKA

TENK K2 NEOČEKIVAN USPJEH **CRNE PANTERE**

Nakon što je godinama bio u operativnoj uporabi isključivo u oružanim snagama vlastite zemlje, južnokorejski tenk dobio je zahvaljujući poljskoj narudžbi prvi veliki ugovor u Europi. Danas se sve češće spominje i u planovima modernizacije vojski drugih zemalja

TEKST Mario Galić

Povijesni trenutak za poljsku vojsku, ali i južnokorejsku vojnu industriju – predstavljanje deset Black Panthera 9. prosinca 2022. u 20. mehaniziranoj brigadi u Moragu

Foto: Ministerstvo Obrone Narodowej / kpt. Wojciech Król / CO MON

Kad je južnokorejska vlada odlučila da tvrtka Hyundai Rotem može početi nudit tenk K2 Black Panther stranim kupcima, u stručnim je krugovima vladala prilična nevjerica. K2 razvijen je kako bi zadovoljio specifične potrebe južnokorejskih oklopnih snaga. Usto, Hyundai Rotem nije imao nikakvog iskustva s izvozom tenkova, a tu ga je čekao izazov s etabliranim američkim, ruskim i njemačkim tvrtkama. Stoga ne iznenađuje da počeci nisu obećavali.

Međutim, južnokorejska kvaliteta povezana s upornošću dovela je do velikog uspjeha. Black Panther stao je tako uz bok južnokorejskim izvoznim uspješnicama, tj. lakim borbenim / trenažnim avionima KAI T-50 Golden Eagle i samohodnim haubicama K9 Thunder. U svijetu prodaje oružja poznato je pravilo da gotovo svaki izvozni uspjeh dovodi do novih ugovora. Stoga možemo očekivati da *crna pantera* stekne još kojeg novog kupca.

Razvoj K2 temeljio se na velikom iskustvu s razvojem tenkova – prvo K1, a potom poboljšanog K1A1. Južna Koreja na tim je osnovama 1993. odlučila da je vrijeme za razvoj još naprednjeg tenka. Prvi je put Agencija za obrambeni razvoj (Agency for Defense Development – ADD) na umu imala i mogući izvoz.

Međutim, K2 razvijen je prije svega za potrebe južnokorejskih oružanih snaga, pa zato ima mnoga specifična rješenja. Uporabljeni je projektil top 120 mm L55, no uz njega je uparen automatski punjač. Tako je K2 konceptualno vrlo sličan francuskom Leclercu. Automatski punjač omogućio je smanjenje broja članova posade s četiri na tri, ali i razvoj vrlo niske kupole vrlo malenog čeonog profila. U punjač stane tek 16 granata pa su pričuvne 24 smještene u tijelu tenka kraj vozača i u kupoli. Tako mala zapremnina automatskog punjača nije baš idealna. Stoga posade u njega u pravilu stavljaju samo protutenkovske granate kako bi skratile vrijeme potrebno za ponovno punjenje topa tijekom tenkovske bitke. Teoretska brzina punjenja automatskog punjača na K2 iznosi 15 granata u minuti.

Zanimljivo je da je kupola otpočetka razvijana kako bi se u nju mogao ugraditi top promjera do 140 mm. Međutim, kako u trenutku okončanja razvoja takav top nije bio dostupan na tržištu, nije ni ugrađen. S druge strane, sjevernokorejska vojska, koja je potencijalni protivnik, u međuvremenu nije nabavljala nove tenkove, već je ostala na T-54/55, T-62, Type 59, Chonma-ho, Pokpung-ho... Sve te tenkove top 120 mm T55 uništava na udaljenostima većim od dva kilometra. Ugradnjom topa kalibra 140 mm dodatno bi se smanjio kapacitet automatskog punjača pa Južna Koreja zapravo ni nema potrebu za jačim topom.

AKTIVNA ILI PASIVNA ZAŠTITA?

Da bi se iskoristile sve mogućnosti topa 120 mm L55, tenk K2 dobio je suvremen sustav za usmjeravanje paljbe KGPS (Korean Gunner's Primary Sight), koji se sastoji od dnevne i termovizijske kamere te laserskog daljinomjera sigurnog za ljudski vid. Na stražnji dio kupole ugrađen je i meteorološki senzor. Usto, na vrh topovske cijevi ugrađen je senzor zakrivljenosti. Svi ti podaci obrađuju se u balističkom računalu koji omogućava pogadanje pokretnog cilja dok je K2 u pokretu. Brzina Black Panthera pritom mora biti vrlo mala.

Zapovjednik rabi najsvremeniju neovisnu panoramsku napravu KCPS (Korean Commander's Primary Sight). Ona zapovjedniku omogućava nadzor nad bojištem unutar 360 stupnjeva te uočavanje i identifikaciju ciljeva. Nakon što zapovjednik odredi primarni cilj, njegova se pozicija automatski prebacuje u ciljačev sustav za upravljanje paljborom. KCPS sastoji se od dnevne kamere, termovizije i laserskog daljinomjera te računala koje obrađuje podatke. Ugrađen je i dodatni prikaznik na kojem se ciljaču projicira slika s KCPS-a. Zajedničke američko-južnokorejske vježbe višekratno su pokazale da kombinacija KGPS-a i KCPS-a omogućava posadama tenkova K2 brže pogadanje ciljeva u odnosu na američke posade tenkova M1A2 Abrams.

Spomenuli smo da je K2 optimiziran za potrebe južnokorejskih oklopnih snaga. Ta se optimizacija najbolje vidi na razini oklopne zaštite, koja je dosta slabija u odnosu na suvremene zapadne tenkove. Osnovu čini višeslojni kompozitno-keramički oklop.

NORVEŠKI K2NO

Južna Koreja nije stala samo na Turskoj i Poljskoj: izvedenicu K2NO ponudila je Norveškoj. Međutim, ondje je imao ozbiljnu konkurenčiju u Leopardu 2A7. Norveška vlada potvrdila je početkom veljače da će ipak kupiti 54 njemačka tenka. Išla je jednostavnijim putem jer već ionako ima tenkove Leopard 2A4NO.

Najveći adut korejske ponude bila je spremnost za pokretanje serijske proizvodnje u Norveškoj. K2 Norway ili K2NO trebao je biti vrlo sličan K2PL, dodatno prilagođen norveškim zahtjevima. Južna Koreja je u listopadu 2021. na vojnom sajmu ADEX prvi put prikazala K2NO opremljen aktivnim sustavom zaštite od protuoklopnih projektila Trophy te Kongsbergovom daljinskim upravlјivom paljbenom stanicom Protector RS4 na krovu kupole. U prosincu 2021. u Norvešku je stigao jedan K2 kako bi sudjelovao na testiranjima i usporednim testiranjima s Leopardom 2A7. Službenih izvješća nije bilo, no neki norveški neslužbeni izvori čak su pisali da je na mnogim usporednim testiranjima K2NO bio bolji od Leoparda 2A7NO, prije svega u pokretljivosti po teškom terenu i dubokom snijegu.

Korejski izvori tvrde da je prednji dio tenka dostašno zaštićen da izdrži izrađan pogodak potkalibarnog projektila ispaljenog iz topa 125 mm. Osnovni oklop dodatno je ojačan pločama eksplozivno-reaktivnog oklopa.

Tako je dobivena, prema zapadnim standardima, vrlo mala borbena masa od 55 tona. Bez obzira na kompaktnost tenka, mala masa znači i malu razinu zaštite. Stoga su i Turska i Poljska na svojim tenkovima odlučile postaviti znatno snažniji oklop i povećati masu.

K2 Black Panther ima i sustav zaštite od protuoklopnih projektila. Budući da je riječ o pasivnom sustavu, ne smatra se uspješnim. Ciljeve otkriva s pomoću radara čije su antene smještene na čeonom dijelu kupole. Sustav otkrivene protuoklopne projektili pokušava omesti ispaljivanjem IC i radarskih mamaci te stvaranjem dimne zavješe. Sve bi te radnje morale dovesti do zbuđivanja sustava za navođenje projektila i promašaja. Sustav zato ne štiti od projektila koji nemaju sustav navođenja, već lete po unaprijed određenoj putanji. U usporedbi s izraelskim aktivnim sustavom obrane Trophy, južnokorejski je puno slabiji.

Kombinacija male mase i motora od 1100 kW (1500 KS) daje specifičnu snagu od čak 27,27 KS/t. Razumljivo je stoga da je maksimalna brzina tenka

*Black
Panther stao
je uz bok
južnokorejskim
izvoznim
uspješnicama,
tj. lakim
borbenim /
trenažnim
avionima KA1
T-50 Golden
Eagle i
samohodnim
haubicama
K9 Thunder*

čak 70 km/h. Prototipovi su koristili njemački motor MTU 883, te se očekivalo da će serijski primjerici dobiti korejski motor. Međutim, kako je bilo problema s razvojem, prvi serijski primjerici dobili su motor MTU 890. Potom je počela ugradnja domaćeg motora Hyundai Doosan Infracore DV27K.

TURSKA POTRAGA ZA DOMAĆIM

Oružane snage Turske po brojnosti su druge unutar NATO saveza. Kako je njezina kopnena vojska u inventaru uvijek imala tisuće tenkova, iznenađuje da je Turska tek nedavno odlučila pokrenuti vlastitu proizvodnju tog vozila.

Potrebe su goleme. Samo za zamjenu odavno zastarjelih M48A5 Patton, trebalo bi proizvesti barem 700 tenkova, ne računajući još dvije tisuće američkih M48 koji su u ratnoj prigovri. Za zamjenu zastarjelih M60, koji također dolaze iz Amerike, moralo bi se kupiti ili proizvesti oko tisuću tenkova. I tomu pribrojiti još barem 400 tenkova kao zamjenu za njemački Leopard 1. Jedini je koliko-toliko suvremen tenk u turskom arsenalu Leopard 2A4. Međutim, tek ih je 316. Jedna od opcija pokretanja proizvodnje domaćeg tenka bila je da turska industrija pokuša sve komponente razviti samostalno. Stoga je sredinom 1990-ih pokrenut program Nacionalni projekt proizvodnje tenkova (Milli Tank Üretimi Projesi). No relativno je brzo odbačen jer se turska vojska bojala da će imati sudbinu jednaku kao indijski projekt razvoja domaćeg tenka Arjun. On je pokrenut davne 1983. i još traje. Umjesto toga, počela je turska potraga za stranim partnerom koji će osigurati tehničku osnovu za razvoj. Ni to baš nije išlo brzo, a na kraju je politika odlučila da je najbolja južnokorejska ponuda, tj. Hyundai Rotem i njegov koncept K2 Black Panther. Ugovor o suradnji i transferu tehnologije potpisana je 30. ožujka 2007.

Kako je razvoj Black Pantera dotad bio potpuno dovršen, očekivalo se da će i serijska proizvodnja novog turskog tenka ubrzo biti pokrenuta. Međutim, to je bio tek početak

Foto: NATO

duge priče koja još traje. Prvi je problem to što K2 nije bio favorit turske vojske, pa je bilo jako puno prigovora, prije svega na razinu oklopne zaštite. Činjenica je da Turska zapravo nije otkupila licenciju za Black Panther, već je sklopljen ugovor kojim su južnokorejske tvrtke trebale osigurati tehnologije za razvoj turskog tenka. Optimistično je postavljen cilj da u tenku bude samo 60 posto korejske tehnologije. Taj se postotak, kako bi turske tvrtke usvajale proizvodnju komponenti i sustava, s vremenom trebao smanjivati.

MOTOR: RAZVITI ILI KUPITI?

Gotovo odmah počela su velika lobiranja unutar turske industrije. Mnoge su tvrtke pokušavale dobiti unosne ugovore za proizvodnju komponenti. Nositelj projekta trebala je biti tvrtka Otokar, koja je i predvodila razvoj programa i prvih prototipova. Međutim, brojni su interesi na kraju doveli do toga da je serijska proizvodnja dodijeljena tvrtki BMC Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş., koja je u privatnom tursko-katarskom vlasništvu. Novi tenk nazvan je po turskom generalu Fahrettinu Altayu (1880. – 1974.) iz Grčko-turskog rata (1919. – 1922.). I to je bio jedini neprijeponan dio programa. BMC uvelike je odgovoran za kašnjenje cijelog projekta. Naime, dugo se

Norveški Leopard 2A4 na NATO-ovoj vježbi Iron Wolf u listopadu 2017. u Litvi

Razvoj K2 temeljio se na velikom južnokorejskom iskustvu u razvoju tenkova, prvo K1, a potom poboljšanog K1A1. Na fotografiji je potonji tip tenka na južnokorejsko-američkoj vježbi Gunnery Table XII dana 12. listopada 2017. u Južnoj Koreji

govorilo da će Altay pogoniti njemački motor MTU 883 Ka-501 uparen s RENK-ovom hidromehaničkom automatiskom transmisijom HSWL 295. To je bio logičan odabir jer je turska vojska upoznala motore tvrtke MTU na tenkovima Leopard 1 i 2. Međutim, zahlađenje odnosa Turske i Njemačke naposletku je dovelo do odluke o ugradnji drugog motora. BMC je predložio da će proizvesti potpuno nov motor i na osnovi toga vjerojatno je i stekao prednost u projektu u odnosu na Otokar. No, nije uspio. Kako tenk bez motora nije tenk, već u najboljem slučaju bunker, početak serijske proizvodnje najavljen za 2018. morao je biti prolongiran. BMC na koncu je priznao da u dogledno vrijeme neće uspjeti dovršiti razvoj motora, te je počeo pregovore s južnokorejskom tvrtkom Hyundai Doosan Infracore o otkupu licencije za njezin motor DV27K. To je olakšano činjenicom da je Hyundai već bio dobio ugovor za isporuku automatskog mjenjača. Turski su mediji u svibnju 2022. kao gotovu stvar objavili vijest da će Altaye pokretati južnokorejski motor. No, ispalo je da je tek jedan primjerak motora DV27K ugrađen u jedan prototip te da su testiranja uspješno obavljena.

Na kraju je Muhsin Dere, jedan od zamjenika ministra obrane, tijekom izlaganja pred parlamentarnim odborom za obranu priznao da rješenja za motor još nema. Potvrdio je da se razvoj domaćeg motora oduljio i nije sigurno kad će biti gotov. Zadnja vijest objavljena početkom veljače 2023. navodi da je južnokorejski proizvođač transmisijskih sustava SNT Dynamics potpisao s BMC-om ugovor u skladu s kojim će isporučivati sustave EST15K za Altay. Međutim, još nema potvrde o otkupu licencije za korejski motor. Iako je najavljen da će ove godine vojsci biti isporučena dva tenka s kombinacijom transmisije EST15K i motora DV27K, početak serijske proizvodnje Altaya još je uvijek neizvjestan. Kakav bi bio tenk Altay da je počela serijska proizvodnja? Posebice u usporedbi s korejskim K2 Black Pantherom? Zadržan je top 120 mm L55. Međutim, umjesto automatskog punjača dodan je četvrti član posade. Turska vojska zaključila je da joj uza sve probleme ne trebaju još i problemi

Foto: US Army / Pfc. Seong Joon Kim

Detalj s fotografije bojnog gađanja iz tenka K2 pripadnika 20. divizije mehaniziranog pješaštva kopnene vojske koju su u rujnu 2014. objavile južnokorejske oružane snage

s razvojem automatskog oružja. Usto, svi turski tenkovi i inače imaju četiri člana posade, a turska vojska nema problema s nedostatkom osoblja. Pa čemu onda komplikirati? Četvrti član dobro dođe i da se smanji opterećenje zapovjednika tenka jer može upravljati radiouredajima te jednom od strojnica smještenih na krovu kupole. Borbeni komplet čini 40 granata, dijelom smještenih u stražnjem dijelu kupole, a dijelom u tijelu ispod prednjeg dijela kupole.

JACI OKLOP, VEĆA MASA

Altay je trebao koristiti sustav za upravljanje paljbom njemačke tvrtke Zeiss. No, kako je u međuvremenu Njemačka uvela embargo na izvoz vojne tehnike Turskoj, to je otpalo. Zbog toga je turska tvrtka Aselsan morala za ugradnju na tenkove prilagoditi svoj mornarički topnički ciljnički sustav. Tako je nastao sustav za upravljanje paljbom Volkan-II. Na papiru, sustav je suvremen. Sastoji se od ciljničke naprave koju rabi ciljač i neovisne motrilačke naprave koju rabi zapovjednik. Tu je i meteorološki senzor, senzor zakrivljenosti cijevi i sva pripadajuća računala. I zapovjednikova i ciljačeva naprava imaju dnevnu kameru, termoviziju i laserski daljinomjer. Ispred zapovjednika i ciljača višenamjenski su prikaznici na kojima se može projicirati slika s motrilačke i ciljničke naprave. Dio sustava je i podsustav za navigaciju. Sve u svemu – suvremen sustav za upravljanje paljbom. Budući da je početak serijske proizvodnje kasnio, projektanti u Aselsanu imali su i više

Poljski izvori tvrde da je odlučeno kako će K2PL biti naoružan korejskom izvedenicom topa od 120 mm te kako će biti zadržan pripadajući automatski punjač, a time i tročlana posada

nego dovoljno vremena da razviju Volkan-II, otklone moguće nedostatke i dodatno ga nadgrade. U promidžbenom materijalu tvrtke BMC stoji da Volkan-II ima mogućnost automatskog praćenja ciljeva, ali i uporabe protuoklopnih projektila s laserskim navođenjem.

BMC dalje navodi da se Altay može dodatno naoružati paljbenom stanicom na krovu tenka. U početku su spominjane daljinski upravljljane stanice STAMP-2 i SARP tvrtke Aselsan kojima bi upravljao zapovjednik ili punitelj. Međutim, sad se spominje samo mogućnost ugradnje. Obje se mogu naoružati strojnicama kalibra 7,62 ili 12,7 mm.

Ono na što je turska vojska imala najveći prigovor vezano uz K2 Black Panther preslabu je razina oklopne zaštite. Zbog toga je turska tvrtka Roketsan u suradnji s južnokorejskim Hyundai Rotemom razvila novi oklop nazvan Modular Armour Package. Riječ je zapravo o oklopu s tenka Black Panther koji je povećan, ili bolje rečeno, podebljan. Posebno je povećana razina zaštite prednjeg dijela tenka i kupole, otprilike do sredine vozila. Ne iznenađuje stoga da je masa skočila za čak deset tona te iznosi 65 tona.

Povećanju mase pridonjelo je i produljenje tijela tenka te dodavanje još jednog potpornog kotača, čime je broj povećan sa šest na sedam. Produljenje tijela bilo je nužno zbog smještaja četvrtog člana posade, ali i kupole znatno veće mase. Zanimljivo je da su turski, pa poslijedično i svjetski mediji, prije pet godina puno pisali o aktivnom sustavu zaštite Aktif Koruma, puno poznatijem pod oznakom AKKOR. I njega je razvio Aselsan. Po načinu djelovanja gotovo je identičan sustavu Iron Fist, koji je razvila tvrtka Israel Military Industries, a danas ga nudi Elbit Systems. AKKOR se više ne spominje ni na službenim stranicama Aselsana što, uz nedostatak vijesti iz drugih izvora, upućuje na to da je njegov razvoj obustavljen. Sve to dovodi nas na početak priče o Altayu – a to je nedostatak motora. S obzirom na povećanje mase na 65 tona, ne dolazi u obzir ništa slabije od 1100 kW. Turska vojska željela je njemačke motore, ali od toga neće biti ništa. Korejski motor velika je nepoznanica. Vjerojatno je pouzdan, ali dosad je jedino pogonio znatno lakši Black Panther. Isto vrijedi i za automatski mjenjač, koji je također posuđen s K2. Intenzivna testiranja južnokorejskog motora DV27K na nekoliko prototipova još traju. Nažalost, Tursku je pogodio katastrofalni potres s brojnim ljudskim žrtvama i velikom

KOPNENA VOJSKA

materijalnom štetom. Pitanje je kako će to utjecati na sve državne projekte, pa tako i vojne.

DALEKI PARTNER

Suradnja Turske i Južne Koreje u vezi s razvojem tenka Altay u pravilu se prikazivala kao uvjetovana. Turska zbog pogoršanih odnosa s SAD-om i Europskom unijom nije mogla kupiti zapadne sustave. Iz toga je onda zaključeno da se zapravo radi o *anomaliji* te da K2 Black Panther nema mogućnost ponoviti takav izvozni uspjeh.

Ministarstvo obrane Poljske objavilo je sredinom 2022. odлуku o kupnji južnokorejskih tenkova. I ne samo kupnji već i otkupu licencije na temelju koje će biti razvijen novi poljski tenk. Poljska ima veliko iskustvo s proizvodnjom tenkova, ali po licenciji i to sovjetskih modela, koji odavno nisu dobra osnova za razvoj novih. Stoga je Poljskoj trebao strani partner spremna s njom podijeliti tehnologije. Na kraju je odabранa ponuda iz zemlje udaljene gotovo osam tisuća kilometara. Kupnja južnokorejskih tenkova samo je dio znatno šireg paketa koji obuhvaća lake višenamjenske borbene avione i samohodne haubice. Ugovorom potpisanim 30. kolovoza 2022. određeno je da će Hyundai Rotem do kraja 2025. isporučiti 180 tenkova K2 Black Panther. Međutim, to će biti tek početak jer se očekuje potpisivanje cijele serije ugovora koji će omogućiti transfer južnokorejskih tehnologija poljskim tvrtkama. A one će poslužiti za razvoj novog poljskog tenka. Navedenih 180 Black Pantera poslužit će kao zamjena za ostarjele i zastarjele T-72. Prvi deset tenkova K2 stiglo je u Poljsku vrlo brzo od potpisivanja ugovora, 6. prosinca 2022., a za tri dana predstavljeni su vojsci.

Međutim, poljske potrebe puno su veće jer su i planovi razvoja oružanih snaga ambiciozni. Planirana proračunska izdvajanja za 2023. trebala bi se povećati na tri posto BDP-a ili otprilike 23,1 milijardu dolara. Radi usporedbe, proračun za 2022. iznosio je dva posto BDP-a ili oko 14,5 milijardi dolara. Dugoročno povećanje izdvajanja za oružane snage trebalo bi doseći pet posto BDP-a, doduše, ne isključivo iz proračuna nego uz pomoć izvanproračunskog Fonda za potporu oružanim snagama. Procjenjuje se da će se do kraja ove godine u taj fond sliti najmanje 20,5 milijardi zlota (oko četiri milijarde dolara). Fond se financira prodajom od države osiguranih obveznica koje kupuju poljski državljani, tvrtke, udruženja i drugi.

DONACIJE I NABAVE

Ministarstvo obrane Poljske, uz kupnju novog naoružanja, namjerava povećati i brojnost: sa 111 tisuća profesionalaca

Foto: Republic of Korea Armed Forces

Foto: BMC

Fotografija iz studenog 2018., s potpisivanja ugovora između turske vlade i tvrtke BMC o serijskoj proizvodnji tenka Altay. Prema vijesti objavljenoj početkom veljače 2023., južnokorejski proizvođač transmisijskih sustava SNT Dynamics isporučivat će sustave EST15K za taj tenk. To znači da ni potvrda nabave motora nije daleko

Na južnokorejski K2 (dolje lijevo) ugrađen je provjeren top 120 mm L55, no uz njega je uparen automatski punjač. Tako je tenk konceptualno sličan francuskom Leclercu (dolje desno)

i još 32 tisuće pripadnika Teritorijalne obrane na 300 tisuća profesionalnih vojnika, dok će se višak zainteresiranih preraspodjeliti u Teritorijalnu obranu. Sve to bez ponovnog uvođenja vojnog roka jer je, zbog rata u Ukrajini, priljev kandidata veći od potreba.

Povećanje brojnosti profesionalnog dijela oružanih snaga za praktički tri puta znači i veliku potrebu za novom tehnikom. To prije jer će najveći broj vojnika pod ugovorom otići u kopnenu vojsku. A ona je još uvijek dominantno opremljena zastarjelim tenkovima, čiji su počeci u sovjetskim modelima. Od 808 aktivnih tenkova na kraju 2021. čak ih je 329 bilo T-72, a 232 pripadala su inačici PT-91 Twardy. U međuvremenu je Ukrajini donirano više od 240 tenkova. Doduše, u međuvremenu je dogovoren i nabavu 250 američkih tenkova M1A2 Abrams, čija isporuka počinje u siječnju 2025. Poljska je u međuvremenu nabavila 28 rabljenih Abramsa i koristit će ih za obuku instruktora koji će potom obučavati buduće posade. Obuku će provoditi 350 američki vojnika i civila u novoustrojenom obučnom središtu u Poznańu. Usprkos nabavi 250 Abramsa i

Foto: US Army / Lacey Justinger, 7th Army Training Command

KOPNENA VOJSKA

EGIPATSKI K2EGY

Za K2 zainteresiran je i Egipt, koji bi njim zamjenio za-starjele sovjetske tenkove T-55, T-62 i M-60. Kako su potrebe Egipta čak dvije tisuće tenkova, itekako je zainteresiran za pokretanje vlastite proizvodnje. Uostalom, svojedobno je po licenciji proizvodio američke M1A1 Abramse. Naravno, K2EGY bio bi prilagođen djelovanju u pustinjskim uvjetima te dodatno zahtjevima egipatske vojske. Sve je to još uvijek u samim začecima i prava ponuda Hyundai Rotema tek treba stići u Kairo.

Interes za K2 Black Panther iskazala je i Slovačka. Zanimljivo je da kad se na internetu potraže podaci za K2 Black Panther, a posebice za K2PL, gotovo pola izvora dolazi iz Češke. Dio tamošnje stručne javnosti snažno se zalagao da se Češka ili uključi u poljski projekt K2PL ili da pokrene samostalni. I u tom će slučaju Južnoj Koreji račune pomrsiti Leopard. Naime, Njemačka je još prošle godine potvrdila da će Češkoj isporučiti 14 primjeraka Leoparda 2A4. Kako je testirala prvi od tih tenkova i čini se da je zadovoljna, Češka je najavila da će kupiti najnoviju inačicu Leopard 2A7+.

Foto: US Army National Guard / Spc. Jovi Prevot

Egipatski M1 Abrams na vježbi s bojnim gađanjem u bazi Mohamed Naguib kod Aleksandrije 16. rujna 2018.

180 Black Pantera, procjene su da će poljskom OS-u trebati još barem tisuću tenkova. Prema objavljenim vijestima, ta bi potreba trebala biti zadovoljena u prvom redu proizvodnjom 820 tenkova koji se zasad označavaju kao K2PL. Po svemu sudeći, ostatak će biti osiguran kupnjom dodatnih Abramsa.

Za proizvodnju poljske inačice Panthera K2PL odabran je holding Polska Grupa Zbrojeniowa (PGZ), koji okuplja tvrtke poljske vojne industrije u državnom vlasništvu. PGZ je 27. srpnja 2022. s Hyundai Rotemom potpisao okvirni sporazum o transferu tehnologije potrebne za pokretanje proizvodnje do kraja 2026. godine.

Projekt tenka K2PL još je uvijek u razradi, no zna se da će puno više biti nalik na Altay nego na izvorni K2 Black Panther. To je zato što poljska vojska, kao i turska, želi tenk s puno višom razinom oklopne zaštite od one na izvornom K2. Stoga će K2PL, kao i Altay, dobiti produljeno tijelo s dodatnim (sedmim) potpornim kotačem.

Kao i turski, tako će i poljski tenk dobiti dodatne slojeve oklopa na kupoli, prednjem dijelu tijela i na bokovima otprilike do sredine. Zanimljivo je da poljski izvori navode da će njihov novi nacionalni tenk uz pasivni dobiti i aktivni sustav obrane od protuoklopnih projektila. Na maketi K2PL, koju je izradila tvrtka Hyundai Rotem, na krovu se vidi nešto slično izraelskom sustavu Iron Fist. To je sustav Korean Active Protection System, razvijen za modernizaciju K2, a koji Južna Koreja sad nudi Poljskoj. Vrlo je mala mogućnost, praktički nikakva, da će poljski generali dopustiti da se na tenkove K2PL ugraditi taj sustav koji nije testiran u borbi, a usto je još u fazi razvoja. Poljska zapravo nema neki izbor – jedino izraelski sustav Trophy.

Povećanje tijela tenka i dodavanje novih slojeva oklopa povećat će masu na više od 60 tona. A to znači motor od najmanje 1100 kW (1500 KS). U medijima se motor još ne spominje, no bit će zanimljivo vidjeti što će Poljska odabrati. Hoće li se odlučiti za licencijsku proizvodnju izvornog južnokorejskog motora ili možda odabrati zamjenski? Na Leopardima 2 ima motore MTU, a Abramsi su pogonjeni plinskim turbinama koje Poljska zasigurno neće pokušati ugurati u K2PL. Ili nas Poljska sve iznenadi i prikaže domaći motor.

Foto:
Ministerstwo
Obrony
Narodowej / kpr.
Wojciech Król /
CO MON

Poljski tenkisti iz 20. mehanizirane brigade prvi će rabiti
Black Pantere

Foto: Ministerstvo Obrony Narodowej / kpr. Wojciech Król / CO MON

Poljski izvori tvrde da je odlučeno kako će K2PL biti naoružan korejskom izvedenicom topa 120 mm te da će biti zadržan pripadajući automatski punjač. Zadržavanje automatskog punjača znači da ostaje i posada od tri člana. Zato će i silueta poljskog tenka biti puno sličnija korejskom izvorniku nego turskom Altayu. Međutim, u automatski punjač stane samo 16 granata. Iako se opcija smještaja dodatnih granata u prodljeno tijelo tenka zasad ne spominje, neki poljski izvori tvrde da će streljivo biti u posebnim spremnicima odvojenim od posade (kao na izraelskim Merkavama). Kako je automatski punjač ionako odvojen u stražnjem dijelu kupole, očito se radi o dodatnim granatama unutar tenka. Možemo očekivati i da borbeni komplet bude veći od 40 granata. Zadržavanje topa od 120 mm ne iznenaduje iako je poljskim generalima sigurno poznato da je kupola K2 izvorno projekt-

**Hyundai Rotem
do kraja 2025.
isporučit će Poljskoj
180 tenkova
K2 Black Panther.**
Međutim, to će biti
tek početak jer se
očekuje potpisivanje
cijele serije
ugovora koji će
omogućiti transfer
južnokorejske
tehnologije poljskim
tvrtkama

Zanimljivo je
da je kupola K2
otpočetka razvijana
kako bi se u nju
mogao ugraditi top
promjera do 140 mm

rana za top od 140 mm. Problem je što niti jedan tenkovski top od 140 mm još uvijek nije dosegnuo razinu razvoja da bi bio spreman za serijsku proizvodnju. Špekulacije da će najnovija Merkava 5 imati takav top tek trebaju biti potvrđene. Doduše, francuska tvrtka Nexter tvrdi da je njezin tenkovski top od 140 mm ASCALON (Autoloaded and SCALabLe Outperforming guN) vrlo blizu faze razvoja kad će biti spreman za probnu ugradnju u kupolu. Ali ne prije 2025. godine.

S druge strane granice, za serijsku proizvodnju spreman je top 130 mm L44 njemačkog Rheinmetalla. No to najvjerojatnije nije budući standardni top europskih i NATO-ovih tenkova. Upitna je i dugoročna svrhotnost ugradnje u osnovi zastarjelog topa u novi tenk. To prije jer Ministarstvo obrane Poljske najavljuje da neće provesti samo 820 primjeraka K2PL već da je to tek prva serija.

Koјi se god top na kraju nađe u kupoli K2PL, poljski izvori tvrde da će uz njega ići poljski sustav za usmjeravanje paljbe, kao i sustavi veze te prijenosa digitalnih podataka (*datalink*).

Foto: Ministerstvo Obrony Narodowej / kpr. Wojciech Król / CO MON

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Na arheološkom lokalitetu Bojna – Brekinjova Kosa na Banovini pronađeni su 2015. godine nalazi važni za rekonstrukciju ranosrednjovjekovne povijesti na području kontinentalne Hrvatske. Najintrigantniji nalazi bili su oni iz groba broj 4, u kojem je bio pokopan tajanstveni pokojnik, pripadnik najviših slojeva društva

KNEZ IZ BOJNE

TEKST

Josip Buljan i Domagoj Vlahović

Kamenolom kod mjesta Bojne nalazi se u zapadnom dijelu Banovine, otprilike 20 km južno od Gline, na jedva pristupačnom šumskom području u neposrednoj blizini granice s Bosnom i Hercegovinom. Uz kamenolom, na 352 metra nadmorske visine, nalazi se brdo Brekinjova Kosa. Kako se kasnije pokazalo, samo to područje bilo je strateški važno još u antičko doba jer je omogućavalo nadzor nad prometom između Pounja i Topuskog, na dionici kompleksa rimskih cesta koji se pružao od Dalmacije prema Sisku. Kamenolom je s vremenom široj svoju eksplotacijsku zonu, a s tim su išla

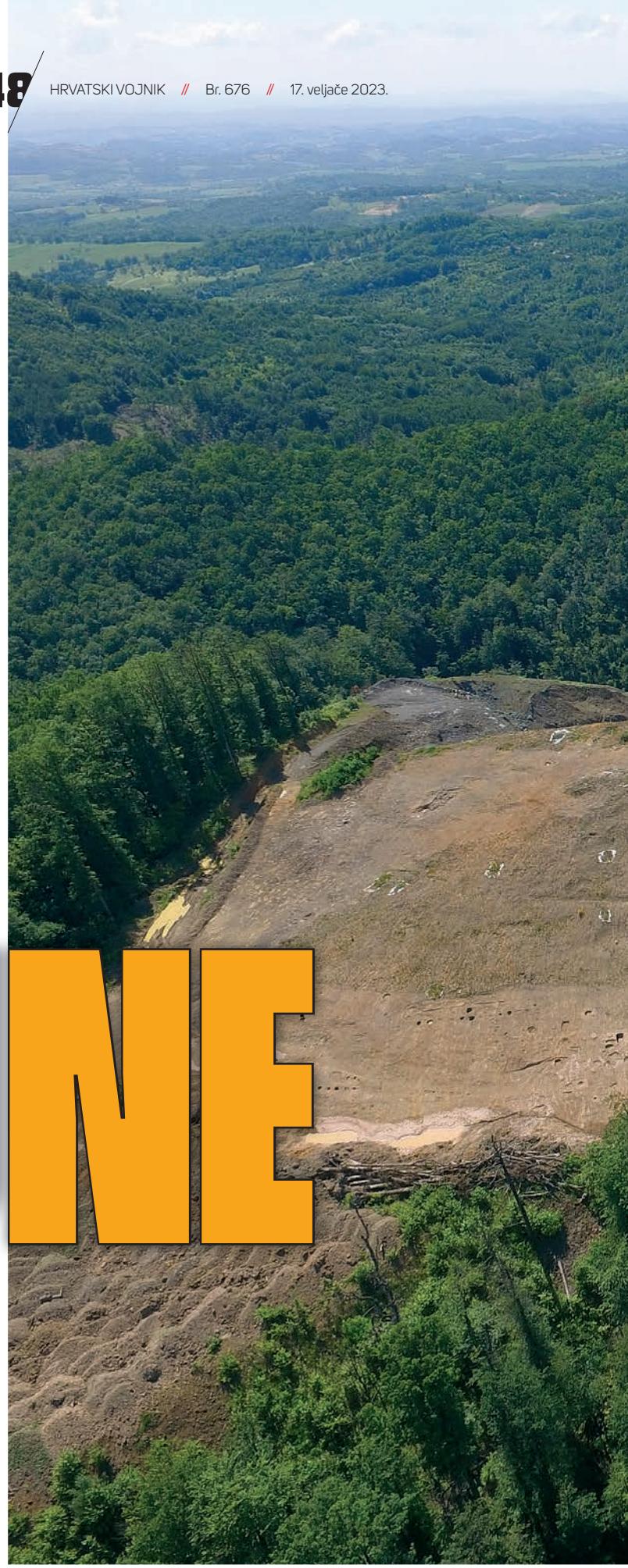

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Iva Buća

Pogled iz zraka na nalazište Brekinjova Kosa (lijevo). Otkriveno je zahvaljujući propisanim zaštitnim arheološkim istraživanjima koja su se provodila zbog širenja eksplotacijske zone kamenoloma (desno)

Dijelovi luksuzne ostružne garniture iz groba kneza iz Bojne dokaz su njegova statusa i bogatstva, ali gotovo sigurno i ratničkog zanimanja

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Ljubo Gamulin

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

i propisana zaštitna arheološka istraživanja, koja su provodili stručnjaci dviju ovlaštenih privatnih tvrtki. Još 2010. i 2011. terenski obilazak i prva iskopavanja pokazali su da na brdu ima prapovijesnih nalaza iz razdoblja lasinjske i vučedolske kulture, zatim kasnog brončanog i starijeg željeznog doba. Nova faza širenja kamenoloma počela je 2015., a time i nova istraživanja. Tad su pronađeni i iznimno vrijedni ranosrednjovjekovni nalazi, uglavnom raspoređeni u grobovima iz tog vremena. Njihovoj valorizaciji pridonijeli su i stručnjaci iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, Gradskog muzeja u Sisku, Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Instituta za antropologiju te Tekstilno-tehnološkog fakulteta u Zagrebu. Vrijednost nalazišta i blizina kamenoloma, koja ga je ugrožavala, bili su okidač za intenzivnije uključivanje hrvatskih državnih institucija.

CESTE, ŽELJEZO I KALUP

Tijekom 2016. zaštitna arheološka istraživanja prešla su u sustavna, finansirana sredstvima Ministarstva kulture i medija RH. Vodi ih Hrvatski restauratorski zavod (HRZ) i koordinira Konzervatorski odjel u Sisku. Na čelu arheoloških istraživanja sugovornica je Hrvatskog vojnika – doktorka Marijana Krmpotić, konzervator

Ranokarolinški srebrni pojasnji jezičci, prednja strana. Pronađeni su u grobu br. 21

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Ljubo Gamulin

Zlatnik (solidus) Konstantina V. Kopronima, avers i revers. Pronađen je u kneževskom grobu. Takvi zlatni solidi kovani su između 760. i 775. u Sirakuzi

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Ljubo Gamulin

savjetnik arheolog iz Hrvatskog restauratorskog zavoda. Kaže da je dosad istraženo otprilike dva hektara područja. "Nakon nekog vremena, postalo je jasno da nije riječ samo o skupljenim i raštrkanim grobovima djece, žena i muškaraca. Na Brekinjovoj Kosi bile su i građevine okružene fortifikacionim objektima, dakle, cijeli naseljeni i utvrđeni kompleks. Datinamo ga od druge polovine VII. do kraja IX., možda i početka X. stoljeća", opisuje arheologinja koja je u HRZ-u na dužnosti voditeljice Odjela za kopnenu arheologiju u Službi za arheološku baštinstvu. Zgrade su bile plitko ukopane, svojevrsne zemunice koje su imale drvenu nadgradnju. Tragova kamene arhitekture nema. Lokacija je bila logična: osim što je nadzirala antičke prometne komunikacije, bila je bogata rudama, ponajprije željezom. "Nedavno smo pronašli kalup iz prapovijesti koji pokazuje da je na lokaciji još davno bilo metalurških djelatnosti", objašnjava doktorica Krmpotić. Nalazište se danas sastoji od dva dijela: vršnog platoa, koji je potpuno istražen, i nižeg platoa, gdje se tek očekuju nova i velika otkrića. Osim uobičajenih financija, prepreka intenzivnijim istraživanjima jest činjenica da je riječ o području obrasлом gustom šumom. Posebna su tema grobovi: 2015. godine otkriveno je prvih desetak, a do dana našeg

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Ljubo Gamulin

razgovora ukupno 51. Na mnogima su tragovi poganskih ukopnih rituala. U prvoj fazi nađen je i onaj najzanimljiviji: grob broj 4. U njemu su pronađene brojne dragocjenosti, karakteristične za društveno visokopozicionirane osobe ranog srednjeg vijeka. Osim kostiju pokojnika, bili su tu i predmeti franačkog podrijetla iz ranokarolinškog doba: srebrne te pozlaćene ostruge s garniturom za pričvršćivanje, zlatni privjesak s gorskim kristalom te ostaci odjeće protkane zlatnim nitima. Osobito je zanimljiv predmet proistekao od druge velesile tog razdoblja: zlatnik na kojem je prikazan lik bizantskog cara Konstantina V. Kopronima (718. – 775.). Smatra se da su takvi zlatni solidi kovani između 760. i 775. u Sirakuzi, pokrajini na istočnoj obali Sicilije.

KONJANIK, ZNAČI I RATNIK

Pokojnik je bio i *naoružan*, jer su uz njega pronađeni i ostaci noža. Međutim, nije riječ o borbenom nožu, nego manjem, praktičnom za svakodnevnu uporabu. Noževi su tada uobičajen dodatak pri pokapanju ljudi na našem području Europe. Stavljeni su u grobove muškaraca, ali i žena. S druge strane, ostruge govore da je srednjovjekovni velikodostojnik bio konjanik. A to znači i ratnik. Kako bi naglasili važnost

otkrića u grobu broj 4, arheolozi su skovali izraz *knez iz Bojne*, jer bilo je očito da se taj grob po bogatstvu i vrijednosti nalaza ističe od drugih i da je u njemu pokopana politički jako bitna osoba tog razdoblja. U proljeće 2019. u zagrebačkom Arheološkom muzeju otvorena je izložba pod nazivom *Knez iz Bojne – Novo poglavlje hrvatske povijesti*, s ciljem informiranja stručne i šire javnosti o otkrićima s nalazišta. Odonda je postavljana u više ustanova širom Hrvatske, no dobro poznata situacija s pandemijom prouzročila je svojevrsnu pauzu. Ipak, opet je pokrenuta, a zadnji je put održana krajem prošle godine u Arheološkom muzeju Narona kod Metkovića. Na izložbi je jedan od najatraktivnijih predmeta karolinški mač. On nije pripadao knezu, pronađen je stotinjak metara od njegova groba, "slučajno, izvan arheološkog konteksta". Zanimljivo je da se takvi mačevi najčešće pronalaze upravo u blizini antičkih komunikacijskih pravaca. U Hrvatskoj ih je najviše pronađeno na području Dalmacije. Sami ostaci kostiju kneza iz Bojne jako su loše očuvani ili su potpuno propali zbog izrazite kiselosti tla. Potpuna analiza DNK koja bi upućivala na njegovo etničko podrijetlo ne može se provesti, no to je moguće s nekim drugim posmrtnim ostacima s Brekinjove

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Ljubo Gamulin

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Karolinški mač pronađen je stotinjak metara od kneževskog groba, "slučajno, izvan arheološkog konteksta"

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Ljubo Gamulin

Ranokarolinška srebrna kopča iz groba br. 21

Kose. Ipak, i iz skromnih ostataka i uz pomoć analiza koje su provedene u inozemnim institucijama saznao se da je bio muškarac i da se hranio namirnicama životinjskog podrijetla, što je tad bilo rezervirano za moćne i imućne. Za ukupnu hrvatsku historiografiju i rekonstrukciju doba ranog srednjeg vijeka na području naše zemlje puno su bitniji predmeti iz njegova groba. Naime, krajem 1990-ih na Crkvini u Biskupiji kod Knina pronađen je sličan grob njegova suvremenika. Bila je riječ o sarkofagu rimskega podrijetla na koji je dodan srednjovjekovni poklopac. Nalazio se u bazilici sv. Marije i sadržavao je gotovo identične dragocjenosti kao i *knežev grob* pronađen u Bojni. Mnogi arheolozi i povjesničari smatraju da sve to upućuje na povezanost šireg područja Siska sa središnjim prostorom rano-srednjovjekovne hrvatske kneževine krajem VIII. i početkom IX. stoljeća.

NA PERIFERIJI FRANAČKE DRŽAVE

Nalaz kod kamenoloma to je važniji što su arheološki nalazi iz tog vremena na području kontinentalne Hrvatske zapravo iznimno rijetki. "Mi dosad nismo imali čvrstih dokaza da se na području Banovine nalazilo političko

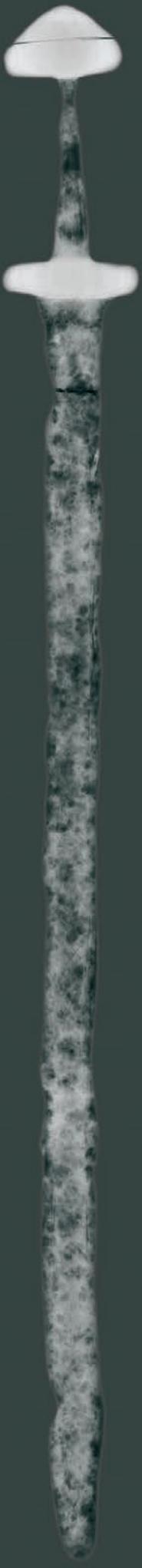
središte, to se moglo tek naslutiti iz pisanih povijesnih podataka", kaže doktorica Krmpotić. Često pitanje koje joj se postavlja jest: "Je li knez iz Bojne možda Ljudevit Posavski?" Podsjetimo, taj je knez zemlje koja se u tradicionalnoj historiografiji naziva Panonskom ili Posavskom Hrvatskom po starim dokumentima imao sjedište u Sisku. Početkom IX. stoljeća sukobljavao se s Francima te s Bornom, knezom Primorske Hrvatske, da bi 823. bio ubijen. Dakle, hrvatski stručnjaci došli su do zaključka da je knez iz Bojne umro najranije oko 840., što znači da nije riječ o slavnom Ljudevitu. No, lako je moguće da je pokojnik neki njegov rođak ili nasljednik. Isto tako, kad je riječ o usporedbi nalazišta u Biskupiji i Bojni, doktorica ističe da su grobovi sa sličnim predmetima nađeni na cijelom području periferije karolinške Franačke, od Španjolske preko sjeverne Europe sve do Moravske i Hrvatske. U središnjem dijelu Franačke već su tad bili karakteristični kršćanski ukopi, bez priloženih predmeta. Na Brekinjovoj Kosi još nisu pronađeni dokazi prisutnosti kršćanstva, no to ne znači da će tako i ostati. Kad je doktorica Krmpotić bilo povjerenovo vođenje cijelog projekta, prvo što joj je palo na pamet bila je velika odgovornost. Međutim, tijekom go-tovo sedam godina kod nje se razvila i svojevrsna emotivna povezanost s nalazištem, ali, kako kaže: "To je za nas arheologe normalno." Podsjećamo da na Brekinjovoj Kosi još uvijek postoji velik dio područja koji se tek mora istražiti, a brojni su nalazi još uvijek u restauratorskim radionicama te laboratorijima. Lokalitet je prošao veliki potres na Banovini uglavnom neokrenut. Kockice se još uvijek slazu i slagat će se godinama. Aktualna izložba koncipirana je još 2019., a kako je u međuvremenu došlo i dolazi do novih otkrića, ona će biti proširena. Planirano je i da postane dio stalnog postava neke ustanove, vjerojatno Gradskog muzeja Sisak.

"SVAKI NOVI NALAZ ODUŠEVЉAVA"

Uzimajući u obzir sve pronađeno na arheološkom lokalitetu Bojna – Breki-

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Ljubo Gamulin

njova Kosa, može se utvrditi da je na području današnje Sisačko-moslavačke županije u ranom srednjem vijeku postojalo snažno političko središte. Ondje je boravila društvena elita koja je održavala veze s Franačkom, ali i Bizantskim Carstvom, te imala puno sličnosti s elitom iz Biskupije, tj. Dalmacije. Nalazište je već ušlo i u srednjoškolske udžbenike, te izazvalo velik interes i pridonijelo popularnosti hrvatske povijesti i arheologije u našoj široj javnosti. Zbog iznimno malo pisanih tragova iz tog razdoblja, lako je moguće da će pravo ime kneza iz Bojne ostati misterij, ali to ni u kojem slučaju neće umanjiti važnost otkrića. "Svaki novi nalaz oduševljava cijelu našu ekipu. Kad već pomislimo da smo sve pronašli, uvijek se pojavi nešto što nas iznenadi. Mislim da ni ne znamo što je sve ispod nas, trebamo istraživati što više, jer aktualni su nam povjesni izvori iz ranog srednjeg vijeka relativno skromni. Nove podatke možemo dobiti isključivo s pomoću arheologije", zaključuje doktorica Krmpotić.

**Knezu je pripadao
i krasan privjesak
s gorskim
kristalom**

**Hrvatski arheolozi
fotografirani na
Brekinjovoj Kosi
2021. godine. Na
lokalitetu je još
uvijek velik dio
područja koji se
tek mora istražiti**

Foto: Arhiva
Hrvatskog restauratorskog
zavoda / Ljubo Gamulin

Foto: Arhiva Hrvatskog restauratorskog zavoda / Marijana Krmpotić

PODLISTAK

FRANCUSKA INDUSTRija VOJNIH AVIONA (XIII. DIO)

Uspješan mornarički patrolni avion donio je tvrtki Bréguet nadu u opstanak. Međutim, pravi projekt koji bi joj osigurao budućnost morao je biti na području borbenih aviona

ATLANTIC

Tvrtka Dassault počela je nakon Drugog svjetskog rata svoj put kojim je na kraju postala jedini proizvođač aviona u Francuskoj. Do sredine 1950-ih jedina konkurenčka tvrtka koja je donekle držala korak na području vojnih aviona bila je Bréguet Aviation. Tvrku je još 1911. osnovao Louis Charles Bréguet (1880. – 1955.; opširnije v. IV. nastavak podlistka, Bréguet Aviation, HV br. 667). Nakon Drugog svjetskog rata tvrtka se pokušala izboriti za svoju poziciju i opstanak projektom protupodmorničkog palubnog turboelisnog aviona Bréguet Br.1050 Alizé. Avion se temeljio na britanskom motoru Rolls-Royce RB.53

TEKST
Mario Galić

Dart. Od 1957. do 1962. proizvedeno je 89 primjeraka, što je bilo dostatno da tvrtka opstane i da se osigura kapital za nove projekte. Jedan od njih bio je Bréguet 941 – srednji transportni avion namijenjen za djelovanja s kratkikh i neuređenih uzletno-sletnih staza. Pokretala su ga četiri turboelisna motora i mogao je ponijeti do sedam tona korisnog tereta. Najbolja odlika bila mu je mogućnost djelovanja s ekstremno kratkih staza od samo 200 metara. Čak je bila pokrenuta promocija i moguća proizvodnja za američko tržište, što je na sebe preuzeila tvrtka McDonnell Aircraft. Međutim, serijska izvedenica Bréguet 941 S proizvedena je u samo četiri primjerka. Dostupni izvori ne objašnjavaju zašto avione nije željelo naručiti ni francusko zrakoplovstvo, a kupovalo je američke C-130 Hercules. Bréguet Aviation okušao se i u razvoju lovačkih aviona. Bréguet Br.1001 Taon razvijen je za sudjelovanje u NATO-ovu programu iz 1950-ih LWTSF (Light Weight Tactical Strike Fighter), koji je

Foto: Crown Copyright / SAC Scott Lewis

JAGUAR

trebao rezultirati razvojem paneuropskog lovca-presretača. Ipak, Taon nije podržavala ni francuska vlada, koja je protežirala Dassaultov prijedlog. Stoga ne iznenađuje da projekt nije uspio. No nije ni Dassaultov. Na programu LWTSF pobijedio je talijanski Fiat G.91.

No tvrtka Bréguet Aviation nije se predavala pa je francuskom zrakoplovstvu ponudila i lovac-bombarder Bréguet 1100. Za pogon su odabrana dva mala motora Turbomeca Gabizo pojedinačnog potiska 11,87 kN. Sa sustavom za naknadno izgaranje potisak je povećan na 14,71 kN. Izrađen je jedan prototip. Letna testiranja pokazala su da je Bré-

**Posebno obojen
Jaguar britanskog
Kraljevskog ratnog
zrakoplovstva
polijeće iz baze
Coningsby na
zadnje putovanje
prije no što će taj
tip u lipnju 2007.
biti povučen iz
RAF-a**

guet 1100 puno pogodniji za ulogu jurišnika nego lovca-bombardera. Iako je Bréguet razvijao i izvedenicu Bréguet 1100M, namijenjenu za djelovanja s nosača zrakoplova, program je otkazan i prije nego što je dovršen drugi prototip.

SPASONOSNI NATO-ov NATJEČAJ

Bréguet Aviation do 1960-ih više nije mogao opstajati s novcem zarađenim na projektu Br.1050 Alizé. Uprava je morala hitno osigurati novi projekt ili zatvoriti tvrtku. A taj projekt bio je Br.1150 Atlantic – veliki dvomotorni mornarički patrolni avion namijenjen za djelovanja iz baza na kopnu. Dobra vijest za Bréguet bila je da Dassault nije bio zainteresiran za projekt. Usprkos tomu, nije bilo lako dobiti ugovore. Sve je počelo 14. prosinca 1956., zaključkom Sjevernoatlantskog vijeća da NATO-u treba novi mornarički avion koji će patrolirati nad prostranstvima sjevernog Atlantika. Avion je

PODLISTAK

trebao imati mogućnost otkrivanja i djelovanja protiv brodova i podmornica. NATO-ov Odbor za naoružanje 30. siječnja 1959. pobjednikom je proglašio projekt Br.1150 Atlantic tvrtke Bréguet Aviation. Za njegovu proizvodnju 2. listopada 1961. osnovana je i posebna tvrtka SECBAT (Société d'Étude et de Construction de Bréguet Atlantic). Prevagu u korist Atlantica (Atlantique u inačici za francuski OS) odnijela je činjenica da je avion bio namjenski projektiran za svoju ulogu, tj. bio je jedini prijedlog koji kao osnovu nije imao ranije razvijen komercijalni ili vojni avion. Prve narudžbe stigle su 1963. godine. Francuska je naručila 40, a Njemačka 20 primjeraka. Nizozemska je naručila devet, Italija 18, a Pakistan tri. Ukupno je izrađeno 87 primjeraka Atlantica 1. Novi Atlantic 2 razvijen je 1980-ih, a jedini kupac bila je francuska mornarica. Atlantic je donio Bréguetu nadu u opstanak. Međutim, pravi projekt koji bi tvrtki osigurao budućnost morao je biti na području borbenih aviona. Na ruku im je išla činjenica da su 1960-ih francusko-britanski odnosi bili na vrhuncu. To se nije ogledalo samo u politici već i u suradnji na području industrije: izvrstan je primjer zajednički projekt nadzvučnog putničkog aviona Concorde. Sve se navedeno odrazilo i na kvalitetnu vojnu suradnju.

Bréguet Aviation zajedno s britanskom tvrtkom British Aircraft Corporation (BAC), koja se u to vrijeme također borila za opstanak, odlučio je iskoristiti takvu situaciju. Ispravno su zaključili da će zajedničkim projektom imati znatno više šanse nego da idu zasebno. Povod je bio zahtjev britanskog zrakoplovstva za novi jurišnik, koji bi imao i mogućnost izvođenja nuklearnih napada (Air Staff Target 362). Istodobno je i francusko zrakoplovstvo tražilo novi jurišni avion unutar programa koji je tražio letjelicu za borbenu i taktičku potporu

Bréguet Aviation i BAC ispravno su zaključili da će zajedničkim projektom imati znatno više šanse nego da idu zasebno

Bréguet Br.1001
Taon razvijen je za sudjelovanje u NATO-ovu programu iz 1950-ih koji je trebao rezultirati razvojem paneuropskog lovca-presretača

Foto: US Navy via Wikimedia Commons

(École de Combat et d'Appui Tactique – ECAT). Na oba su se natječaju javile brojne francuske i britanske tvrtke, uključujući i Dassault.

ZAJEDNO UNATOČ RAZLIČITIM INTERESIMA

Procjena Brégueta i BAC-a o zajedničkom nastupu pokazala se više nego točnom te su 1966. formirali zajedničku tvrtku SEPECAT (Société Européenne de Production de l'Avion d'École de Combat et d'Appui Tactique), u prijevodu: Europska tvrtka za proizvodnju zrakoplova za borbenu obuku i taktičku potporu. Do programa su doveli izvrsni politički odnosi Londona i Pariza. S druge strane, interesi dvaju ratnih zrakoplovstava u osnovi su bili različiti. Britanci su tražili nadzvučni jurišnik velike nosivosti i doleta kojim bi zamjenili Hawker Hunter. Susjedi s druge strane La Manchea tražili su povoljan avion za naprednu obuku, eventualno laki jurišni avion nosivosti oko 600 kilograma kojim bi zamjenili letjelicu Fouga CM.170 Magister. Doduše, sastavni dio političkog dogovora bio je i razvoj velikog dvomotornog višenamjenskog borbenog aviona s promjenjivom geometrijom krila (Anglo-French Variable Geometry – AFVG). BAC i Dassault trebali su zajednički razviti spomenuti avion, pa potonja tvrtka stoga nije ni bila posebno zainteresirana za puno manji program ECAT.

Na kraju je AFVG ugašen već u lipnju 1967., navodno zato što se Marcelo Dassault nije svidjela podređena uloga njegove tvrtke u projektu. Tražio je da ona bude nositelj projekta, a usto je započeo i vlastiti projekt Mirage G, koji je po gotovo svim značajkama bio jednak AFVG-u. Na kraju je i taj projekt obustavljen.

Istodobno je suradnja unutar SEPECAT-a bila odlična. Tvrtke su se lako dogovorile da će otvoriti dvije proizvodne linije, po jednu u Francuskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu, ali da neće duplicirati izradu dijelova. Budući da je razvoj projekta tekao brzo, prvi prototip Jaguara prvi je put poletio 8. rujna 1968. godine. Britansko zrakoplovstvo bilo je zadovoljno projektom, ali francusko nije. Jaguar je bio puno veći, moćniji i skupljii avion nego što je planiralo. Pokretan s dva motora Adour, koji su zajednički proizvodili britanski Rolls-Royce i francuska Turbomeca, mogao je probiti zvučni zid na razini mora. Na 11 000 metara najveća brzina mu je bila 1699 km/h, a najveća korisna nosivost čak

Foto: Gouvernement de la République française / Ministère des Armées

4500 kilograma. To zasigurno nije bio povoljan školski avion.

Postoje izvješća u kojima se spominje da je francusko zrakoplovstvo tražilo prekid projekta, ali tadašnja je politika donijela drukčiju odluku. Kako je AFVG već bio propao, otkazivanje još jednog zajedničkog projekta ipak bi bilo previše. Nestrpljivo se očekivao i prvi let Concordea, planiran za 1969. godinu.

I DALJE NA POTKONTINENTU

U međuvremenu je francuska zrakoplovska industrija doživjela novu tektonsku promjenu. Kako stoji na Dassaultovim internetskim stranicama, francuska vlada bila je zabrinuta zbog tijeka programa Jaguar, pa je tražila od Dassaulta da kupi tvrtku Bréguet. To je i učinjeno 27. lipnja 1967. – Dassault je preuzeo 66 posto njezinih dionica. U prosincu 1971. donesena je retroaktivna odluka, važeća od 1. siječnja te godine, da se formira nova tvrtka Avions Marcel Dassault – Bréguet Aviation (AMD-BA). Unatoč zajedničkom imenu, svima upoznatima s tematikom bilo je jasno da Dassault preuzima Bréguet. To je praktički službeno potvrđeno gotovo dvadeset godina poslije: AMD-BA preimenovana je 19. lipnja 1990. u Dassault Aviation.

Atlantique (Atlantic) 2 i danas je u operativnoj uporabi francuske mornarice. Ona mu je bila i jedini kupac. Prva inačica aviona ipak je doživjela i izvozni uspjeh

Jaguari su još ostali u operativnoj uporabi indijskog zrakoplovstva. Trebali bi proći modernizaciju, ali pitanje je koliko je to isplativo

Jedna od prvih nedoumica oko nove tvrtke odnosila se na razvoj palubne izvedenice Jaguar M, čiji je prvi prototip prvi put poletio u studenom 1969. godine. Jaguar M bio je izravna konkurenca Super-Étendardu, koji je Dassault kao projekt predstavio 1971. (opširnije v. prethodni nastavak podlistka, Mystère i Étendard, HV br. 675). Francuska vlada konačno je 1973. obustavila razvoj Jaguara M.

Neko vrijeme pojavljivale su se i informacije da će biti ugašen i projekt Jaguar. Naime, 23. prosinca 1966. prvi je put poletio prototip Mirage F1. Zagovornici su tvrdili da može sve što i Jaguar, ali uz puno povoljniju cijenu. Međutim, projekt je otisao predaleko te je utrošeno previše sredstava da bi ga se prekinulo. A sigurno je i da bi to jako razljutilo London.

Prvi serijski primjerici Jaguara francuskom su zrakoplovstvu isporučeni 1973. godine. Na kraju je dobilo 160 jednosjeda i 40 dvosjeda aviona koji zapravo nije željelo. Britansko zrakoplovstvo dobilo je 165 jednosjeda i 35 dvosjeda.

Najveći strani kupac bila je Indija, koja je naručila 46 primjeraka te ih je, kako navodi službena internetska stranica Dassaulta, po licenciji proizvela 70. Međutim, o tom broju mogu se naći različiti podaci. Indijsko zrakoplovstvo u svakom je slučaju zadnje koje operativno rabi Jaguare. Prema publikaciji World Air Forces, koju je za 2023. godinu izdao portal FlightGlobal, ima 130 borbenih Jaguara M/S i 30 treninga Jaguara T. Dapače, trebali bi proći modernizaciju, koja uključuje i novu avioniku. Najvažniji je dio modernizacije ugradnja AESA radara Elta 2052. Međutim, planovi vezano uz zamjenu starih motora Adour 811 suvremenijim i jačim F-125IN američke tvrtke Honeywell (zasad) nisu bili uspješni. Stoga se planovi da indijski Jaguari ostanu operativni sve do 2034. vjerojatno neće ostvariti. Sve je više propitkivanja isplati li se toliko ulagati u tako stare avione, to prije jer bi se taj novac mogao uložiti u kupnju novih višenamjenskih borbenih aviona Tejas Mark 1A. Prema najnovijim informacijama, indijski Jaguari trebali bi biti povučeni iz operativne uporabe do kraja 2024. godine.

Jaguar je još kupio Ekvador, Nigerija i Oman iako je prvotno za njega bilo zainteresirano puno više zemalja. Štoviše, Turska i Japan pregovarali su o kupnji licencije. Vjerojatno je da je prodaju Jaguara smanjilo i intenzivno francusko promoviranje potpuno domaćeg proizvoda, Mirage F1.

Foto: USAF / ssgt Mathew Hannen via Wikimedia Commons

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja četvrtu godinu zaredom raspisalo je natječaj za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Pristiglo je 135 učeničkih priča, a Povjerenstvo za vrednovanje proglašilo je pobjednike. U ovom broju objavljujemo treću od sedam priča koje su pisano pohvaljene sukladno preporuci Povjerenstva za vrednovanje. Naslovljena je *Ratne slike moga grada*, a napisala ju je Lucia Santro

Lucia Santro,

učenica četvrtog razreda Nadbiskupske klasične gimnazije s pravom javnosti, Zagreb

RATNE SLIKE MOGA GRADA

U sobu je ušao moj susjed Ratko. Pozdravio me širokim osmijehom, brzo uzeo svoj tamni kaput koji mu je taj dan ostao kod nas i odjurio u još jedan neizvjesni sarajevski ratni dan. Sjedio sam u svojoj gotovo skrenenoj, ali omiljenoj fotelji, i razmišljaо о njemu, o ovoј teškoj ratnoj situaciji u kojoj smo se svи našli: on i ja, naše obitelji, cijeli okupirani grad i cijela zemlja. Ja kao Vlatko i Hrvat, a on kao Ratko i Srbin. Ratko je bio čovjek desetak godina mladji od mene, vitalan za svoje godine, uvijek našmijan, vedar i dobronamjeran. Blage crte lica uokvirivala mu je prerano posijedila kosa. Krupne plave oči, uokvirene gustim obrvama, krile su mir i spokoj. U našoj ulici bio je jedini Srbin što je za njega i njegovu obitelj bila dosta nezahvalna situacija. No, kada su počela prva granatiranja i

ulične bitke, Ratko se odbio pridružiti "njihovima". To ga je koštalo mira, a i zdravlja. Uskoro je njegova kuća bila granatirana kao opomena drugima koji su kao on. Kada je i naša bila pogodjena Ratko je zajedno sa svim susjedima među prvima došao k nama ne mareći za rizik. Tako su on i njegova obitelj većinu ratnih dana provodili u našem ili susjednim podrumima. Njemu smo vjerovali, a drugima ne. Gledao sam ga često i razmišljaо koliko je samo onih koji nisu kao on; koliko je mržnja, zloča i tvrdoća srca obuzela mnoge moje "prijatelje" koji su sada uživajući rušili naš grad. Pitao sam se i mučilo me to moje propitkivanje: Zašto su neki ljudi postojani kao stijene u svojoj odluci da ovaj život prožive poštено bez obzira na žrtvu koju moraju podnijeti, a neki su tako olakšali pali

pod teretom mržnje, osvete, zloče i ljudskog nemira? Vječno pitanje borbe dobra i zla.

I tako su dani prolazili u skloništima naših hladnih podruma ispunjeni: strahom, panikom, a ponekad i suzama. Sjećanja na prošlost, na sretne obiteljske dane, često su bila previše bolna. S vremenom smo se naučili živjeti s ratnom svakodnevnicom i ojačali smo. Razradili smo sve taktike opstanka i načine "zavaravanja neprijatelja". Tako smo, naprimjer, naučili kako otići po hrani u Caritas, a izbjegli snajperiste, odnosno trčanje cik-cak koracima. Odijevali smo tamnu odjeću da budemo što manje vidljivi. Sreću su nam činile male stvari o kojima u miru nismo nikada razmišljali. Sve smo dijelili. Naučili smo biti zahvalni Bogu na svakoj sitnici koja nam je olakšavala život. Ljudi su ginuli svu-

da oko nas. Prva mi je veća tragedija bila pogibelj moga prijatelja Ivice. Pogodio ga je snajper ispred zgrade kada je iznio smeće. No, život je išao dalje. Navikavali smo se na smrt: ginuli su mlađi ljudi, prijatelji moje djece, susjedi... Išao sam na pogrebe bez obzira na rizike, bio je to moj neki unutarnji inat i bunt, ali i poruka da ćemo ostati ljudi i barem zajedno dijeliti bol. Zapravo, život je u ratu bio kao ruski rulet i pomirili smo se s tim. Ali, nismo htjeli odustati od njega. U vojnoj jedinici u kojoj sam morao biti aktiviran sve je više nestajalo početnoga zajedništva. Rat u čovjeku često iznjedri ono najgore, pa smo sve češće sumnjali jedni u druge jer su počeli sukobi između muslimana i Hrvata. Uostalom, biti "nas" u ratu vrlo je nestalan pojam.

Strašni prizori stradanja bili su i pred mojim očima. U jednom takvom upoznao sam i malu Jelenu. Bio je sunčan i za veliko čudo miran dan. Susjed Marko i ja krenuli smo u naš vojni štab, ovaj put ni sami ne znajući zašto dužim putem – kroz naselje. Godilo nam je prvo proljetno sunce. I kako to već u ratu biva, odjednom su samo doletjele: "BUM!" Pale su zlottornice! Tri velike granate! Bacilo nas je daleko. Oko nas vidimo prah susjedne kuće uz cestu. Od ljudi, na svu sreću, nitko u blizini. Nijemo se gledamo. Živi smo, hodamo! Odjednom začujemo plač djeteta. Gdje je, od kuda dolazi? Sretni smo što smo neozlijedjeni i trčimo u zaklon te gotovo porušene kuće. I tamo, u kutu neke oronule sobe, vidimo prestrašeno dijete kako jeca. Nikada, dok god živim, neću zaboraviti taj prizor. Slika je to moje opomene svima koji misle da imaju moć ovoga svijeta, a u srcu hrane i malu mrivicu dobrote: Zaustavite rat!!! Jelena je plakala, a njezina majka u susjednoj sobi nepomično ležala. U nama zbumjenost, miješaju se osjećaji ljubavi i bijesa, ganguća i ljuntnje. Uhvatila nas je panika ne znajući kako djelovati. Prilaze susjedi iz okolnih zgrada, netko je već pozvao i hitnu pomoć. Tješili smo malu Jelenu dok nisu došle prve susjede koje su je nastavile maziti, ljubiti, hrabriti... One su petogodišnju djevojčicu odvele k sebi, a ja sam odjurio doma, pokupio sve stare i već prašnjave lutke moje kćeri i vratio se malenoj Jeleni. Bila je već okružena igračkama i dobrim ljudima, a i vijest da je njezina majka operirana i dobro, svima nam je vratila bolje raspoloženje. Bio je to samo jedan od mnogih ružnih ratnih prizora. Neke sam uspio zagušiti u sebi, a neke nikada neću moći. Jelena je imala sreću i nije završila na popisu od 1600 ratom ubijene sarajevske djece.

Rat se bližio kraju, barem su tako svi pričali. Nama je sve češće i uspješnije stizala pomoć od naše kćeri iz Zagreba. Svaka je pošiljka bila zalivena suzama ganguća i radoći, ali i tugom s pitanjem: Hoćemo li se ikada više vidjeti. I uskoro se moja Branka i vidjela s njom. Kao jedini put izlaza iz grada ljudi su ručno iskopali poznati tunel nazvan "Tunel spasa". Bio je to dugi i uski put prema slobodnom teritoriju. Sagnutih glava, iznemoglih tijela, s očima punim nade, ljudi su se pokušavali domaći slobode mučno hodači do spaša. Srce je bilo jače od razuma i moja Branka je odlučila otići posjetiti našu kćer, zeta i novorođenoga prvog unuka. I uspjela je. Vratila se nakon mjesec dana

istim tim putem. Nije se htjela odvojiti od mene. Kao da je znala da će se dogoditi nešto ružno. I dogodilo se. Na samom kraju rata i ja sam "pao". Opet sunčan, ovaj put ljetni dan, i moj odlazak u Caritas po hranu. Usput sam svratio svojoj sestri. Rekla mi je da se čuvam jer joj je sumnjava ta nevjerojatna tišina toga jutra. Deset minuta iza toga bio sam gotovo na istoj cesti gdje sam upoznao i malu Jelenu. I opet paljba! Prva je bila u prazno. Svi smo se razbježali po ulici, a neki su čak uspjeli pobjeći u zaklon prve zgrade. Ja, nažlost, nisam. Znam samo da sam pao i da sam oko sebe čuo jauke. Bol u desnoj nozi ukazala mi je na to da sam ranjen. Bila je sva krvava. Hitna pomoć već je bila tu. Svjestan i zahvalan Bogu što sam živ, strpljivo sam čekao da sanitet prvo zbrine teško ranjene. Nažlost, nekima nije bilo spasa. Jeziv prizor. Kroz misli su mi prolazile slike moje supruge i sestre koje su sigurno zabrinuto slutile o onome što se dogodilo. Javio sam im se tek iz bolnice nakon što su mi operirali nogu, izvadili gelere i rekli da sam imao puno sreće. No, taj prizor i njemu slični bili su najveće rane u našim srcima. Opet ono staro pitanje: Zašto? Zašto nasilje kada imamo dobrobit; zašto mržnja kada nam se nudi ljubav; zašto rat kada je mir neprocjenjiv; zašto košmar u glavama "naših" i "njihovih" kada postoji čistoća uma koja otvara prozore srca i duše, koja širi ruke prema drugima bez obzira tko je tko. I ležeći tako u bolnici, odjednom uz kišu granata koje i dalje zasipaju grad, pojavi se novo svjetlo. Moj susjed Ratko i moja Branka. Hrabrost je bila doći do bolnice. Ratko je odlučio biti pratinja mojoj ženi. Rekao je da mi je morao donijeti prve marelice iz svoga oronula vrta. Da, to je ono što budi nadu u dobro. A Ratko je i dandanas moj dobri stari "komšija". Daleko smo, ali uvijek blizu i spremni popiti svoju predratnu dobru kao i ratnu siromašnu kavicu. Rat je bio pri kraju: mnoge smo drage oplakali; mnoge ljudi smo zauvijek prekrizili iz svoga života jer su pokazali sva lica, samo ne ono ljudsko. Na svu sreću puno je više njih koje smo zauvijek smjestili na važno mjesto u svome srcu. A upravo je to ono što je najdragocjenije i ne može se riječima opisati. To je životno iskustvo, ono koje ljudi nauči biti boljima, koje oplemeni, izgraditi. Ono nas obvezuje da ga svjedočimo svima kao opomenu i kao poruku nade da se isplati biti vjeran sebi i svojim plemenitim idealima u trenutku rata kao ogromne kušnje. Prošli smo mnogo toga; dijelili svaki gram riže ili brašna koji je netko dobio, ali iznad svega dijelili dobre želje, nade i ohrabrenja. Sve je bilo samo na jednom izboru: Ostatи čovjek ili posustati u toj namjeri!

U jesen 1995. došla je konačna sloboda. U naš grad polako se vraćao život. I dalje težak, ali miran. Trebalо je oprostiti, probati zaboraviti i vratiti mir u srce, ne radi drugih nego radi sebe. Nije bilo lako. Mnogi su izgubili svoje najdraže, dom i zdravlje. Moj prvi odlazak u Zagreb i prvi poljubac mogu unuka potvrdili su mi da se sve isplati: žrtva rata kao i oprost. Bila je to najveća pobjeda – ona osobna. Ljubav daje smisao svakoj patnji, jer ona: "Sve podnosi, sve prašta, svemu se nada i nikada ne prestaje."

DOMOVINSKI RAT

Gotovo u tišini, i ove su se godine 3. veljače okupili nekadašnji ratni zarobljenici, logoraši srpskog koncentracijskog logora u Staroj Gradišci, prisjećajući se događaja iz 1991. i 1992. godine

TEKST

Lada Puljizević

FOTO

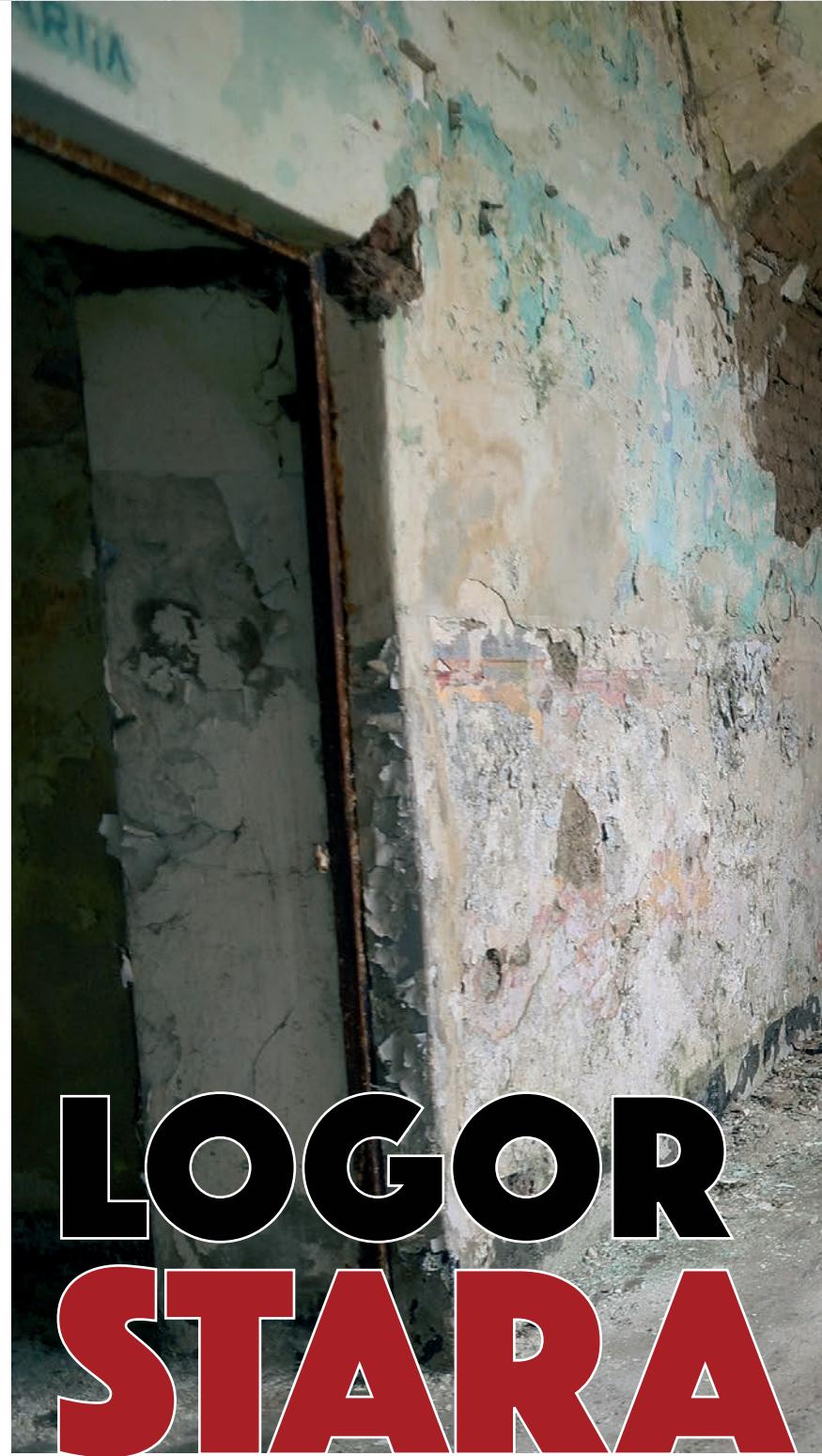
Željko Gašparović Gašo

Bilo je to 16. takvo okupljanje kod nekadašnjeg logora i komemoriranje za zatvorenike i žrtve u organizaciji Hrvatskog društva logoraša srpskih koncentracijskih logora, Podružnice Sisačko-moslavačke županije. Paljenjem svjeća i polaganjem vijenaca kod spomen-ploče prisjetili su se onih kojih više nema, koji su svoje živote ostavili unutar danas zapuštenih, urušenih zidina logora, ali i vremena svojih života o kojima im je i danas, 31 godinu kasnije, teško govoriti – jer srce počne skakati i hoće eksplodirati, a grlo se stisne i, ponavljaju, od tih sjećanja se kad se uzvrtlože kasnije noćima ne može zaspasti.

ZATVOR, KAZNIONICA, LOGOR

Vojna utvrda čiji su temelji postavljeni tijekom prodora Turaka stoljećima je korištena i kao zatvor, kaznionica, logor, kazneno-popravna ustanova. Mijenjali su se njezini nazivi, mijenjale su se države i politike, ali posebna dimenzija njezine povijesti забиљежена je u biografijama tisuća nesretnih ljudi, zatočenika i zarobljenika koji su u Staru Gradišku bili odvedeni.

Jugoslavenski Kazneno-popravni dom Stara Gradiška 1990. je rasformiran i prestaje postojati. No 1991. čelnici krajinskih pobunjenih Srba uz pomoć Banjalučkog korpusa JNA ponovno uspostavljaju stražarnice i celije, postavljaju bodljikave žice i od rujna

**LOGOR
STAR**A

GRADIŠKA

DOMOVINSKI RAT

Na komemoraciji održanoj 3. veljače u Staroj Gradišći okupili su se preživjeli logoraši i članovi Hrvatskog društva logoraša srpskih koncentracijskih logora, Saveza logoraša BiH koji su bili zatočeni u Staroj Gradišći, predstavnici branitelja, prijatelji i obitelji bivših logoraša, izaslanici državnog vrha i Vlade, županija i općina, delegacije gradova Novske, Lipika, Nove Gradiške i Pakraca te izaslanstva iz Bosne i Hercegovine. U ime predsjednika Vlade RH i ministra hrvatskih branitelja događaju je nazočio Darko Nekić, državni tajnik pri Ministarstvu hrvatskih branitelja, koji je položio vijenac i zapalio svjeću ispred spomen-ploče u nekadašnjem logoru. Tom je prilikom istaknuo kako Uprava za zatočene i nestale ovoga trenutka još uvijek potražuje 1816 ljudi s područja RH koji se vode kao nestali, dok je prema službenim podacima 7815 ljudi prošlo torture u logorima i taj broj još uvijek nije konačan jer postoje indicije da je zarobljenika u logorima bilo i više.

te godine Stara Gradiška postaje zarobljenički logor u kojem su zatvarani i zlostavljeni brojni Hrvati s područja zapadne Slavonije kao i nesrpsko stanovništvo iz sjeverozapadnog dijela Bosne i Hercegovine te srpski vojni bjegunci.

Vlado Radošić, policajac koji je do umirovljenja radio kao kriminalistički istražitelj za ratne zločine i terorizam pri Policijskoj upravi brodsko-posavskoj, autor dviju knjiga o Staroj Gradišći, u

svojoj knjizi *Pakao srpskog logora Stara Gradiška 1991.* (str. 35) navodi: "Okupacijom zapadnog dijela bivše općine Nova Gradiška i dijelova zapadne Slavonije, čelnici krajinskih pobunjenika pretvaraju bivšu kaznionicu KPD Stara Gradiška u zarobljenički logor i istu daju u nadležnost novoosnovanom SUP-u Okučani, stanicu milicije Stara Gradiška. Pripadnici milicije SAO Krajine zajedno s pripadnicima TO i vojne policije JNA u logor zatvaraju zarobljene pripadnike MUP-a RH i ZNG-a, brojne civile

Uprava za zatočene i nestale ovoga trenutka još uvijek potražuje 1816 ljudi s područja RH koji se vode kao nestali, dok je prema službenim podacima 7815 ljudi prošlo torture u logorima – i taj broj još uvijek nije konačan jer postoje indicije da je zarobljenika u logorima bilo i više

**Nekadašnji zatočenici okupili su se
3. veljače na komemoraciji za žrtve
logora Stara Gradiška**

Hrvate i drugo nesrpsko stanovništvo s okupiranog područja Hrvatske i sjeverozapadnog dijela BiH. Logor 'Stara Gradiška' bio je mjesto namijenjeno prvenstveno za zlostavljanje Hrvata, ali i osoba srpske nacionalnosti koje su se usprotivile priključiti paravojnim srpskim postrojbama."

Od 3. rujna 1991. do 1. srpnja 1992., kad je zatvoren, kroz logor Stara Gradiška prošlo je 1086 zatočenika. Bilo je tu Hrvata, Bošnjaka i Srba, branitelja i civila, muškaraca i žena koji su prolazili torture, a najmanje je sedmero zatočenika tijekom zlostavljanja ubijeno. Od sredine 1992. u prostoru logora bio je srpski vojno-istražni zatvor, a hrvatske su snage u Staru Gradišku ušle tijekom operacije Bljesak, početkom svibnja 1995.

SJEĆANJA BIVŠIH LOGORAŠA

Antun Pelivanović i Milan Jurić branitelji su, dragovoljci, pripadnici novljanske 125. brigade koji su 22. studenog 1991. zarobljeni na bojišnici, u šumi. Zajedno

Antun Pelivanović:

Nisam prije bio neki veliki vjernik, ali u logoru sam puno molio – i za sebe, i za svoje vojnike, i za te ljudе koji su nas zarobili. Molio sam i za njih jer sam tada imao 46 godina, a oni su bili stari kao moja djeca. Molio sam za svoju obitelj da ih opet vidim, molio sam za svoje vojnike da ostanu živi. I tada, u logoru, brinuo sam se za svoje vojnike. I tada sam bio njihov zapovjednik. Mislim da me to psihički držalo.

su zarobljeni, zajedno prošli pakao logora Stara Gradiška, zajedno su razmijenjeni 12. prosinca 1991. na Turnju, u Karlovcu. Za Hrvatski vojnik zajedno se i prisjećaju tih, za ljudski život nikada dovoljno davnih događaja. Strahovi, bespomoćnost, užasi, nevjericu i danas su tu, žive u njihovim riječima. Milan je bio vojnik u skupini, Antun je bio zapovjednik skupine i sjeća se kako su ih iznenadili neprijatelji. "Beli orlovi, martićevci. Ubili su mi Jelinek Milana i Luku Gračakovića, viknuo sam da sam zapovjednik i da ne pucaju, da mi ne ubijaju ljudе. Galame: pobit ćemo sve, Zoljom, Osom... Vika, dreka. To je šuma, brdo, voda, magla, kiša, malo snijega, veliki minus. Ukupno se tada predalo 20 ljudi, moji vojnici i ja."

Bila je već noć kad su u kamionu stigli pred Staru Gradišku. Ruke vezane na ledima žicom, špagom, remenjem, što god da je bilo nadohvat; ljudi koje prepoznaju; zvuk udaranja glave o zid svinjca; mještanu usputnog sela koji vilama probadaju ceradu kamiona; "(...) jedan teritorijalac, poznavao sam ga, čeka nas zafrkanih rukava, razbijaju nas i tuče. To, zafrkanih rukava, nikada neću zaboraviti. Sastavio me, oblila me krv." Izlazak iz kamiona pa ulazak u prostor pilane: "Tuku nas jednog po jednog, moraš proći kroz špalir a tamo je pilana, imaju one duge drvene motke."

DOMOVINSKI RAT

Kad dolaze ti dani, obljetnice koje obilježavamo, onda dode nemir, nesanica, misli postanu teške. To najviše osjete naše obitelji. One, uz nas, nose najveći teret, slažu se Milan Jurić i Živko Matekalo, koji su 1991. bili zarobljenici logora Stara Gradiška.

Morali su se svući i obući zarobljenička odijela. Antun govori: "One ruske dolamice bez kragne i hlače, plave, sive i ulazimo u zgradu logora Stara Gradiška. Vika, drenka, galama, strašno. Tu su mi ubili mog vojnika Dragu Rukavinu. On je imao nož sakriven u čizmi, i kad smo se skidali, nož mu je ispašao. Ubili su ga." Milan dodaje: "Špalir, dočekuju vas, tuku vas kroz taj špalir, ulaziš u hodnik, mi smo bili na katu. Dok prodeš kroz njih, gotov si. Onaj što čisti WC, punu kantu mi pljusne u lice. Ono što vidite da se događa drugome, ono što se događa tebi, tako je bilo da vam stalno srce stane, nebrojeno puta u minuti srce ti samo stane."

Najgori su bili prvi dani, slažu se. Ugurali su ih u jednu prostoriju s rešetkama, bez stakala na prozorima. Bila je to soba broj 6. Antun kaže kako ju je premjerio u pedljima: "Dva metra s 3,40. Tu je prvih četiri-pet dana bilo nas 12." Milan se prisjeća: "Tu smo u sobi imali kantu za nuždu, za mokraće i fekalije, otvoreno, bez poklopca, kiblu. To je smrdilo i razlijevalo se. Odatile smo nekoliko puta na dan odvođeni na saslušavanja inspektorima, iz prizemlja na kat. Putem do gore i nazad, svaki puta smo prebijani. Svaki puta. I uvijek ista pitanja: Koliko si silovao?, Koliko srpske nejači ubio?, stalno su mi psovali Tuđmana, Šeksa i Mesića – i to je bilo neprekidno, ali baš stalno. Sjećam se,

Od 3. rujna 1991. do 1. srpnja 1992., kad je zatvoren, kroz logor Stara Gradiška prošlo je 1086 zatočenika. Bilo je tu Hrvata, Bošnjaka i Srba, branitelja i civila, muškaraca i žena koji su prolazili torture, a najmanje je sedmoro zatočenika tijekom zlostavljanja ubijeno

jednom sam prošao pored nekog prozora, ugledao sam svoj odraz i ostao sam ukopan. Nisam mogao vjerovati da vidim sebe. To nabubreno, otečeno, izobličeno, plavo i crno, to sam ja?"

Antun kaže: "Poznavao sam dvojicu koji su nas saslušavali", pa vrti sijedom glavom, sliježe ramenima i nastavlja: "JA ne znam, ne mogu to razumjeti, pa te ljudi smo poznavali, živjeli smo zajedno."

Krajem studenog nadzor nad logorom preuzima Vojna policija Banjalučkog korpusa JNA. Tada je, potvrđuju Antun i Milan, postalo nešto lakše. Predstavnike Međunarodnog Crvenog križa i dalje nisu vidjeli, no mogli su dobiti bar minimalnu liječničku pomoć.

"VAŠA HRVATSKA VAS NE ŽELI"

Kad je 10. prosinca bila razmjena zarobljenika u Bosanskom Šamcu, Antun i Milan s ostalim su zarobljenicima odvezeni prema mjestu razmjene

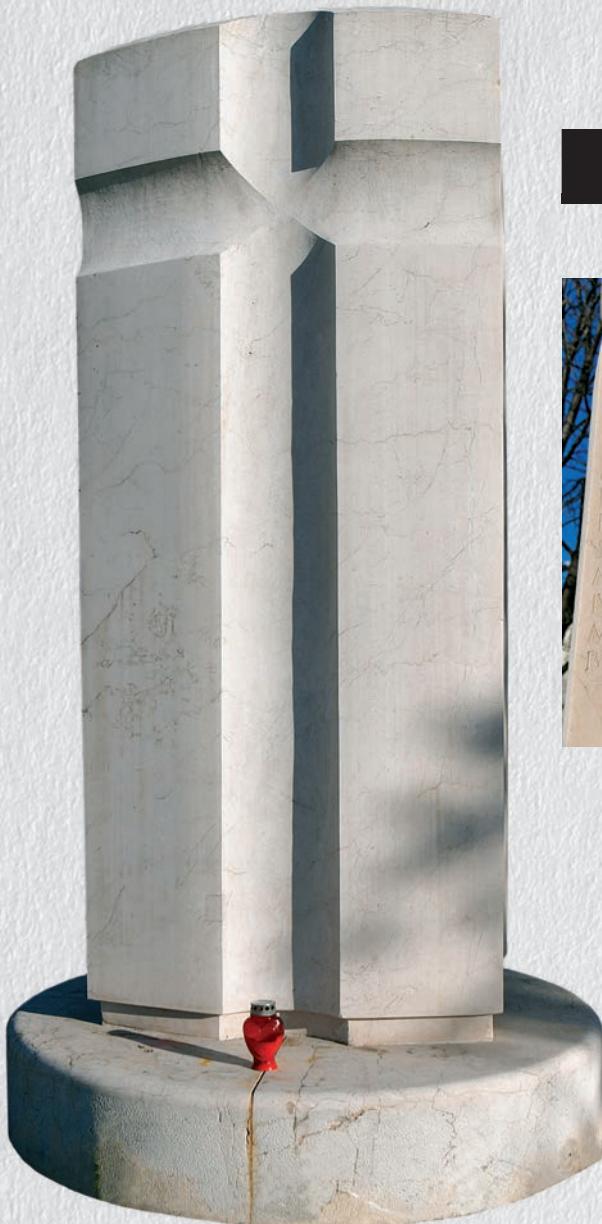
Hrvatske snage ušle su u Staru Gradišku tijekom operacije Bljesak, početkom svibnja 1995.

Vlado Radošić do umirovljenja je radio na poslovima krim službenika za ratne zločine i terorizam pri PU brodsko-posavskoj. Sudionik je Domovinskog rata, dragovljac, pripadnik Specijalne jedinice policije Zebre, a nakon umirovljenja odlučio je obznaniti činjenice o logoru Stara Gradiška koje je tijekom vremena prikupio te je o njemu napisao dvije knjige koje se temelje na iskazima bivših logoraša, svjedoka događanja te na prikupljenim dokumentima do kojih se dijelom došlo nakon oslobođenja zapadne Slavonije u Bljesku.

Prva knjiga tako obuhvaća logoraše koji su bili zatočeni od 3. rujna do 31. prosinca 1991., a druga one koji su bili zatočeni od 1. siječnja do 1. srpnja 1992. godine. U pripremi je treća knjiga o Staroj Gradišci, koja će obuhvatiti period od 1993. do 1995., kad tamo nije bio logor, već srpski vojno-istražni zatvor u koji su bili zatvarani hrvatski branitelji i civilni zarobljeni na okupiranom području. Vlado Radošić kaže: "Najviše je zatočenika i logoraša 1991. godine bilo s okupiranih područja zapadne Slavonije, s novogradiškog ratišta, iz Slunja. Poslije potpisivanja Sarajevskog sporazuma, tijekom 1992. kada je došlo do prekida vatre na zapadnoslavonskom dijelu, a širenja rata na BiH, u Staru Gradišku dovodeni su zarobljeni nesrbi s područja Bosanskog Broda, Dervente, Doboja, Busovače, Travnika, Donjeg Vakufa, Ključa, Bihaća, Banja Luke, Bosanske Gradiške. Stara Gradiška od osnivanja je bila pod nadzorom SUP-a Okučani, stanice milicije Stara Gradiška, a od 27. studenog 1991. logor preuzima JNA, 5. bataljun Vojne policije 5. banjalučkog korpusa."

i satima su bili u autobusu. Opet su ih tukli, tko je i koliko stigao, vrijeđali, prijetili im. A oni su trebali biti razmijenjeni, čekali su da budu razmijenjeni, vjerovali da će biti – no, na kraju dana vratili su ih u Staru Gradišku s objašnjenjem: "Vaša Hrvatska vas ne želi, vaš Tuđman, Šeks i Mesić vas nisu htjeli." "I vraćaš se opet tamo odakle si jedva doživio da izadješ, opet kroz ona ista vrata nazad. Eee, tu se meni srušio svijet", prisjeća se Antun.

Razmijenjeni su dva dana kasnije, 12. prosinca 1991., u selu Jelašima, na Turnju, u Karlovcu. Bila je to jedna od najtežih razmjena ratnih zarobljenika jer je izvedena na teritoriju pod kontrolom JNA i pobunjenika i provedena premda su ovi topnički napadali hrvatske položaje na Turnju. Toga dana ukupno je razmijenjeno 540 zatočenih na obje strane. Bio je to velik diplomatski uspjeh hrvatskih pregovarača na čelu s pomoćnikom ministra obrane Stjepanom Adanićem te saborskim zastupnikom Muhamedom Zulićem.

TRENUTAK SJEĆANJA

U sklopu 15. obljetnice vojno-redarstvene operacije Maslenica, u Zadru je svečano otkriven spomenik Imoćanima, pripadnicima Hrvatske vojske poginulim u obrani zadarskog kraja. Spomenik – stilizirani križ, autorsko je djelo akademskog kipara Krune Bošnjaka, a zajednički su ga dali izraditi gradovi Zadar i Imotski

IMOTSKI SOKOLOVI

Postrojba Hrvatske vojske poznata kao 3. imotska bojna ustrojena je u vojarni na Kamenmostu 1. lipnja 1991. godine. Bila je sastavljena od dragovoljaca s područja Imotske krajine, iz Bosne i Hercegovine te dragovoljaca pristiglih iz MUP-a.

Nakon kratki i nedovoljne obuke, slabo opremljena i naoružana, postrojba je 28. srpnja 1991. upućena u zadarsko zaleđe, u mjesto Kruševo, gdje se prvi put oružano sukobila s puno opremljenijim i tehnički nadmoćnjim agresorskim snagama. Usprkos takvoj situaciji, 3. imotska bojna uspijeva probiti neprijateljske položaje te zauzeti važna strateška uporišta neprijatelja, brda Kosmač 1 i 2. Riječ je o prvoj akciji ZNG-a gdje je zauzet neprijateljski položaj. Nažalost, tom prilikom postrojba bilježi i prve žrtve.

PRIPREMIO

Željko Stipanović

FOTO

Tomislav Brandt

Opći napad na položaje Bojne i sam grad Zadar počeo je 5. listopada 1991. godine. Zahvaljujući nadljudskim naporima i iskazanoj hrabrosti pripadnika postrojbe, nakon višesatne borbe nadmoćniji je neprijatelj spriječen u svojim namjerama i naneseni su mu veliki materijalni i ljudski gubici.

Nakon brojnih ratnih iskustava diljem Hrvatske, postrojba se vraća na zadarsko područje. U koordinaciji s ostalim postrojbama, 22. siječnja 1993. sudjeluje u operaciji Maslenica, gdje je neprijatelj zbog velikih gubitaka u ljudstvu i tehnici prisiljen na povlačenje iz Masleničkog ždrila i okolnog područja. Završetkom operacije u Zadar i njegovo zaleđe stigao je dugo očekivan mir. Postrojba odlazi na odmor u splitsku vojarnu "Dračevac", gdje je preustrojena, gubi svoj naziv 3. imotska bojna te se spaža s 1. bojnom, čime završava njezin ratni put pod tim legendarnim imenom.

U znak zahvalnosti i trajnog sjećanja na zasluge koje su imali, podignut je ovaj spomenik s istaknutim natpisom: "Braniteljima što život položiše u obrani Zadra i zaleđa, s ljubavlju Zadrani i Imoćani", te su uklesana imena 13 pripadnika postrojbe poginulih na tom području.

Džudo je olimpijski sport od 1964. godine

FILATELIJA

Džudo (jap. *judo*: blag način), relativno je mlad borilački sport za muškarce i žene. Iako postoje mnoge legende o njegovu nastanku, najzanimljivija je kineska, koja govori o tzv. nježnoj umjetnosti, temeljenoj na načelu "Popusti da bi pobijedio"

MARKE – DŽUDO

TEKST Ivo Aščić

Džudo omogućuje pravilan psihofizički razvoj čovjeka

Džudo je utemeljen u Japanu krajem XIX. stoljeća kao suvremeni sportski nastavak starojapske borilačke vještine džiju-džicu – borbene tehnike iz vremena samuraja. Džudo spada u obitelj hrvačkih sportova. Cilj je te borbe, koja se odvija na strunjacičetvrtasta oblika sa stranicama duljine osam metara, baciti protivnika na leđa ili bok uz primjenu dopuštenih zahvata. Natjecatelji su svrstani u težinske kategorije: ekstralaka (do 60 kg), polulaka (do 66 kg), laka (do 73 kg), polusrednja (do 81 kg), srednja (do 90 kg), poluteška (do 100 kg) i teška (više od 100 kg), a za žene to iznosi 48, 52, 57, 63, 70, 78 i više od 78 kg. Natječu se odjeveni u kimono ili *judogi*, bosonogi i opasani pojasom čija boja označava pripadnost određenoj vrsnoj skupini. Borbe za muškarce traju pet, a za žene četiri

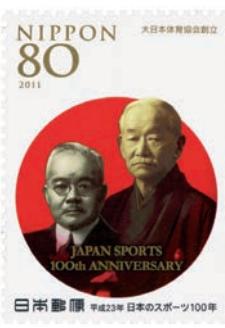
minute. Džudo je postao popularan u Europi početkom XX. st. zbog putovanja vojnika i diplomata u Japan. U početku se uglavnom poučavao u vojnim, policijskim i vatrogasnim postrojbama, a u brojnim se zemljama ta tradicija zadрžala do danas. Vježba se u gotovo svim zemljama svijeta. Dobrobit tog sporta prepoznata je u sferi razvoja djece i mladih te se u nekim zemljama uvodi u programe obrazovanja. Posebnost je džuda i u tome što se njim mogu baviti svi – djevojčice i dječaci, starije

Prema broju zemalja sudionica na Olimpijskim igrama džudo je odmah iza kraljice sportova – atletike

Džudo je 1882. osnovao japanski majstor borilačkih vještina Jigoro Kano (desno na marki)

Džudo postrojbe u rumunjskoj vojsci ustrojavaju se 1967.

Sport ima veliku ulogu u napretku društva i znatno utječe na razvoj ljudskih prava

osobe, vrhunski sportaši i rekreativci neovisno o sposobnostima i tjelesnoj konstituciji. Čuva obrazovnu vrijednost nazučinkovitijih i manje opasnih tehnika borbe, oslanjajući se na korištenje gracioznosti umjesto brutalne sile. Džudo je u prvoj pol. XX. stoljeća postupno gubio karakter borilačke vještine i pretvarao se u sport. Prvo europsko prvenstvo održano je 1951. (za žene 1975.), a svjetsko 1956. (za žene 1980.). Džudo je olimpijski sport za muškarce od 1964. (Tokio), za žene od 1992. (Barcelona). Danas je po broju zemalja sudionica na Olimpijskim igrama odmah iza atletike. Hrvatski džudo-savez, osnovan 1951. u Zagrebu, primljen je 1992. u Međunarodnu džudo-federaciju i Europsku džudo-uniju.

www.hrvatski-vojnik.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama:

[facebook](#)

[twitter](#)

[YouTube](#)

[LinkedIn](#)

Sve što vas zanima pitajte nas:
hrvojnik@mohr.hr

Snimio Mladen ČOBANOVIĆ

